

Dobroslav Chrobák

Drak sa vracia

Rozprávka

Druhé vydanie

Bratislava 1944

Hľadanie stratenej cti, lásky a dôvery
Ľudí tvorí vhodnú látku pre hrdinskú roz-
právku.

J. Conrad: *Lord Jim*

1

Drobnými a presnými pohybmi pokračovala žena vo svojej práci. Umyla riad, poutierala stôl, zamietla hlinenú podlahu, schránila smeti pod ohnisko. Nadvihla pokrývku na paňvičke a priložila na došlievajúcu pahrebu dve triesky. To všetko vykonala s istotou a jemnou presnosťou, pripomínajúcou jemnú presnosť citlivého stroja. Potom, keď všetko bolo hotové, zdvihla ruky nad hlavu a naprávala si vlasy v zátyli. Súčasne hľadala pohľadom okolo seba niečo, čím by sa zamestnala, kým príde jej muž.

Bola to mladá žena (žena Šimona Jariabka), a ako tam stála s rukami v zátylku, vystupovaly jej boky, prsia a plecia v okrúhlych a pevných tvaroch. Bola bosá a jej nohy, útle v chodidlách, dvíhaly sa priam od členkov oblým a pružným obrysom ku kolenám. Zohla sa nad ohnisko a

pokúšala sa rozdúchať oheň. Pod popolom ukázaly sa dva-tri žeravé uhliky a osvetili jej našpulené ústa žiadostivým červeným svetlom. Náhle vyskočil z pahreby úzky plamienok, olizol triesku, roztancoval sa a temer zavýskal plachou radosťou zo života. Žena neodtiahla svoju tvár a jej tvár vyzerala na chvíľu ako odliata z červeného bronzu: planula pokojným, upriameným svitom v polotme teplého súmraku, ktorý sa pred chvíľou pretiahol pomedzi odchýlené dvere, vlečúc za sebou čierny chvost: Máčik, čo sa celý deň túlal po záčinoch a pleviencoch a teraz na mraku sa priplichnil zohriať na teplý prípecok.

Súčasne s večerným šerom vnikal sem cez otvorené dvere i večerný chlad a všetky večerné zvuky v pravidelnom a plynulom slede. Najprv bol to gagot husí, vracajúcich sa s poľa, potom cengot zvoncov zpomedzi čriedy kráv, čo prichádzaly k večernému pôdoju. Nato bolo počuť hrkot kolies oneskorených vozov a keď sa už celkom sotmelo, ozval sa štekot prvých trlíc. Súčasne zakňučala kdesi v treťom dvore uťukaná harmonika.

Všetky tie zvuky vystriedaly sa v každenom, cez veky sa opakujúcim slede. A predsa žena, schýlená nad ohniskom, zbystrila od istej chvíle sluch a začala náčuvať pozornejšie. Až doteraz zostávalo všetko pokojné a na svojom mieste, no jej

sa zazdalo... postihla vari v povetri nečakaný rozruch. Predmety v kuchyni ako by boli vzpriamili šije a staly si na prsty. Plamienok na ohnisku nepokojne zablikal a stúlil sa pod pahrebu, ako by sa cítil zbytočným a nepotrebným. Žena znehybnela a načúvala. Nevedela však postihnúť nič určitého, ničoho sa nemohla chytiť. Nad strechou oproti dverám vyšiel mesiac a rozprestrel cez prah neskutočný koberec. Stala si tam a videla, že všetko, čo je za prahom: dvor, domy a hrebene striech, ponorené je do nehybného, mrazivého prísvitu. Drevo na dvore, prázdný voz s vytŕčeným ojom, viazanice plavého ľanu: všetko pláva na studenej, lesknúcej sa hladine. Ako by na dvore bolo rozliate živé striebro. Chytila sa trámu vo dverách a skúšala bosou nohou dotknúť sa ligotavej, mrazivej plochy. Čakala vari, že keď sa jej to podarí, rozvlní sa tichá hladina v sústredných, zväčšujúcich sa kruhoch. Nič sa však nestalo a žena ustúpila zamyslene nazpäť. Rozpustila si na chrbáť oba ſažké vrkoče, vzala hrebeň a prečesávala ich dlhými, hladkými pohybmi, pričom jej nad sluchami s tichým praskotom vyskakovaly celkom zreteľné, drobné iskierky.

A teraz si vlasý znova zapletá, lenže miesto dvoch, pletie si len jeden vrkoč. Ku koncu zaväzuje doň úzku stužtičku a necháva ho voľne splývať cez prsia až

dole, poniže pása. Je to krásny vrkoč, slušiaci mladej žene, a jej obratné prsty môžu sa v ňom prepletať s opravdivou rozkošou vo chvíli, ako je táto, keď nad domom odpočíva večerne ticho, keď dym z komína stúpa úzkym pramienkom rovno do neba, keď je už všeľka práca hotová a kury na pántoch ticho spia a keď sa treba prichystať k spánku, ktorý nasleduje potom, keď sa všetky večerné zvuky vysťriedaly v správnom a utišujúcom súzvuku.

Áno, lenže... Lenže práve z tohto súzvuku čosi dnes vystalo. Čosi nesmierne dôležitého sa doň nedostalo. A následkom toho nenachádza vari žena pôžitku v rozpletaní a zapletaní svojho fažkého vrkoča. Znovu prikláňa svoju tvár k ohňu, znovu sa pozorne sústredí na svoje zamestnanie, ale oheň sa nechce rozhorieť, izba zostáva tmavá a predmety na policiach zanovite mlčia.

A zrazu zašiel i mesiac za hustú chmáru. Vyzrela ešte raz dvermi a videla, že domy celkom znehynely, ako by v ich útrobách vyhasly všetky ohne, a celá dedina že je náhle tichá a pripravená na to najhoršie. Trlice prerušily svoj hašterivý džavot a nebo – podívala sa na nebo – nebo sa unížilo a nebolo na ňom jedinej hviezdy. Dokonca potok... napäla sluch... dokonca aj potok, čo tečie poza dvory, zdá sa, celkom onemel a voda sa zastavila

v jeho koryte. Žena stípla, placho sa obrátila do pitvora a bezradnými očami hľadala na stenách a pod povalou nejakú zmenu v známom usporiadani predmetov, ktorá by jej povedala viac o tom, čo sa práve stalo a našlo ju tuná bezradnú a nepripravenú. Stala uprostred pitvora celkom nehybne, s uchom nastaveným oproti čierнемu, mlčiacemu štvorhranu dverí. Stála tak dlho, kým sa len nepohol fažký pravý pondus na stenových hodinách a kým sa v ich útrobach neozval hrčivý zvuk koliesok, ktoré sa vyrušili zo zamretého ticha a po krátkej príprave uviedli do pohybu drobné kladivko. Narátala deväť úderov.

A vtedy, sotva odrátala, vybuchol zpod pahreby ticha divoký, splašený zvuk. S prenikavým štekotom rozleteľo sa ticho na tisíc črepov, a to tak náhle, že sa chvíľu nevedela spamätať a musela napäť všetky smysly, aby pochopila, že to zvon bije na poplach. Chvatne výbehla na priedomie a dívala sa hore i dole cestou. Na nižnom konci ktoríkcia zakričal „horí“ a tesne popred ňu prebehol chlap, zdalo sa jej, so sekerou v ruke. Kdesi nablízku ozvaly sa zmätené hlasy a shora i zdola rozbrechali sa psi. Celá dedina sa náhle zježila a vystrčila tisíc tykadiel oproti neviditeľnému nepriateľovi.

A vtom – práve tak náhle a nesmyselné – prestal zvon biť na poplach, zmíkol

na chvíľu a rozhojdal sa potom celkom pravidelne.

S druhej strany cesty počula utišujúce zakliaatie a nadávky na zvonára: – Korheľ akýsi, celú dedinu vyplašil ...

Žeby to bolo naozaj len toto? Zvonár sa opil a zabudol na večiereň? Žena zodvihla ruku k čelu a pokúšala sa rozpamätať, ako nasledovaly jednotlivé úseky toho večera za sebou. Snažila sa nájsť utíšenie v pre-svedčení, že naozaj len porušený sled večerných zvukov vývolal jej doterajší stav. Rozmýšľajúc a srovnávajúc si v hlate ešte raz všetko od začiatku, vrátila sa pomaly do pitvora a spriateliila sa s vysvetlením, ktoré sa jej ponúklo. A hoc nebol práve čas na pradenie, vzala potom kúdeľ, pre-tože práca pod kúdeľou je utišujúca, a sadla si na prah, kam zasa svietil mesiac.

Cierna ovčia vlna sa jej oddajne šúšala medzi prstami, vreteno sa ticho hojдалo na pradene a jej naklonená šija odrážala sa v pokojnej krvke oproti čierнемu rámcu dvier. Bosé nohy, na ktorých pocítila chlad večernej rosy, vtiahla pod sukňu, kde čupely vedľa seba ako dve blizňaťa – ako dve krošké blizňatá. Troma prstami pravej ruke zvítala vreteno, ktoré sa poslušne hojдалo a ticho vrčalo na pribúdajúcom pradene (ako sa na dobré vreteno z javorového dreva patrí), a tými istými prstami na ľavej ruke vyfahovala z kúdele vlnu,

rovnala ju a šúľala, dotknúc sa chvíľami miesta, v ktorom sa vlna práve mala svinúť v nitku, vlhkými perami. Pretože kúdeľ mala vo večernom súmraku takú istú mäkkú podobu, ako jej tvár, vyzeralo to zdialky, ako by sa čochvíľa nahýnala k počernému milencovi a bozkávala ho krátkymi dotykmí pootvorených perí stále na to isté miesto uprostred čela pod čiernymi vlasmi, odkiaľ vymoká tenký prúd krvi. Dotýkala sa tohto miesta prstami, láskala ho a prikladala naň mäkké a vlhké obklady bozkov. A on sa opieral tiško a nepohnute o jej plece a znášal jej láskanie, kým pramienok krvi vymokal z jeho čela pod čiernymi vlasmi.

*

Dostala sa v spomienkach na príbeh, ktorý sa odohral pred rokmi, práve k tomuto miestu (ked' jeho hlava, opretá o jej plece, krvácala z úzkej rany na čele, a ked' ona bozkávala toto miesto, namáčala obrúšok do vody a prikladala ho na ranu), ked' odrazu, ako už toľkokrát predtým, výrušil ju z myšlienok na neho krok toho druhého, čo zasahoval vždy vtedy, ked' už-už zabúdala, že všetko je inakšie, než si predstavovala, že nie tamten, ale tento, Šimon Jariabek, patrí k nej. Počkala, kým sa priblížil na päť krovov, potom vstala, pri-

tiskla sa k dverám a sklopiac zrak, nechala ho prejsť popri sebe. Vedela, že ako vždy, ani dnes ju nepozdraví a nepodíva sa na ňu. Sadne si za stôl a bez slova začne chlípať polievku, ktorú ona položí pred neho práve tak ticho a bez slova. Za celý čas nezodvihne hlavu a neprihovorí sa jej. Počká ešte na jeho rozkaz pre zajtrajšok, ktorý vysloví vždy až doje, až sa zodvihne od stola a urobí tri kroky smerom k izbe, kde spávajú. Vtedy, doknúc sa klučky a skloniac hlavu medzi plecia, povie zpoza chrba: „Zajtra presúšame na Blatách.“ Alebo: „Zajtra treba svážať.“ Vypočuje jeho rozhodnutie, odprace so stola a vyčká, kým on zaspí. Potom sa nehlučno odstrojí v pitvore a pojde do izby, do svojej posteľe, ktorá stojí v druhom kúte, oddelená od jeho posteľe lavicou, stolom a stoličkami. Od prvých čias, kým si ešte trúfal navštíviť ju, ak sa predtým dostatočne potúžil v kŕčme u Baumhorna, naučila sa načúvať jeho oddychovaniu. A dodnes, i keď už nečakala výbuchov, čo ju často vyhnaly do komory, na pôjd, na šop, alebo kde sa práve mohla ukryť, napínala sluch, pripravená každú chvíľu vyskočiť, keby pocítila, že sa jeho dych podozrive stíšil.

Stála preto i tento večer, dokiaľ jedol, chrbiom k nemu a zamestnávala sa vecmi, ktoré už dávno boli vykonané. A keď vstal a obrátil sa aj on chrbiom, pozrela

na neho ponad plece a videla, že jeho hlava sklonená je dnes ešte nižšie a ruky visia popri tele ešte bezvládnejšie a že sú celkom, celkom prázne. A potom, keď sa už doikol kľučky a ona uprela zrak do jamky na jeho šiji, kam stekal úzky pramienok plavých vlasov, videla, aký je bezmocný a slabý až na poľutovanie. Čakala na jeho hlas, no trvalo dlho, veľmi dlho, kým sa ozval, suchý a priškrtený, ako by otvor, ktorým sa dral, bol úzky a vypálený dlhotrvajúcou suchotou.

– Vrátil sa ti... (urobil dlhú pomlčku ako by mu hrdlo sovrel kŕč) ... vrátil sa Drak. Ostatné slovo vytisol s najväčšou námahou a len-len že sa ním nezadusil. Potom stisol kľučku, vošiel do izby a dvere za ním sa zavrely.

A ona zostala stáť uprostred pitvora, dívala sa na kľučku, ktorá za ním zapadla a ničoho nechápala. Pohybovala naprázdno perami, a nepodarilo sa jej zopakovať jeho slová. Počula ich ešte, prichádzaly z veľkej diaľky, ale znely neskutočne, neuvieriteľne a nemohla ich pochopiť. Do hrdla tlačila sa jej akási gundža, ktorú chcela, ale nemohla preglgnúť. Sústredila sa celkom na tento pocit, no nech sa akokoľvek namáhala, gundža ju dusila a nemohla sa jej zbaviť. Chytila sa dlaňou za hrdlo pod bradou a dotackala sa k lavici konča stola. Nohy pod ňou celkom

zvoľna podklesávaly a ona padala, pridŕžajúc sa hrany stola, do akejsi hlbokej, bezodnej priepasti.

2

Vrátil sa teda.

Vedela odprvotí, že sa raz vrati a čakala, že sa vráti práve v takýto večer, keď jej prisia budú navreté túhou a jej ústa rozpuknú sa milosťou. Ako ho volali? Drak, Čierny Macek, Lepiš Madlušovie. A aké mená mu dávala ona? Ozaj, ako by ho osloivila, keby zrazu vystal pred ňou: vysoký, čierny, vychudnutý, s očima, ktoré vraj vedia porobiť k zlému? Našla by preň jedno z tých mien, ktoré mu dávala za dlhých nocí, keď tu neboli a ona nevedela o ňom viac, ako že raz bol pri nej a stretol ju navrch Pekle, kde vystal pred ňou, ako by vyrástol zo zeme, keď niesla batoh ľanu z toho veľkého štôchu na Kráľovej. Založil si vtedy ruky vbok, usmieval sa a znezradil, keď k nemu zdvihla splašený zrak, chytil ju za plecia, pritiahol k sebe a bozkal rovno doprostred úst. Bozkal ju

raz, dva razy, bohvie koľkokrái, stále pri tom ukazujúc veselé, vlhké zuby, nič nevysvetľujúc a na nič sa neopytujúc. Nie div, že zrazu stal sa jej batoh na chrbte náramne ťažkým, stiahol ju k zemi a ona si sadla so smiešne rozloženými nohami a s výhrnutou sukňou. A on nad ňou stál a smial sa celkom nahlas, ako by nemal lepšej roboty. Stál nad ňou ako ten, čo si môže rozkázať a môže robiť, čo sa mu zapáči, pretože ona je celkom slabá a bezmocná. Taká bezmocná, že necítila ani hanby ani nijakého pokorenia nad tým, že ju bozkával do tých čias, kým sa pod ňou nepodlomily kolenná a kým sa pred ním nerozložila so smiešne vykasanou sukňou.

Je pravda, potom sa snažil všeľko napraviť. Ale jej sa nezdalo, že by bolo treba niečo naprávať. Prijala jeho úslužnosť, s ktorou jej pomohol vstať a naprával batoh na jej chrbte, ako príjemnú samozrejmosť a vážna účasť v jeho tvári, keď sa jej naposledy podíval do očí, povedala za neho i za ňu všeľko, čo bolo potrebné povedať.

Až po chvíli, keď išla sama dolu Peklom (on zostal stáť na samom vrchu s rukami vbok a s pohľadom upretým vysoko nad ňu na obrys hôr na obzore), až potom keď sa jej všeľko rozležalo v hlave, stiahla si šatku hlbšie do čela. Nie od hanby, ale

z obavy, aby ju nevyzradily jej oči, kde dosiaľ planul hlboko založený plameň, ktorý sa do nich preniesol z jeho tmavých zorníc. Nik sa nesmie dozvedieť, že podľahla tomuto upriamenému a všetko stravujúcemu čierнемu plameňu.

*

Býval vo výžihární za dedinou. Cez deň ho vídali sústredeného v práci a vždy samého: v jame na hlinu, za hrnčiarskym kruhom alebo pred rozpálenou pecou. Mával vysúkané nohavice a stál zaborený povyše členkov v mäkkej, čerstvo rozrobenej hline. Miesil ju rozvážne, s odbornou zaujatosťou, prestupujúc drobnými krokmi s nohy na nohu. Zdalo sa, že ho táto práca nikdy nezunovala. Keď hлина bola náležite rozrobená, bral z nej po menších hrudkách a miesil ju dlho na drevenej tablici, vyberajúc z nej piesok a kamienky a zrejme sa tešiac z jej tvárnej oddajnosti. A potom nasledovala práca, pri ktorej ho nesmela vyrušovať. Len niekedy jej dovolil, aby sa dívala z najodľahlejšieho kúta na jeho citlivé prsty, ktoré jej pripadaly ako prsty čarodejníka, keď z bezforemnej hrudky sivo-bielej hliny niekoľkými nepostihnutelnými pohybmi vytiahly na točiacom sa kruhu štíhlú nádobu, krčah s úzkym hrdielkom a smiešny

bachratý spuštiak. Všetky jeho pohyby boli mäkké, nehlučné a citlivé reagujúce na každý styk s poddajným materiálom. Pripadaly jej ako pohyby veľkej a silnej mačky, a jeho mlčanlivá tvár ako tvár archanjela Gabriela, vyrezaná z dreva na oltári v kostole. Típla a bála sa jej a sledovala s obavou pohyb jeho bosej nohy na hrnčiarskom kruhu. Rozpálená pec, stôsy hotových výrobkov, farby, glieda a štetec v jeho rukách, to všetko sa jej zdalo tajomné a podrobujúce si jeho záujem silnejšie, než si kedykoľvek trúfala podrobíť ho ona sama.

Jej si nevšímal a často na ňu zabúdal, učupenú v kúte. Chýbalo jej, že nikdy pri práci nehvízdal ani nespieval a že vydržal hodiny a hodiny piplasť sa s drobným ornamentom na džbáne alebo krčahu, bez prestávky a bez toho, aby zodvihol hlavu a podíval sa na ňu. A jednako chodila za ním celé leto a jeseň, zimu a jar. Celý rok chodila za ním, kradnúc sa po záhumní a obchádzajúc domy, v ktorých sa svietilo. Od chvíle, keď sa zmrklo, cítila sa neobyčajne príťahovaná jedným určitým smerom. Ako by čierny plameň jeho očí prenikal až sem, ku každej jej práci a podroboval si každý jej pohyb a všetko jej počinanie. Niekedy – veľmi zriedka – čakával ju, stojac na prahu v otvorených dverách. Brával ju bez slova a so samo-

zrejmosiou, ktorá si ju od začiatku podrobala, okolo pliec a stál s ňou tam na prahu, s pohľadom upreným ponad polia, kamsi medzi hviezdy nad obzorom, kým ona zakaždým trípla strachom, že všetko, čo v tej chvíli bolo krásne, prepadne sa zrazu priam do jazerných pekiel, pretože všetko to bolo súčasne i vzdialené a neskutočné, nikdy sa tomu nemohla oddať zúplna, a hlavne: bolo to hriešne ...

To bol teda jej príbeh. Celý príbeh jej dvadsiatich rokov, čo sa tu pred ňou znova vynoril, keď zízala na misku s nedojedenou zamrvenkou. Ostatné, čo nasledovalo, odohralo sa už veľmi rýchlo a spustilo sa jej teraz pred oči, ako čierny závoj, cez ktorý už nič viac nevidela, za ktorým bola tma a prázdnota. Dnes vedia, za toľký čas rozležalo sa jej to v hlate, že on jej vlastne nikdy nepatril, pretože nepatril nikomu. Bol vždy sám. Sám proti všetkým, proti nej, i proti sebe samému. Ak si niekto mohol robiť nárok na neho, mohol to byť len sám belzebub, vládca pekiel. Len on sám bol svedkom všetkých tých skutkov a myšlienok, čo privodily nešťastie na celú dedinu.

Lebo že sa stal nešťastím dediny, bolo už celkom isté. Ohne, povodne, hlad a choroby sprevádzaly jeho kroky a boly pamätkou na jeho prítomnosť. Tak aspoň usúdila dedina a taká musela byť pravda.

Ved' nikto ani poriadne nevedel, kde sa tu vzal a odkiaľ prišiel. Starý Lepiš Madlušovie našiel ho vraj pred rokmi povyše Boce, keď sa vracal cez Čertovicu z jarmoku v Brezne. On bol už vtedy napoly slepý, ale jeho kôň, kôň ktorý bol mûdrejší ako teplický ríchtár, zastal vraj vtedy sám od seba na ceste a nepohol sa, kým gazda nesišiel s voza a nenahmatal podľa hlasu v tme vedľa cesty uzímené, drobné tielko.

Nik nevie, ako vtedy starý Lepiš kalkuloval, jedni vravia, že si chcel iba vychovať z chlapca opatrovníka, iní tvrdia, že vedľa decka našiel i plný mešec dukátov. Dosť na tom, stihol ho ešte vyučiť svojmu remeslu a v dedine sa o ňom dozvedeli až potom, keď už bol hrnčiar načisto slepý a keď ho chlapča vodilo za ruku do krčmy a do sklepa. Nebyť toho, že ho vôbec ne-púšťal od seba, bol by hádam vyrástol z decka celkom súci chasník. Takto sa však vôbec nedostal medzi deti svojho veku, takže keď mal štrnásť rokov, boli jeho spôsoby a jeho držanie celkom podobné spôsobom a chovaniu dospelého človeka. V reči používal tie isté slová ako jeho opatrovník a ak sa len dalo, obchádzal ľudí v širokom oblúku. Podľa toho chovala sa k nemu i dedina: nebrala ho jednoducho na vedomie. Chlapčiská hádzaly sice za ním skaly, keď išiel hore

cestou s hlavou vťahnutou medzi plecia a s pohľadom zapichnutým do zeme, no inak si ho nikto nevšímal. Zbadali ho vlastne až vtedy, keď zomrel jeho opatrovník a keď sa ukázalo, že nezomrel od staroby, ani na chorobu, ale po páde do jamy na hlinu. Z chlapčiska, ktoré za celý čas, keď ho examenovali, nezodvihlo očí od zeme, ledva vytiahli, ako sa to vlastne stalo. Našiel ho vraj deň predtým v opustenej jame, kde už dávno nekopali, v hlbokom bezvedomí. Sám a bez pomoci, on, štrnásťročný chlapec, vovliekol vraj ſažkého starca do izby a uložil ho na lavicu. Sedel vraj pri ňom celú noc a celý deň, kým sa starec neprebral a neposlal ho po ľudí do dediny. Šiel, ale keď sa vrátil, našiel ho už mŕtveho. Znelo to celkom vieryhodne, pretože starec bol slepý a ľahko mohol spadnúť do jamy na hlinu. A z počiatku každý tomu aj uveril. Len neskôr, po rokoch, keď sa na dedinu začalo valiť nešťastie za nešťastím a keď začali hľadať jeho pôvodcu, spomenuli si znova na túto príhodu. A tu vznikla celkom nová verzia o smrti starého Lepiša. Nikomu sa už nezdalo prirodzeným, že zomrel po páde do jamy. Poznal predsa dobre okolie svojho domu. Drak (vtedy – od smrti nebohej Evy Bugáčovie, ktorú našli zahrdúsenú v žitisku nedaleko vyžíhárne – volali ho už Drakom), Drak ho

vraj jednoducho zabil, pretože prisny stárec stal sa mu nepohodlným a pretože sa ulakomil na jeho peniaze. Spomenuli si, že Lepiš mal po smrti hlbokú ranu na čele. A našli sa i takí, čo videli Draka špárou v okenici, ako čítal tie peniaze po nebohom Lepišovi. Mal ich vraj plnú slameňičku. Držal ju na kolenách a vykladal z nej samá strieborné lážovce dobrej ražby do kôpok na stole. Pravda, tí traja, čo sa raz, keď bol Drak na jarmoku, pokúsili vyskúmať toto tajomstvo, neradi na to spomínajú. Drak ich prekvapil uprostred noci, keď prekútavali jeho dom, a hoc bol proti nim sám, poviazał ich všetkých do kozlíkov a hrozne doriadených doviezal ich na vozíku, čo s ním prišiel z jarmoku, zpäť do dediny. Tu ich vysypal do plytkého jarku, ktorý tečie poza dvory a je plný zapáchajúcej hnojnice. Tam ich našly za rána hrobáčky, idúce na lúky, a môžete si myslieť, že tí traja sa veľmi nevystačovali svojím dobrodružstvom. Ani jednému sa dohromady nič nestalo, no na tú noc v jarku nemohli zabudnúť. Dva razy chceli Draka podpáliť a dva razy by sa im to bolo podarilo, keby si Drak neboli zaobstaral psa, ktorý ho uvartoval. Potom mu psa otrávili. A tu sa stal z neho opravdivý drak. Zastihol tých troch v krčme u Baumhorna, kde vari oslavovali lacné víťazstvo. Zahnal ich všetkých do kúta, zmlátil šeredne a keď

už ledva dýchali, schytil so Židovej police flášu čistého špiritusu, vylial ho na nich a podpálil. Nebyť Žida, ktorý sa nalačal o svoj majetok a pribehol ich ratoval, neboli by sa z toho dostali živí. Posedel si za to dva mesiace v árešte, ale odvtedy mal od nich pokoj. Len meno Drak prischlo mu načisto. Nik ho inak nevolal a všetci verili, že jeho prítomnosť v dedine môže značiť len nešťastie.

Potvrdilo sa to ešte toho roku, keď prišla suchota a neúroda a keď ľudia začali puchnúť, pretože od hladu jedli všelijaké korienky a zeliny. Varili si lobôdku, vykopávali pýr a mleli ho na múku, lúpali so stromov kôru a chodili za trochou zrna až do Novohradu. A tu jedného dňa, pred jarou, práve keď bolo najhoršie, keď bolo treba siať, ale sýpkы boly prázdne, pristihol ktoosi Draka pri skladaní štyroch tučných vriec s vozíka pred vyžihárňou.

„Drak má zbožie. Drak si dovezol plné štyri vrecia pšenice,“ rozletelo sa razom po dedine.

A dedina bola hned' na nohách: „Podme k nemu, podme si z nej vziať!“

Chlapi – vlastne už len máťohy – s ceppami a vidlami, vyschnutí na triesku, s opuchlými tvárami a vypúlenými očami, fiahli v húfe k vyžihárni. Obstali ju v polkruhu a necúvli ani potom, keď Drak vysiel zpomedzi dverí a zasial si nad nimi

na schodikoch, takže to vyzeralo, ako by chcel povedať reč k tomuto zástupu zúfalcov. No Drak sa neozval, dival sa im s tichou útrpnosťou do tvári a čakal s rukami voľne visiacimi pozdĺž tela. A oni stáli proti nemu s nemou zafatosťou, nepohnute, s očami upretými na neho.

– Pšenicu, zasipel kiosi zo zadného radu.

Zástup sa zakolísal. Ako by sa doň zaprel vietor.

– Pšenicu, opakovaly dva-ťri odhodlané hľasy.

Drak sostúpil o schodík nižšie a premeral ich pohľadom, o ktorom nemožno povedať, či bol viac ľútostivý alebo pohŕdavý.

– Nemám pšenice.

– Videli sme, doviezol si.

– Nemám pšenice, opakoval Drak pokojne a výrazne.

– Máš, doviezol si.

– Chceme z nej, vezmeme si ju.

– Ano, vezmeme si ju.

A tu sa húf pohol s napriamenými vidlami a kosami oproti Drakovi.

Drak ustúpil o dva kroky, chvíľu ako by zaváhal a potom pokojne prestúpil prah a zavrel za sebou dvere.

Ale zástup sa už nedal zastaviť. Každý osve nemal viac sily než nedospelé decko.

V spoločnom zúfalstve oborili sa však na dvere a vyvalili ich z pántov. A teraz tu stáli ako prikovaní: na lavici boli naozaj

štyri plnučké, nadeté vrecia. V zápäťí za-leskly sa im oči šialenou žiadostivosťou. Čiasi ruka, ozbrojená kosou, vynorila sa z húfu a širokým rozmachom rozpárala vrece odhora nadol. Vyvalila sa z neho jemná sivo-biela múčka. Zprvu ich to razilo, no vzápäťí vrhli sa všetci odrazu na hromadu bieleho prachu.

– Múka, zajačal čísi hlas.

– Múka, múka.

V pitvore nastal zmätok. Rozpárali aj ostatné vrecia a každý sa snažil uchytiať pre seba čo najviac. Shrňali obsah vriec do klobúkov, pchali ho za košeľu a rozvírili taký kúdol, že nebolo vidno na krok pred seba. Nik nevedel, kam sa podel Drak a nikto sa o neho nesťaral. A Drak stál v kúte nad celým týmto šialenstvom a zakrýval si ústa pred prachom, ktorý sa mu do nich dral.

Lebo vo vreciach bol prach. Jemná, rozmletá hlina, za ktorou musel putovať osem dní ta a osem nazad k známemu habánovi v Stupave. Musel tú hlinu dostať, pretože chcel vyrobiť práve taký jemný riad, ako ho robil ten habán. A teraz tu po nej šliapu a napchavajú si ňou klobúky, pretože hlad im natol'ko zatemnil zrak, že nevedia rozoznať múku od hliny.

No napokon to predsa rozoznali. Ktorýsi nevládal už vydržať a napchal si plnú hrsť hliny do úst. Márne sa však pokúšal pre-

hlínúť ju. Začal sa dusiť a na jeho tvári ukázala sa divoká hrôza:

– Oklamal nás, ľudia boží, ratujte sa, oklamal nás. Je to hliná.

Vyvalili na neho vyjavené okále. „Hlina?“ Začali z nej brať do štipky a mädlisť ju medzi prstami. Ktorýsi ju ochuinal na jazyku. Po ňom urobili tak aj ostatní.

– Hlina, obyčajná hliná.

– Zbojník, oklamal nás, začaroval múku na hlinu.

– Zabime ho, strigôňa.

Drak sa rozhliadol okolo seba. Pokojným, nebadaným pohybom vzal z kúta široký tiesk, ktorý používal na vychraňovanie riadu z pece, a nedbalo, ako by sa nič nebolo stalo, začal shíňať zvyšky roztrúsenej hliny do kúta. Dívali sa naň nechápavo a ustupovali pred ním.

– Múky nemám, povedal pomaly a zreteľne, – ale túto hlinu potrebujem. A súčasne pristúpil k prvému z nich, vzal šeirne z jeho rúk klobúk, ako by bral hračku z rúk nezbedného decka, a vysypal jeho obsah na hŕbku do kúta. To isté spravil druhému a ďalšiemu, kým ostatní nezačali sypať hlinu sami od seba.

Vytratili sa po jednom, zahanbení, sklamani a načisto zlomení nepochopiteľnou silou, ktorou na nich pôsobil Drakov kľud. Boli presvedčení, že im učaroval, že začaroval múku na hlinu a ukrutne sa zahral s ich

biedou. Nenávideli a preklínali ho ešte viac. Nemou dohodou dospeli k rozhodnutiu, že ho musia odstrániť zpomedzi seba. Nevedno však, kto sa na to odhodlal a kto to spravil. No jedného rána našli ho pastieri vystreľého, s ošklivou ranou na čele v tej istej jame, kde našiel smrť starý Lepiš.

Dve sudičky, dve ježibaby zastaly si toho rána pod oblokom Evy Hajnákovie a zvestovaly jej tú novinu. Tváriły sa, že vyháňajú kravy na pašu, no v skutočnosti zastaly si tam len preto, aby jej zvestovaly tú novinu. Šušťaly tam a sipely ako dve strígy, ako dve stridžie starígy:

– Počula si, stvorička? Našli ho v jame na hlinu.

– Ľudia boží! V jame na hlinu? Kohože našli v jame na hlinu?

– Draka našli, stvorička božia. Už je tak, našli ho v jame na hlinu.

– A, sssš, s kýmže ho našli. Vari, sssš...?

– Čože, sssš, samého ho našli. Samého, sssš, s ranou na čele.

Predstav si, stvorička! Mŕtveho?

– Načisto mŕtveho...

– A ona sa s ním sssš... Ona sa s ním prespala.

Viac nepočúvala. Prehodila si šatku cez plecia a nijako sa neskrývajúc, ani sa neobzerajúc, bežala rovno k nemu. Zpoza chrbta, kým zašla za uhol, sipely ešte za ňou hlasy: „Prespala sa. Počula si? Pre-

spala sa. Predstav si, stvorička, prespala sa." Švihaly ju okolo kolien, ovíjaly sa jej okolo nôh a pichaly ju jedovatými, rozoklanými jazykmi do lýtok.

Vyžiháreň bola zavretá. No našla ho pod strieškou, kde sa v prievane sušily čerstvé bahníky. Našla ho a prebrala ho a denne chodila za ním prekladať mu čerstvý skorocel na rane nad čelom, nič nedabajúc, že dedina na ňu celkom zanevrela.

Po dvoch týždňoch sa postavil na nohy a nasledujúceho rána našla vyžiháreň zamknutú, obločnice zaklincované. Sedela na schodikoch do sameho večera a ešte dlho do noci a čakaia ho. Sedávala tam deň po dni, ale on sa nevrátil a nedal jej ničoho o sebe vedieť. Nepamäta sa, ako prečkala rok a potom ešte jeden. Vie len, že sa jej medzi tým narodil syn, ktorého si vzala stará maľa z druhej dediny, že po dvoch rokoch prišiel za ňou do komory Šimon a že ona bola už natoľko otupelá a on natoľko opitý, že im obom na ničom nezáležalo, ani vtedy, ani potom, keď stála s ním bez party pred oltárom. Prebrodila sa v tupých mráketách cez to a cez všetko ďalšie, čo prišlo, ako cez lepkavý, bezodný močiar, vysiľujúc sa ustavičnou námahou, ktorú si vyžadoval každý pohyb a každý krok napred. Ale vydržala to, lebo čakala, že sa jedného dňa vráti a potom to všetko prestane ako dlhotrvajúci zlý sen.

A teraz sa teda vrátil. Vrátil sa k nej a k synovi. Ale je otázka, či môže k nemu ísť a či všetko, čo sa tu pred ňou vynorilo, je dosiaľ pravda. Po takom dlhom čase nedajú sa sprítomniť chvíle, ktoré sme vtedy prežili, tak, aby všetci uverili, že nemohlo byť inakšie a že toto je pre ňu jediná zvyšujúca cesta. Vie, že sama nie je dnes taká, ako bývala pred rokmi, a hádam ani on nie je už ten, čo býval vtedy. Možno by už nevedel s ňou byť zajedno. I vtedy to dokázal len zriedka. Tak zriedka, že po všetkom, čo ich sjednocovalo, zostala len slabučká, miznúca ozvena.

Žena sa vracia k skutočnosti. S tupou bezcitnosťou, ktorej sa naučila za dlhé roky čakania, vymotáva sa z kukly svojich snov. Siahá rukou po miske a vylijeva jej nedojedený obsah do putne pri dverách. Utiera zásterou stôl, oplákne riad od večere a ukladá ho do police. Pohybuje sa po izbe ticho a nehlučne, ako mačka, ktorá rozoznáva svoje okolie i potme. Predmety sa poslušne vystupujú jej pohybom a nastavujú zaoblené hrany jej dotykom. Hladí ich dlaňou a bezmyšlienkovite sa s nimi laská, kým ony ticho pradú a obtierajú sa o jej sukňu. Konča prahu je ešte vždy úzky pruh mesačného svetla a sem si žena sadá na nízky stolček, berúc do ruky máčika, čo sa k nej priplichtil zpoza dvora. Hlboký, priestranný mier a mäkké ticho

dotýka sa chladivou dlaňou jej tváre, kladie sa k jej nohám, liha si k nej, objíma ju okolo drieku a usína v jej náručí. Všetko sa zaobluje, utišuje a vyrovnáva. Pichliače, čo sa ježily pod dlaňou, zmäkly a sú oddajné ako páperie na práve sa vyliahnuvšom húsatí.

Áno, je tu celý kŕdlik takých húsat. Hniezdia sa v košíne pod svojou materou a mať im napráva zobákom hniezdo, prikrýva ich našuchorenými krídlami a stará sa, aby každé malo teplé miesto.

A je tu znova ľan na štôchu pod Kráľovou. Treba ho sobrať, vytrepať, spriast a natkať z neho plátna. Je tu Rysuľa a Plavoňa a prasná sviňa a kapusta na hrade, ktorú treba zajtra pred večerom okopaať. To všetko je tu, je to skutočné, čaká na ňu a nemôže byť bez nej. A hlavne je tu jej syn, syn, ktorému treba každý mesiac poslať čisté košeľe a gašky, praf naň a obšívaať ho, kúpiť mu šlabikár a písanku a ktorého treba aspoň raz za čas vidieť a pohladkať. Vrátiť sa tam, znamenalo by však opustiť toto všetko, skrývať sa a byť odkázaná na milosť spomienok, na milosť toho, čo bolo, minulo sa a nemôže sa viac vrátiť, ako sa nemôže vrátiť voda do toho istého koryta, keď raz ním odtiekla. Voda však stiekla, i ona stiekla z toho, čo ju napĺňalo pred rokmi, a teraz je prázdna... Je celkom prázdná...

Žena nastavila svoje dlane do mesačného svejla a podívala sa na ne. Boly stvrdnuté v práci, vykonanej tu blízko, za jej chrbtom a všade vôkol nej. Boly jej verné a mohla sa na ne spoľahnúť. Vzala do nich svoje prsia a prsia boli prázdne, tuho sovreté v tesnom živôtku. Necítila v nich nijakej váhy, nijakého pohybu, nijakého života. Boli prázdne.

Ale dlane boli plné všelijakých vykonaných i vykonávajúcich majúcich podujatí.

A tak rozhodnutie tohto večera a zakľúčenie tejto kapitoly musí byť jasné a jednoznačné: Žena vstala, prehodila si šatku cez plecia, prešla medzierkou medzi dvormi k vode, a cez vodu na záhumnie až k známemu miestu, odkiaľ bolo vidno v plnom mesačnom svejle vyžiháreň. A keď sa presvedčila, že sa tam svieti a že sa teda naozaj vrátil, postala tam chvíľu a potom potichu, ako prišla, vrátila sa tou istou cestou nazad. Zavrela za sebou starostlivo dvere, presvedčila sa, že závora je dobre zastrčená, odstrojila sa v pitvore a bez strachu vošla do izby. Ľahla si a, dívajúc sa široko otvorenými očami do tmavej povaly, dala sa vyniesť príbojom usínania vysoko, vysoko na čierne bralo, kde ležala celkom sama, vystretnutá na chrbte a istá pred vlnami, ktoré hučaly hlboko pod ňou.

3

Nik ešte Draka nevidel, nik sa s ním neshováral. No od chvíle, keď voziar, čo sa vracal so soľou z Podolinca, zastal na mraku pred krčmou a oznámil, že ho predbehol poniže Stúp, že sa mu dokonca prihovoril, od tej chvíle predrala sa zvesf neviditeľnými špárami do každého dvora. Zaťahla ľudom do uší a zavadzala tam, ako by to bola voda, ktorú nikam nemožno vytriasť do dlane. A ľudia začínajú naraz našlapovať opatrnejšie, hovoria skoro šeptom a strhávajú sa pri každom hrnote. Ženy sa ukradomky prežehnávajú, chlapi znechutene kľajú. Matere sháňajú deti po záhumniach a duria ich predčasne do posteli. Čeľadní otcovia sa ustarnostene presviedčajú, či je statok dobre uviazaný k válovu a rebrík proti ohňu či je správne opretý hore strechou. Nevesty a mladé vdovice sa horlive priberajú do mútenia

a s nápadným dôrazom stískajú džbanky medzi pružnými kolenami. No nezaplašia tým hriešne myšlienky, ktoré sa im nič po nič denú do hlavy.

Čochvíľa vyjde ktosi na priedomie, podíva sa znepokojene nahor i nadol a zase sa bezradne poberie dnušká.

Drak sa vracia...

Nebo na západe horí zlovesiným svitom, povetrie je nehybné a zem nevydáva vlahy. Tma si sadá zákerne medzi dvory, dym sa stele po strechách, ohne v kozuboch postupne hasnú a všetky večerné zvuky znejú zdusene a placho... Zostáva jediné miesto, kde možno vyčkať jeho navrat v pomernom bezpečí.

Krčma u Baumhorna je však neprihodne ďaleko. A tak sa tu sišlo sotva pári chlapov, dosť ľahkomyselných, aby si trúfali opustiť ženy v takýto čas. A i tí zaváhali predo dvermi a rozmýšľali: majú alebo nemajú vojsť? Kým si doma, môžeš sa tváriť, že o ničom nevieš, že sa ťa celá vec netýka. Náhle však prekročíš prah krčmy, stávaš sa v istom smysle verejným činiteľom, pretože tu sa riešia všetky spoločné veci a každý tu má rovné slovo. No, poručeno Pánu Bohu. Treba sa poradiť, treba si pohovoriť o veci, aby ich nenašla nepripravených a bezradných.

Lenže sotva prestupiš prah, zháčiš sa a si naraz celkom rozpačitý: Vyzerá to ináč,

než si si predstavoval. Každý zíza osve na svoj rumplík s pálenkou, nevidno nijakej družnosti, nijakého spoločného záujmu. Nik akosi nevie nájsť vhodné slovo, každý sa tvári, ako by bol sem vošiel len tak idúci. Konečne, možno je ešte čas. Nevedno predsa, či Drak pôjde rovno domov, alebo sa cestou niekde pristaví. A potom: ak má niekto začať, prečo by som to musel byť práve ja? Ak má niekto hovoriť, musí to byť predovšetkým Šimo Jariabek.

Všetci myslia na Šima Jariabku. Lenže Šima tu niet. Hoci dávno mal už byť medzi nimi. Lebo ak treba niečo vykonať, kto iný sa má na to podujat, ak nie Šimo?

- Ja si, veru, prsty páliť nebudem.
- A ja, bohuprisám, tiež nie.
- Nech chlípe kašu, kto si ju navaril.
- Nechcem sa väľať v hnojnici, čo tečie poza dvory. Nemám chuti dať sa podpaliť.

Nik to ešte nevyslovil, ale ani netreba nič vyslovovať. Všetci vedia, že ak má niekto zasiahnuť, môže to byť len Šimo. Ale Šima tu niet. Šimo vartuje svoju mladú ženu.

Certa kopasného ju ten vartuje. Ved každý vie, ako spolu žijú. Kde sa teda tára? Kdeže je, keď ho najviac potrebujú? Už aby tu bol, už aby bol koniec tomuto protivnému presťupovaniu s nohy na nohu.

Ani nápoj nemá dnes nijakej chuti. A lampa nad pultom ledva sliepňa. Človek sa cíti ani na pohrebníku. Krčmárisko so svojim pupkom a mastnou tvárou je ešte hnusnejšie ako obvykle. Fuj, aby ho... Stojíme tu ako koly v plote a čušíme ako zarezaní. Koľko nás je vlastne? Dva, tri, päť, sedem... A bojíme sa, prepytujem, jedného zdochliaka, čo ešte ani nie je tuná. Stačila jeho fôňa, zvesf o jeho príchode, a všetci sme, s prepáčením, pondiafi.

– Krčmár, dolej, otca tvojho...

Krčmár se lenivo prítmoli a neochotne podolieva. Pohýda náladou, ako je táto, pohýda chlapmi, ktorým musí slúžiť. Je radšej, keď sa spolu vadia, keď sa bijú, až krv tečie. Čo je to aj za krčmu bez zvady a bez bitky? Bez večného hundrania na úradských? Bez kupčenia s volmi, bez jednania sa a nekonečného tľapkania do dlani? Hej, vy tam, ktože dnes zaplatí oldomáš? Ani harmoniku dnes nikto nedoniesol?

Nie veru, nikto dnes nedoniesol harmoniku a nik nechce zaplatiť oldomáš.

Kto si aj oprobuje otvoriť ústa, no soťva začne čosi o sečke, či o paši, všetci naň zazrú ako by bol medzi nich spadol s mesiaca, takže mu odíde chuf od dlhých rečí. Dakto aj zakľaje, dakto kopne do psa, čo sa mu īmoií popod nohy, na viac sa však

nikto nezmôže. Len starý Juráš (ten tu sedí od obedu) mal by chuf zaspievať si. Sotva však začne, sotva sa o to pokúsi, rozoženie sa naň najbližší sused.

– Čuš, lebo ti priam ...

Juráš je veľmi opitý, nevzdáva sa tak ľahko, zakrúti päsfou nad hlavou, urobí vyzývavú grimasu a začne znova.

– Čuš, vravím ti ...

A už sa mu aj zomlelo.

Aspoň na chvíľu oživilo to náladu. Bez záujmu, len tak očistom, pustia sa do Juráša.

– Čo sa tu má rozdrapovať. Daj mu ešte sopár.

Jurášov sused im znechutene vyhovie. Juráš však nechápe situáciu, vstane a bez reči vytraiť sa na dvor. Kazí i túto jedinú zábavu. Na moj' veru, neostáva už iné, ako pobrať sa domov a vliezť si k žene do posteľe. Váhajú však s platením a prestupujú s nohy na nohu. Nik nechce byť prvým, nik nechce vyzerať ako zradca. A naraz vznikne trápna scéna: dvaja, akoby jednými ústy, zavolajú na krčmára. Súčasne sa zháčia, pozrú na seba, reč sa im pretrhne uprostred slova. Ako by sa vzájomne boli pristihli pri nečistom úmysle. Kto si sa hlučne vysmrká, kto si prevrhne dubovú lavicu.

A vtom, práve keď nastala táto trápna scéna, otvoria sa dvere do ulice, lampa

nad pulptom zabliká, v izbe sa sočmie a z kúfov pod povalou vyskočia strašidelné töne. Ako by sa odtiaľ vystrely chápadlá neviditeľnej chobotnice. Všetky tváre obrátia sa ako na povel jedným smerom.

On, Drak, stojí tam na prahu medzi dvermi. Jedným okom sa diva na všetkých súčasne a na každého osve. Druhé oko má zakryté čiermou páskou, uviazanou ponad uši. Stojí s palicou v ruke. Jeho obuv je zaprášená až do kolien. Cez plece visí mu kapsa. Práve taká, ako nosievajú pocestní miškári. Na moj' veru, keby to neboli Drak, mohol by to byť celkom dobre pocestný miškár, ktorý prišiel popýtať o nocľah.

Nikto ho vlastne celkom určite nepoznáva. Nikto si ho takto nepredstavoval. Zmenil sa náramne a vo všetkom. V držaní i v pozore. Je vari ešte vysší (vyplňa celé dvere), ešte chudší a celý akýsi nahnutý. Ako by pred časom bolo doň narazilo čosi ešte mocnejšieho, než bol sám, a on sa nemohol odviedy narovnať. No možno to robia len dvere, ktoré sú prinízke pre jeho postavu, a možno tiež, že sa tak nahýňa len preto, aby lepšie videl do pološera miestnosti. I výraz jeho tváre, i pohľad jeho jediného oka bol iný, než na aký sa pamäťali. Ani v jednom, ani v druhom nieslo nijakej spupnosti, nič, čo by ti chcelo nahnať strachu a čo by urážalo tvoju samolúbosť. Na-

opak (tí, čo ho videli, netvrdia to sice celkom určite), ako tam stál medzi dvermi, zdalo sa, že v jeho pohľade, i keď to bol ešte vždy pohľad pevný, je aj akýsi odťienok pokory alebo aspoň múdrej zhovievavosti. A výraz jeho tváre? Bol tvrdý a uzavretý, to áno, no neboli už vari celkom neprístupný. Každý, kto mal citlivejšie oko, mohol v ňom odhaliť tesné skulinky, jemne složené vrásky v kútikoch očí, ktorými dalo by sa azda preniknúť k tomu, čo sa odhráva dnu, za nimi.

Stál tak dobrú chvíľu, pozorujúc a poznávajúc prítomných, nahýnajúc sa v nízkych dverách a držiac v ruke palicu. Jeho jediné oko ani sa nepohlo, ani raz nezažmukalo. Sedelo hlboko pod čiernym obočím, vľavo od rovného nosa. Dívalo sa na každého osobitne a na všetkých odrazu.

Napokon sa pohol. Vykročil pravou nohou, zodvihol dva prsty k oklepnej streche na klobúku a pozdravil.

Pozdravil pokojne, zvoľna, dotknúc sa dvoma prstami strechy na klobúku. Ako by tu bol včera, ako by si len pred chvíľou bol niekam odskočil.

Nevdojak pred ním ustúpili a nevdojak zašomrali odpoved na jeho pozdrav. Len Jakub Peľach mu začakoval zreteľne, vážnym hlasom a pomkol sa mu pri pulite. Drak sa naň krátko podíval, prešiel volnými krokmi k pulitu, stále sa trochu zohý-

najúc, ako by sa bál, že narazi hlavou o trám v povale. Vyňal z kapsy rištiak a položil ho na pult. Krčmár sa doškol kŕpky s pálenkou a podíval sa mu ľázavo do tváre. Keď Drak mlčky prisvedčil, nalial mu do rumplíka a postavil pred neho. Vypil ho celkom zvoľna, dávajúc si na čas, a keď bol prázdný, dotkol sa ho zpäť ruky koncom ukazováka každému srozumiateľným pohybom. Krčmár ho znova naplnil, sledujúc stále výraz Drakovej tváre a snažiac sa uhádnuť jeho želanie, ako by si uvedomoval, že nemá pred sebou každodenného hosfa. Keď videl, že jeho pohľad zavadol o zasklenú skrinku na pulte, vytiahol odtiaľ klobásu, chlieb a oštiepok. Drak ukázal prstom pokiaľ má odrezas, vybral z kapsy úzky nôž a začal si ukrajať. Obrátil sa pritom tvárou k nim a prežúval pomaly, nijako sa nenáhliac, zľahka rozkročený a opretý bedrami o hranu pultu. Ako by tu nikoho nebolo, ako by navštívil krčmu, kde ho nikto nepozná.

Dojedol, zavrel nôž, schránil drobné do dlane, prevrátil do seba druhý rumplík bez toho, aby sa mu v tvári pohol čo len sval, a pokojne, ako sem prišiel, pobral sa zasa von, do tmy, dotknúc sa pritom znova dvoma prstami strechy na klobúku.

Dvere sa za ním zavrely bez hluku. Zabudly dokonca zavízgať v pántoch, ako

by prepúšťaly ducha, nie človeka z mäsa a kostí, ktorý sa tu pred chvíľou kímil a napájal. A vskuiku, celá jeho návšteva nespôsobila viac hluku, než ho môže spôsobiť duch, ktorý sa ti o polnoci zjaví na krížnych cestách. Keby nie zvyšok chleba a prázdny rumplík na pulte, nik by neveril, že bol tu, medzi nimi, a oni sa naň dívali ako chlapčiská na svojho učiteľa. Vedľa ledva sa opovážili dýchať a ledva udržali v rukách rumplíky s pálenkou.

Fuj, aby ho... odpľuli si s uľahčením a na dúšok dopíjali mieru. Teraz sa už predsa nemôžu rozísť. Na moj veru, mohlo by im z oču prísť, keby sa teraz rozišli. Stretnutie s Drakom treba zapiť. Žalúdok, ktorý sa nadvihol a pečeň, ktorá sa stiahla, ako by ju bol priškvaril, treba zas dostať na pravé miesto.

— Nože, ešte po rumplíku.

Krčmár sa neochotne rozkýva. Nálada v miestnosti je mu cudzia a podivný výsiup s Drakom vzbudzuje jeho podozrenie. Nepamäta sa, že by toľko nápoja nerozviazalo ľuďom jazyky. Je ustatič, podošvy ho pália, no ustavične musí nalievať týmto tu i novopřichodzím, ktorí, bohvie prečo, prave teraz začinajú sa trúsiť do krčmy. A každý, čo vojde, nesie pred sebou ako lampáš tú istú otázku: „Videli ste ho? Hovorili ste s ním?“

A tí, ktorí ho naozaj videli, nemajú chuti

púšťať sa do reči. Odvrkujú podráždene a odvracajú tváre od novopřichodzích.

Až keď vošiel Šimon, ktorého donedávna čakali, oživila trochu nálada. Cítili potrebu vyvýšiť sa naňom. Začali doň dobiedzať:

- Neskoro ideš.
- Prv si mal prísť, vifúz, boli by sme videli, či aj tebe odkväcne brada ako nám.
- Obzeral sa po tebe, a teba nikde.
- Mal si ho vidieť, najedol sa klobasy a platil rimštiakom ako pán veľkomožný.

Ešte len i ten usolenec Melichovie trúfal si doň zabídnut. Uškrnul sa naň a spravil hlúpu poznámku. Šimon by si ho ani neboli všimol. No postavil sa mu tak šikovne pod ruku, že nemusel mieriť ani sa namáhať, stačilo trochu sa rozohnať a chlapčisko sa prekopíclo pod lavicu. Ani sa za ním nepozrel, sadol si za stôl do kúta a zaboril hlavu medzi dlane.

4

Šimon Jariabek pije v kričme u Baumhorna. Celý deň sa mocoval s klátkami na plôtisku a teraz tu pije. Celý deň zahlúšal sa prácou a teraz sa zahlúša pálenkou. Ale v noci nemá sa čím zahlušiť. V noci je sám so svojimi myšlienkami, a ak sa mu dnes pálenka natôľko zbridí, že nedopije svoju mieru, tu ho bude spánok dlho obchádzasť, na prsiach budú ho dláviť centy a cez uši budú mu diabli preťahovať ohnivé reťaze, ktoré sa tak rozrinčia, že môžu pobudisť všetkých susedov.

No susedia spia spánkom spravodlivých a neprídu mu na ratu. Spí aj Eva a nepočuje ničoho, hoci leží celkom blízko. Šimona to pajedí a nadúva zlosňou, až musí vstať a zavítať sa na šope do sena, kam, div-divúci, nemajú mocnosti pekiel, čo ho opantávajú, taký ľahký prístup. Hádam, že sem počuf pobožné meridzanie kráv. Há-

dam ich odhaňa vôňa materinej dúšky, roztrúsnenej pomedzi seno. Hádam sa im fažko lezie na tých rozštiepených paprčkách hore rebríkom. Dosť na tom Šimon cíti sa tu bezpečnejším a usína aspoň nad ráno fažkým, vysiľujúcim spánkom.

Dnes večer je však rozhodnutý zostať v posteli i nech príde sám Belzebub s celým kídlom svojich pomocníkov. Potrebuje jasnú myseľ a vyčká pokojne buduce udalosti. Preto ani nebude piť nad mieru. Preto si stiahol klobúk hlboko do čela a nedá sa vyrušovať vyzývavými pohľadmi a posmešnými poznámkami.

Nevie vlastne, po čo sem prišiel. Nikto predsa nemôže posúriť rozhodnutie, ktoré dávno dozrelo – nie v ňom, ale kdesi mimo neho, v nejakom inom a cudzom svete, na ktorý nemôže vplývať a kam nemôže zasiahnuť. Všetci, ostatní, i tí čo tu stoja okolo, môžu si myslieť, že je to predovšetkým jeho vec. Sám však cíti, že sa ho Drakov návrat netýka viac ako ostatných a že ak už musí zasiahnuť, urobí tak nie z vlastnej vôle, ale len ako vykonávateľ vyššej dákej moci, ktorá si ho naslepo vybrala zpomedzi ostatných.

A tak tu sedí zbytočne a naprázdno, cedi pomedzi zuby pálenku a díva sa na žily svojej pravice, ktorá leží pred ním na stole, ako by k nemu ani nepatrila, ako by to bol nejaký cudzí predmet, čo sa k nemu

pridal len preto, lebo ciesi rozhodnutie sverilo naň úlohu, ktorú by sám nikdy nevykonal.

Krčma sa po Drakovej návšteve celkom naplnila a každý nový prichodzí nesie pred sebou zvesť o jeho návrate ako lampáš, ktorým si svieti na cestu. Každý sa však zháči, keď zbadá Šima, a každý zavesí nevypovedané posolstvo na hradu v povale rovno nad Šimovu hlavu. Blikotavý plamienok osvetľuje jeho sklonenú šiju, dráždi ho a popudzuje k činu, ktorým by prerušil túto nerovnú a odpudzujúcu hru. Mal by jednoducho vstať a zmiznúť cez otvorené dvere v tme, ktorá ho skryje pred pochladmi, čo sa tvária, že ho nevidia, no využívajú každú príležitosť, aby mu naznáčily, že dobre vedia o každom jeho pohybe. Zlostí ho ich vyzývavá vypočítavosť. Vedia, že je v klepci, že nemôže inak. Tešia sa škodoradosne z jeho bezmocnosti. Áno, náhle mu je všetko jasné: oni a žiadna vyšia moc si ho vybrali na vykonanie tejto šarhovskej úlohy. A ešte sa tvária, ako by ho tým boli bohvie ako poctili. Čakajú vari dokonca, že sa im za to podákuje, že si ich pozve na diváky, že im oznámi deň a hodinu: vtedy a vtedy, ráchte sa prísť podívať. Nie, just nie – na to sa darmo tešia. Zo svojej povinnosti sa nevyzuje, ale svedkov pritom nepotrebuje. Ani pomocníkov nie. Chce zostať sám a svoj,

pretože sám je dosť mocný. Môžu sa o tom presvedčiť, ktorokolvek môže prísť a môže sa o tom presvedčiť. Tu je ruka a tu prázdný rumplík. Ak ruka stiskne rumplík, rumplík sa rozprskne ako zhniatá hruška. Nech sa páči, každý sa o tom môže presvedčiť.

Áno rumplík sa rozprskne, dlaň sa skraváví a Šimon môže tým každého presvedčiť o svojej sile. Každého okrem seba, pretože jemu samému je náhle mdlo a nevolno, žalúdok sa mu obracia a cíti sa slabým ako práve uliahnuté teľa. Keď chce vstať, musí sa chytiť hrany stola a cestou ku dverám sa tacká, ako by vypil aspoň dve holby. Pred krčmou oprie sa lakovom o uhol a pokúša sa vydáviť, čo ho zdruká tak tlaci. No leží to v ňom príliš hlboko a darmo sa s tým mocuje. Spustí sa na lavičku pod stenou, oprie hlavu medzi zaťaté päste a zavrie oči pred stúpajúcou povodenou. Cíti, ako sa jej mutná hladina vzdúva vždy vyššie a vyššie, ako špliecha okolo uhlov, ako sa na nej robia lievikovité víry, ktoré ho fahajú stále hlbšie a hlbšie. Zdiaľky počufá temné hučanie, dunivé nárazy a zdusené, krátke výkriky. Nemá sily vstať a ujsť. A ani niet kam ujsť. Voda sa už dostala všade, povodeň zaplavila celý kraj. Dobre teda. Zostane tuná, nech sa stane, čo sa má stať.

Tí, čo vychádzajú z krčmy, vidia Šima na lavičke a myslia si, že spí. Nechávajú

ho tak, nech sa vyspi, má pred sebou fažký deň. Či fažkú noc? Možno ešte túto noc...

Desiaty raz odtrúbil hlásnik, keď sa Šimon prebral. Odráhal si to v polospánku a keď potom začul hlásnikov šúľavý krok, ako sa k nemu blíži od hradskej, vstal a vykročil na druhý bok. Nechcel, aby si ľudia, až bude po všetkom, rozprávali, že tu dnes sedel, že zaliezol do kúta, bokom od všetkých, ako pes, ktorý si potrebuje vylízať rany, utŕžené v nerovnom boji. Hlásnik by to iste vykrákoril. A pridal by ešte svoje, takže by to nakoniec naozaj vyzeralo, ako by sa sem bol utiahol len preto, aby si vylízať rany.

Ulica bola prázdna a bez života ako vyschnuté koryto potoka. Vliekol sa ním s nohy na nohu, s hlavou vtiahnutou medzi plecia, s rukami zaborenými do vrecák. Dlhé a únavné myšlienky snujú sa mu hlavou. Nemá chuti sledovať ich. Že sa Drak vrátil? A že ho Eva mala rada? Ale ved o tom dobre vedom, keď si ju bral. Že ho ešte stále má rada? No, a čo sa proti tomu dá robiť? Čo on môže proti tomu urobiť? Odpratať Draka? Dobre, ale bude mu potom lepšie? Komu bude potom lepšie? A že ak ho neodprace, Eva sa k nemu vráti? A keď ho odprace, zostane pri ňom? Fuj – čert by sa v tom vyznal. Najlepšie by bolo... Áno, čo by bolo najlepšie? Najlepšie by bolo zapľuvať všetko a stra-

tiť sa odtiaľto, s tohto prekliateho kutiska. Lenže či môže...? Čože by nemohol. Nezabudol ešte narábať širočinou, vie sa ohnať toporom. Dobrých tesárov potrebujú všade, nielen tuná. Na moj' veru, je to dobrá myšlienka! Vezme z komory svoj topor svoju pobíjačku, remennú zásteru a - hajde, majte ma radi! Ešte dnes večer vezme svoj topor. Nič ľahšieho, nič jednoduchšieho.

A už aj cíti v dlani svrbľavosť po javorovom porisku širočiny a topora. Už mu aj špejú podošvy spomienkou na vandrovanie po vydratých cestách, kde nad priekopou rastú čerešne, višne a bystrické slivky. Len ruku natiahneš, schýliš chvoju a naješ sa dosýta. Ani ti na um nezídu tunajší holopupkári. Schúliš sa pod stohom čerstvo vymlátenej slamy a do božieho rána vydrichmeš sa až-až. Ojojoj, Simeon Jariabek sa vo svete tak ľahko nestratí! Najťiaž výjsť za dedinu a pustiť sa chodníkom poza Lieštia. Potom to už pôjde jedna radosť.

A Šimonovi Jariabkovi je zrazu ľahko a veselo. Skoro by si zapískal. Vykročil pevnejšie a dovolil mesiacu, aby si ho pekne osvetil, od hlavy po päty. On, Šimon Jariabek, nemá čo skrývať, môže si tu vykračovať ako človek, ktorého cesta je jasná a rovná. Ešte dnes, ešte toho večera odkrojí si do remennej kapsy rezň,

hodný rezeň slaniny, vezme do tanistry peceň chleba a – sbohom rodina: s toporom pod pazuchou, s pobijačkou a remennou zásterou pustí sa v mene božom kade ľahšie, kade niet starostí s Drakom a vyžihárňou, s Evou, ktorá je pred Bohom i pred ľuďmi jeho ženou, ale pred ním samým je cudzárom zaťaťom a nepoddajným.

Práve na priedomí musela mu zísť na um Eva. Vývstala mu pred očami v ľahkom žiadostivom opare, v ktorom sa mu vždy zjavovala na lúkach, keď za rána, bosá v striebriatej rose, s batôžkom na chrbte, s rumennými licami od prudkej chôdze, prichádzala za ním s raňajkami. Zakaždým, keď ju tak zbadal, zaplesalo v ňom srdce radosťou: je to jednak len jeho žena, čo sa tu náhli orosenou trávou. Už-už chcel odhodiť kosu a vztiahnúť oproti nej ramená. Ale zakaždým búšilo ho čosi do pŕs, sotilo ho zpäť, takže keď sa Eva celkom priblížila, keď prišla k nemu na dva kroky a potreboval len vystrieť ruku, nevedel sa na ďnu ani podívať.

I teraz sa ľak zháčil, zastal na priedomí a pošúchal si dlaňou čelo. Hej, Eva môže zvrátiť všeiky jeho plány. Na Evu si musí dať pozor. Najmä si musí dať pozor, aby nepozrel do jej očí. Do tých očí, čo sa vedia podívať zpod obočia ľakým kolená podlamujúcim a sily roztápačúcim pohľa-

dom. Eve sa vystúpi, Evu obíde na sto krokov, Eva nesmie zasiahnuť do jeho rozhodnutia. Pomädlil si ešte raz čelo, vdýchol zhlboka a potom odhodlane so sklenou šijou vstúpil do pitvora.

Vydržal všetko, vzal na seba všecko. Dokonca vedel pravidelne a bez zbytočného upozorňovania na seba vychlípať i polievku, čo mu ona nachystala. Toto bolo vari zo všetkého najťažšie. Každý glg cítil v pažeráku ako hrču rozpálenej žeraviny. Nik by neuveril, že polievka, čo mu nastatok navarila ona, môže mať takúto chuf. Vedľ je to len obyčajná polievka. Preto ju chlípal hrdo a zanovite ako obyčajnú polievku. Niet v nej skúšky rozlúčania, niet odriekania a zabúdania, ale len rasca, zápražka a zamrvenka. No jednak len vypočreboval skoro všetko svoje odhodlanie, kým sa mu ukázalo dno na miske. Potom vstal a ako každého večera chystal sa určiť prácu na zajtra. Nevie si však napochytre vymyslieť nič pravdepodobného. Ale ona čaká na jeho slovo. Je to jediné slovo, ktoré k nej prevráví za celý boží deň. Cíti, že naň čaká a díva sa mu do zátylia. To ho tak vyčerpáva, tak ho to hrdúsi, že už ďalej nevládze a povie jej, povie jej, na čo tak dlho čakala. Povie jej, že sa jej vrátil a že môže k nemu ísť, že jej nebude brániť, pretože on, jej muž, odíde ešte tej noci a urobí miesto tomu druhému.

To všetko jej chcel povedať. Chcel jej vyložiť, že tak to bude najlepšie, že je to jediné múdre východisko. No nezmohol sa iba na tri slová. A jedno z nich, to ostatné, bolo ešte k tomu plné zúfalstva, biedy, pokorenej hrdosti, bezmocnosti a všetkého toho, čo roky a roky pred ňou skrýval, o čom sa nikdy nemala dozvedieť. Teraz je už všetko von, teraz je už všetko spálené, teraz už berie do dlane kľučku a zaviera za sebou dvere medzi ňou a ním.

Potom sa zvalil na posteľ a zdalo sa mu, že zaspal alebo sa prepadol niekom, kde prestal vnímať seba i svoje okolie. Po čase, po dlhom čase počul (alebo sa mu zdalo, že počuje) vrznúť dvere a videl (alebo sa mu len zdalo, že vidi) mihnúť sa popod obloky jej tieň. Ide teda za ním. Nepočkala ani len do rána. Dobre mu tak. Mal sa na to pripraviť. Mal s tým rátať. Na čo by aj čakala ešte deň, týždeň, keď už čakala toľké roky. A tu kŕč, čo ho dosiaľ svieral, náhle povolil. Napätie sa uvoľnilo a zostáva po ňom len hluchá otupenosť. Vstáva, nohy ho poslúchajú, ale necíti v nich nijakého života. Oči vidia, uši počujú, ale zprávu o tom, čo vidia, čo počujú, nepodávajú ďalej. Hlava zostáva prázdna. Nič sa jej netýka, nič ju nezamestnáva. Nejaký bezduchý stroj poháňa ďalej jeho telo. Telo sa mechanicky premiesfuje, zaujíma rozličné polohy, skláňa

a narovnáva sa, berie po pamäti v mesačnom pološere z komory topor, širočinu, pobíjačku, remennú zásteru a viaže to všetko do plátenej tanistry. Čiasi cudzia ruka odkrojí z komína pôlt slaniny, berie peceň chleba z omarie. Všetko je už hotové, všetko pripravené, keď sa zrazu ochabnutý bubienok v uchu znova napružil a začal dávať poplašné signále do vedomia. Klop, klop. Klop, klop. Čo to? Čie sú to kroky pod oblokmami? Rýchle sotil pripravenú tanistru pod stôl a sám sa vyvalil na posteľ. Tajil dych a tváril sa, že spí, keď počul Evine kroky v pitvore. Počul, ako sa tam zobliekala a potom videl ako vklzla k nemu do izby. Mesačný svit olizol jej vztiahnuté rameno, keď si naprávala vlasy v zátylí a posvetil na jej tvár, ktorá bola napodiv pokojná a výrovnaná. Taký istý bol i jej dych, keď si potom ľahla a keď v izbe náhle zavládol mier, keď všetko zrazu zaplavilo neobyčajné, sviatočné ticho. Ako dobre, ako voľne sa mu zrazu dýchalo. Ako by niekto sňal s jeho pís vlkolaka, ktorý ho dlávil a cical mu krv v hroznom, dusivom sne. Ako by ho bol v poslednej chvíli vytiahol z priepladiska, v ktorom sa už-už zadúšal.

Teraz je už všetko jasné. Eva sa k nemu vrátila. Mohla tam zostať, ale vrátila sa a zostane pri ňom. Lenže práve tu je malý háčik: či naozaj zostane? Pravdaže zostane.

Musí zostať. O to sa už postará on, Simeon Jariabek.

A už aj vstáva, opatrnne našlapuje, pozorne sníma sekuru s rebrika a nesmierne potichu obracia zvonku kľúč na dva spusť. Berie si ho do vačku a kradne sa popri stenách na záhumnie. Tam chvíľu postoji, lebo je prekvapený, že je už skoro biely deň, že nebo na východe jasne planie ako sviatočne osvetlený oltár, že obilie stojí ticho a nepohnute ako nábožné shromaždenie, že sa všeľko nádherne ligoce v trblietavej rose a že mu nad hlavou vzrušene zafrlikoval škovrán. A k tomu všetkému vyliala sa zrazu zpoza návršia prosto oproti nemu taká záplava svetla a jasu, ako by odtiaľ vychádzal kráľovský sprievod v celej svojej sláve a nádhore. Naozaj, musel sa pritisnúť k humnu, pod ktorým stál, aby ho tá záplava nezaliala, aby sa v nej neutopil, skôr než stačí zachytiť dych.

Stojí tam pod humnom s otvorenými ústami a hľadí ako prikovaný na celé to diavadlo. Porisko sekery vyklízlo mu z dlane. Všeľko, čo prežil nedávno, mieša sa s tým, čo práve prežíva, ako by doň ktori siahol obrovskou habarkou. Na moj' pravdu, je z toho pekný zátrepok: Eva, Drak, krčma, sekera, tanistra pod posteľou; to všeľko v tme, a teraz náhle toto hýrenie svetla a jasu. Brt, cíti sa ako by ho ktori hodil

do vody, poriadne studenej vody, v ktorej mu naraz prešly driemoty.

Najťaž sa však odlepiť od tejto steny, na ktorú je ako pribitý tisícom lúčov slnečného jasu. Najťaž urobil krok alebo dva. Tak – pojde to. Chlapík, čo si dá rady s kubíkovým klátom, čo rozmliaždi rumplík ako škrupina z vajca, poradí si aj v takomto položení. Nezabudne ani na potrebnú opatrnosť a obíde vyžiháreň pekné zďaleka, aby sa k nej dostal zpoza lieštia, ktoré sa jej skoro dotýka svojimi ostatnými kriakmi. Tu, práve tento ker je príhodný na pokojné vyčkanie toho, čo má prísť. Učupí sa za ním, rozhrnie dve chvojkys, čo mu zacláňajú výhľad a nemusí sa ani namáhať, aby mu neušlo nič z toho, čo sa deje tam dole. Vyčíha si vhodnú chvíľu, a ani sa nenazdá, všecko bude hotové.

Ostrie na sekere leskne sa s mrazivým súhlasom. Zachytily sa na ňom tri kvapky rosy. Chvejú a trblietajú sa v rannom slnci, ako by do nich vstúpil podivný, zahriaknutý život. Ako by sa chcely čím skôr dostaviť z miesta, na ktorom prilipli. Ako by na to vynakladaly najväčšie úsilie, až sa z toho celé trasú a i hrajú dúhovými farbami. A naozaj, po chvíli sa im to aj podarilo. Opustily ostrie sekery, vyparili sa. Nerušia už Šimona svojou ušakanou prítomnosťou a Šimon sa znova pokúša sústrediť na svoju úlohu.

Naoko nič sa už v blízkosti nedeje. Všetko stíplo v napätom vyčkávaní príhodnej chvíle. No Šimon ešte vždy postihuje množstvo drobných, chvejivých pohybov, ktoré rozptyľujú jeho pozornosť. Neviditeľná ruka ustavične premiesňuje kulisy scénérie. Striebornošedivé fláky orosenej trávy menia navidomoči svoj tvar a svoju polohu, sfahujú sa do tónistých miest, a ich pôsobnosť v tejto dráme blíži sa nezadržiteľne k tragickejmu vývrcholeniu. K rovnakému účinku speje hrozivé preskupovanie sa chmár na obzore. Podľa povelov neznámeho komandanta sústreďujú sa v mohutných šikoch k tomu istému miestu na oblohe, súc pripravené každú chvíľu vyraziť k rozhodujúcemu útoku. Obrys hôr, ktorý znáša všetku farchu tejto chvíle, celý sa chveje nedočkavosťou.

Kde však ostáva Drak? Jeho výstup je už dostatočne pripravený. Každý chvíľu môže sa zjaviť zprava či zľava. Najpravdepodobnejšie je, že sa ukáže v dverách svojej vyžihárne. Dvere neslobodno v žiadnom prípade spustiť s očú. Nie je však vôbec vylúčené, že sem nevpadne od chrbta, a že nerozrieši situáciu nejakým nadprirodzeným zásahom.

Ba hej, len to by nám chýbalo! Pre istotu preskúmame ešte raz a dôkladne svoje okolie. Vľavo a vpravo je všetko v poriadku. No tu sa čosi pohlo. Eh, to len jašte-

rička vystrčila zvedavý rypáčik zpomedzi raždia. A tu čosi šuchlo. To zas žltochvost zahniezdil sa vo svojom hniezde. No toto – fuj, aby sa parom vzali! Ohavné zafúlané kocúrisko duluje pomedzi kry za mladými vtáčatmi.

Ale teraz – teraz sa konečne zjavil Drak! A naozaj... nevychádza dvermi, vynoril sa zpoza uhla svojej chalupy. Ako dlho tam bol a čo tam mohol stvárať? Nesie v rukách rebrík a díva sa skúmavo pod ústrešie. Azda len netrčal cez celý čas na streche a nepozoroval nás ponad jej hrebeň? Nie, zdá sa, že je to nemožné: rebrík je na to prikrátky. Čo však má za lubom, čo hľadá pod ústreším? Ah áno, je tam plno lastovičích hniedz. Za jeho neprítomnosti, nikým nevyrušované rozmnožily sa tam náramne. Ale nie, neráňa ich dolu, na to by mu stačila žrdka. Naopak, skúma každé hniedzo jednotlive a pod tie, ktoré sú plné, pribíja úzke doštičky. Už rozumieme. Pekné zamestnanie pre chlapa! A koľko práce si s tým dáva. Ako starostlivo vymeriava, aby doštičky ležaly pekne v jednom rade. Vzal si na to dokonca nebožiec. Vŕta, hľa, diery pre drevené kliny pod doštičky. Zrejme len preto, aby priamym zátkaním klinov do steny nevyplasil lastovičky z hniedz. Nuž totol Naozaj sme nečakali, že nájdeme Draka pri takomto zamestnaní. Zdá sa, že naše poslanie je

tým skončené. Či možno skočiť od chrbta na chlapa, ktorý si dáva toľko roboty s ošetrovaním lastovičích hniedz?

Teraz, hľa, lezie dole rebríkom, dviha čosi so zeme a prikladá k svojim ústam. Celkom zreteľne vidno lastovičie mláďa a jeho rozploštený zobáčik so žltými flakmi v kútikoch. Prikýňa si ho k ústam a dáva mu slinu zpomedzi našpulených perí. Áno, práve tak sme to robili ako deti. Kto by si však na to dnes spomenul, keby nie Draka. Naozaj, je trápne dívať sa, keď sa dospelý človek zamestnáva vecmi, ktoré patria deťom. Odpazíme sa trochu ďalej. Naša úloha je už aj tak skončená. Keby sa tu bol ukázal chlap, chovali by sme sa ako chlapi. Keďže sa však zjavil taký, čo sa zamestnáva vecmi pre chlapa nepochopiteľnými, nebudeme ho vyrušovať a odídeme po svojej práci. Nech nás zato vysmejú tí, čo nebudú schopní porozumieť tomu!

5

Drak sa vrátil o Jáne. To je čas, keď je všetko v kvete, keď sa nad lúkami a nad tablami prvej ďateliny stelie omamujúca vôňa medonosného nektáru, keď sú včely v pilnej práci, keď pomedzi zemiakovú vňať vyrážajú prvé kvety ohnice, keď na jačmeni môžeš už nahmatať v kukle lístia mäkký klas, ktorý tu dýcha ako plod v matkinom tele. Je to čas plný sladkého vyčkávania, keď úroda nie je ešte dozretá, ale ukazuje sa už v mnohoslužbných a peštrých kobercoch, rozložených po celom chotári. Áno, to je čas, keď gazdovia vystávajú večierkom na podstení, spokojne bafkajú z fajok a skúseným okom pozorujú oblohu: „Spŕchne, lebo mesiac má dvor.“
– „Vyčasí sa, lebo Kriváň prestal fajčiť.“
– „Príde vietor, lebo obloha pri západe slnka je celá červená.“ Hej, hej, staré, múdre hlavy sú tu nato, aby oznamili tieto

veci mladému pokoleniu, ktoré o nič nedbá a myslí iba na nedobizeň.

Až do Jána, až do návratu Drakovho, je všetko tak, ako má byť: Koriency naberajú vlahu z útrob zeme, vlaha sa mení na miazgu, miazga prúdi hore stieblom, dostáva sa k zrnu a zrno sa nalieva mliečnou šťavou. Po Jáne prišla však náhla suchota a celý tento úsilný a vytrvalý dej je surovo prerušený. O Jakube je už tráva celkom vycivená, zbožie zaškrelo, kravám prischlo mlieko a zem v hlinitých miestach sa natol'ko rozpukala, že je nebezpečné hnať tade statok, aby si v širokých jazvách, otvorených, prisámal vačku, až do jazerných pekiel, nepolámal ratice. Ak do týždňa poriadne nespíchne, ak zem znova nena-mokne, príde bieda a hlad.

S kŕmom sa gazdovia beztak už rozžehnali. Tá trocha vyschnutej trávy a kyslej šívariny, ktorú sa koscom podarilo uškudliť na slatvinách a vlhčinách, nevydrží ani do Vianoc. Potom príde rad na snopky, ktoré budú gazdovia stíhať so slamenných striech a rezaf ich na sečku. I pýrnica s ostrými okrajmi, až si od nej prsty dorežeš, ktorá vyrastie v horách, v tôni svrčín i za takéjto suchoty, dostane sa znova ku cti. Ženy s kosákmi a plachticami začínajú už na ňu chodiť v celých húfoch a vláčia ju do prázdnych humien a šopov.

Pritom je každému nápadné a všetci na

to myslia, že to má byť už druhý suchý rok za ich pamäti. Ten prvý skončil sa Drakovým odchodom z dediny. Tento druhý začína sa jeho návratom.

Ludia si zasa spomínajú na odpornú chuf lobôdky, na chlieb, upečený z pýru. Bezzubí starci omáľajú v ústach spomienky ešte protivnejšie. Nik už nevydrží počúvať tie ich reči o spuchnutých tvárách, o nadutých bruchách, o ledva sa tmoliacich údoch. Mladí okrikujú starcov a vyháňajú ich na priedomie. No oni večne len melú svoje, až sa ti z toho žalúdok obracia a v zlosti schytíl by si najradšej tiesk, vidly, či čo máš práve po ruke, a šmaril za tým... za tým...

Hej, najhoršie je, že nemáš viditeľného nepriateľa, ktorého by si chytíl za hrtan a poriadne ním zafriasol, kým by nepustil zo svojich usúľaných papíč to, čo patrí len tobe, čo si si statočne vydrel zo zeme. Lebo tie babské rečičky o kliaťbe, o božom treste sú len na smiech. Ak by tu mal mať niekto slovo, mohol by to byť len on, ten, ktorého sa okúňajú i len spomenúť, ktorému sa vyhýbajú, na ktorého by najradšej ani nemyseleli.

A potom, ako sa aj s ním dostaneš do reči, kde sa s ním stregneš, keď ani nevylezies zo svojho brlohu? Sporé chýry, čo sa o ňom dostanú do dediny, sú všetky od pastiera, ktorý večer durí kravy okolo

jeho vyžihárne. Celý týždeň strávil vraj riadením svojej chalupy: pahoval šindeľ, pobíjal strechu, bielil dom zdnuky i zvonku, opravoval okenice a zámky na dverách, čistil studňu a presúšal na slnci hromadu všelijakého haraburdia. Ako by sa tu chcel usadiť na veky. Ako by sa chystal doviezť si do domu mladú nevestu.

Všetci pritom myslia na Eve. Na Eve nebadať však ničoho. Nik ju s Drakom nevidel, nik ju nepristihol na podozrivom mieste, hoc baby striehnu na každý jej krok. Ani v jej tvári, ani v jej pomere k Šimovi nebadať nijakej zmeny. Tí dvaja sa zrejme tvária, ako by sa nič nebolo stalo, ako by Drakov návrat nebol uviedol do pohybu lavínu udalostí, ktorá ich hrozí zasypať i s celým činom. Nič si, hľa, nerobia z toho, že ľudia sa už boja výjsť do poľa, že postávajú nečinne pred domy, že sa zavrtávajú ako sysly do zvyškov lanského sena na šope, kde trávia bezútešné hodiny. Netýka sa ich vari, že ostatní prestávajú sa už modlísť i pozerať k nebu, ktoré zostáva deň po dni rovnako neúprosné a rozpálené, ako žeravý kotol, pod ktorým je prichlopené všetko to spoločné trápenie. Chodia okolo, ako by sem nepatrili, pri nikom sa nepristavia, nikomu sa neprihovoria.

Pravda, ich chovanie nie je dôležité, v časoch, ako sú tieto, nemôžeš čakať od ľudí

mnoho dôvernosti. Horšie je, že na dovíšenie nešťastia začínajú sa po horách zjavovať ohne. Cez deň nevidno tam len biely obláčik, na oko celkom nevinný, k večeru ukazujú sa však ohne naraz i na šiestich miestach. Najprv celkom nepatrné, ako by nad obzorom pribúdaly len nové hviezdy. Potom čoraz nápadnejšie, ako by tam zatúlané lesné bytnosti rozkladaly oneskorené svätojánske vatry. Ľudia, vysedajúc na priedomí, upierajú k nim zrak s vytrvalým a mlčanlivým záujmom. Napínajú sluch, pretože sa im chvíľami naozaj zdá, ako by vietor donášal odtiaľ úryvky ľahavej jánskej melódie.

Požiare sa so dňa na deň šíria, vietor ich prenáša s miesta na miesto, až celý severný obzor žiari nocou ako ohnivý veniec pod lysým temenom hôľ. Teraz sa to už nepodobá nevinným svätojánskym ohňom, teraz to už vyzerá, ako by obzor obkrúžila smečka lačných šeliem s ohnivo planúcimi okáľmi. Cez deň ustupuje smečka do úzadia, no večerom približuje sa až na okraj chotára, kde číha neodbytne a vytrvale na svoju korisť.

Napokon je celý masív hôľ oddelený od lúk a polí ohnivou barikádou. Dolina Kôprová i dolina Tichá je už ňou uzavretá, takisto Račková s Jamnickou a Gáborovou.

Na moj' veru, to už prestáva všetok špás: na konci Kôprovej, hlboko v Temných

smrečinach pasú sa tunajšie voly. Ak sa dačo nestane, ak bude treba vyhnáť statok nad kosodrevie, pozdychá tam hladom, pohluší sa na skalách a po úšustoch.

Vyše dvoch týždňov neprišla odtiaľ žiadna zvesť. Gazdovia, čo sa vybrali v nedeľu k statku so soľou, museli sa od Podbánskeho vrátiť.

– Neprejde tade ani myš.

– A nedala by sa hora dákym činom ratovať?

– Ani pomyslieť. Všeľko je suché ako práchno, horí samo od seba. Tu zahasiš, a tam sa ti oheň prederie popod zem, za koreňami, aj o dve siahy ďalej.

– No sú predsa chodníky, prieťe po divých kozách a pytliakoch, ktoré vedú ponad les a ku ktorým sa oheň nedostane. Nedalo by sa tadiaľ.

– Sú také chodníky, lenže parom sa v nich vyzná. Zablúdiš, krk si vytrusť a osahu nespraviš žiadneho.

V nedeľu pred sv. Jakubom sišiel odtiaľ konečne pastier. Celý doráňaný a ošmrhlený, ako by sa bol v pahrebe výváľal. S vatrálom pod pazuchou, s mačkami na krpcoch, s náramnou, ciťrovanou kapsou po boku a s podivným, nepríčetným výrazom v tvári kráčal dolu dedinou. Kráčal prostriedkom cesty, nikde sa nepristavil a tým, čo mu podišli v ústrety, ledva odvetil, ani sa im pritom nepozrúc do tvári:

- Hej, zo Smrečin ide ...
- A kadež sa prebil, ved' naši nemohli ...

- Popod Škaredý žľab prešiel. Mykol hlavou, ako by to bolo toľka na záhumní.

- Popod Škaredý ... ?

- Tak je, popod Škaredý žľab.

A tázateľom odkväcla brada: Počuli ste? Popod Škaredý žľab prešiel.

- Cez Nešcerku, či ako?

- Musel cez Nešcerku.

Nuž toto! Chlapík ten náš pastier. Popod Škaredý žľab sa ti pustí. Nik to meno predtým nepočul, no stačí počuť ho raz, aby v tebe vzbudilo rešpekt.

Čosi nie je však v poriadku, nezdá sa, že by bol pastier hrdý na svoj výkon. Popod Škaredý žľab prejde a, hľa, nikomu sa tým nepochváli, pri nikom sa nepristaví, kráča rovno k bývaniu starostovmu. Vec je, nebodaj, natoľko vážna, že sa musí svolat obecný výbor.

Bodaj by aj vážna nebola! Púšťal by sa dakto len tak z pasie popod Škaredý žľab! Hľa, už aj chodí hajdúch s úradskou palicou, odznakom richtárskej moci, s dom na dom po boženíkoch a výborníkoch. O chvíľu začínajú sa boženíci a výborníci trúsiť po jednom po dvoch k richtárovmu bývaniu. Sviatočne vyholení, v nachvat obutých čižmách, s nachýlenou hlavou, ako by načúvali radám neviditeľného poboč-

níka, kráčajú hore dedinou vážne a dôstojne. Sú obťažkaní vedomím svojej dôležitosti a všetci prísne uzavretí pred akoukoľvek pletkou. Dedina sa díva za nimi mlčky a s úctou. Azda ich predsa len Duch svätý osvieti a oni nájdu východisko z tejto šlamastiky. Lebo ved ľovek nemusí byť ani boženíkom, aby videl, o čo ide: Prázdne šopy, ohrozená úroda, všetko sa dá prekonáť, ak statok vydrží na holiach aspoň do Mitra. I keď nemá bohvie akej paše, predsa tam len častejšie spŕchne, vrchy pritiahnú vlahu, cez noc bývajú tam rosy a na zápačných stranách nájdu sa vždy vlhčiny, kde tráva zostane svieža i v takejto suchote. V kotlinách popod štíty udrží sa sneh cez celé leto. Vymokajú od tiaľ potôčky a vlažia zem poniže. Ak tam teda vydrží statok do Mitra, zašanuje sa tá trocha krmu, čo sa im podarilo uškudliť, kým prišly suchá. Ale ak statok musí predčasne sísiť, alebo ak tam, nebodaj, pokape... A tu sa s predovratí pohýňajú námesačné tváre. Okúňavo sa blížia k richtárovmu domu, postávajú popod uhly a bezradne tläčia ruky do rázporkov v nohavičiach. Nik ich sem nevolá, nik sa ich neopýta na radu, no ide o vec spoločnú a chcú byť aspoň o pár krokov bližšie k miestu, kde sa o spoločnej veci rozhodne.

Richtár pozavíeral ponajprv starostlivo dvere a presvedčil sa, že v pitvore nikto

nenačúva. Len potom vzal s poličky krpku s nápojom a potrebný počet úradných po-hárikov. Ponalieval s richtárskou rozvážnosťou, a keďže zostal stáť, s úradskou pa-licou v ruke, s klobúkom na hlate, nesadli si ani ostatní. Vážnosť veci si to zrejme tak vyžadovala. Zazdravkali si postojačky s ná-ležitou obradnosťou.

No ani po tejto obvyklej príprave kaž-dého úradného rokovania nenašiel hneď richtár slovo. Stál uprostred izby, najob-jemnejší zo všetkých, a díval sa chlapom rad radom do tvári, ako by ich chcel po-hľadom sprisaháť. Potom náhle, bez akého-koľvek prechodu, udrel doprosta:

– Chlapi, zle je.

Zabudol dokonca na patričnú formu, ne-oslovil ich „páni úradskí“, nepovedal im „slávny výbor“, nazval ich jednoducho chlapmi.

A chlapi sa zaknísali, rozpačite odkašťali.

– Zle je, chlapi, opakoval richtár. – Sta-tok v Temných smrečinách potrebuje po-moc. Zdychá od hladu. Oheň ho zafisol vyše Skoku. Kto vieš radu, vrav, kým je čas.

Chlapi sa znova zaknísali, znova rozpa-čite odkašťali. Potom si spomneli, že majú medzi sebou pašienkového gazdu. Obraca-jú k nemu tváre, vytŕčajú proti nemu brady: vrav ty ... hovor, keď si gazda nad pašienkami.

Gazda sa okuňa, ukazuje prázdne dlane, že ani on nemá v nich viac ako ostatní:

– Ja by som aj, tento, hádam, aby som tak povedal ...

Z toho veru nik nezmudrel. Richtár sa zamračil, mávol rukou a dáva slovo pastierovi.

Ten má svoju reč naštudovanú. Pripravil si ju cestou z Temných smrečín. Bez rozpakov sa začne prehŕňať vo svojej cifrovanej kapse a vyberá odtiaľ za hrsť žltej škutiny. Kladie ju na stôl pred úradských.

– Toto, vraví, žerie váš statok. Ak myslíte, že na tom vydrží do Mitra, nedbám. Ja si však myslím, že na takej paši nevydrží ani do týždňa.

Gazdovia berú škutinu medzi prsty, vonajú k nej, mädlia ju znalecky v dlani.

– Krma je to nanič.

– Statok na nej pozdycha.

– Ale čo s ním, aby nepozdychal?

– Nato som prišiel, aby ste povedali, čo s ním, vraví pastier. Ja si ho na svedomie neberiem. A, priam poviem, keby bolo podľa môjho, najradšej by som ho zahnal rovno do plesa. Aspoň by sa dlho netrápil, aspoň by už raz prestalo to ... to ... (pastier nevie nájsť slovo) ... to strašné húkanie. Nezjednal som sa na to, nemôžete mi rozkázať, aby som každú noc počúval, ako statok bučí od hladu, až sa celá dolina ozýva, ako sa mu porúha v jeho

trápení, ako bučí vedno s ním Durný, Čubrina, Hrubý, Kôprový, a čo ja viem, ako sa všetky tie vrchy dokola volajú. Každý inakšie, každý svojím hlasom. Až ti mráz chodí po chrbte, až sa ti dych stavia. Darmo pcháš hlavu do kamizla, darmo zuby zatínaš, to príšerné vytrubovanie, to strašné húkanie je všade. Nakoniec sám začneš zavýjať, sám začneš uhúkať ako pomätený. A to je najhoršie ... to je potom najhoršie. Ozvenu neprehlušíš, čím tuhšie bučíš, tým tuhšie ti odpovedá. A vydrží vždy dlhšie ako ty. Vždy má ostatné slovo. Rozrehoceš sa ako blázon a ona sa ti porúha rehotom, preklínaš ju a ona prekľaje teba. Nakoniec ... nakoniec už naozaj nevládzeš a začneš mlátiť vôkol seba voslep kyjakom. Ako by si s rozumu postupoval, ako by sa ťa bessnota chytila. Nemáš sa na kom vyvŕsiť, nemáš komu slova povedať, si sám, sám v tom strašnom klepci, s tým strašným húkaním všade vôkol seba. Neujdeš mu, neskryješ sa pred ním, je s tebou vždy a všade ...

— Tak, aby ste vedeli ... (pastier si vydýchol a utrel dlaňou spotené čelo), aby ste teda vedeli, čo sa porobilo s vašou čriedou, akého máte pri nej pastiera. Nemôžem, nechcem sa ta viacej vrátiť. Ak ma prisiliťe, ak ma budete nútiť, tu bohuociu-prisám zaženiem čriedu do jazera a sám sa vám tam obesím.

Takáto je reč pastierova, ktorú si pripravil cestou z Temných smrečín. Na potvrdenie všetkého sosňal pri posledných slovách klobúk s hlavy a prežehnal sa krížikom na čele. Zpočiatku pri reči stál a recitoval ju ako z pamäti. V polovici začal habkať po slovách, hovoril prerývane a spustil sa na lavicu konča stola. Sedel tam s roztahnutými kolenami, mädlil v rukách svoj klobúk a díval sa vyplašteným zrakom stále na to isté miesto pod stolom, ako by tam videl čosi, čo ho fahá do neodvratnej záhuby, od čoho nemôže odtrhnúť oči.

Gazda s richtárom, prísažnými a boženíkmi stoja okolo neho ako pribití. Dívajú sa na meravú pastierovu šiju a nevedia pomôcť sám ani jemu. Konečne sa richtár vzchopil, otriasol sa ako pes, keď vylezie z vody, rozhliadol sa po priomných a ako vždy našiel i teraz múdre východisko:

– Napíme sa, chlapi.

Ostatní ozili ako by sa razom prebrali z ťažkých driemot.

– Tak je, napíme sa.

Richtár ponalieval a chlapi si štrngajú. Len pastier sedí nevšimavo ako predtým, stále ako by načúval príšernému húkaniu svojej hladnej čriedy.

– Kubo, há, Kubuš, počuješ, napi sa aj ty. Preberieš sa.

Pastier sa strhne a diva sa vokol seba nepríčetným zrakom. Na dúšok prevráti

kalištek z richtárovej ruky a znova sa ponori do svojho mlčania.

– A čo, Kubuš, čo povieš, nedala by sa črieda dostať z doliny nejakou inou cestou, nie cez Sihly?

Pastier sa zadíva na pašienkového gazdu dlhým pohľadom, ako by ho nepoznával. Potom zažmurká a pretrie si pery jazykom.

– A čo myslíte, gazda, začne unaveným hlasom, ako by vysvetľoval vec, ktorá je každému jasná, – čo myslíte, že som na to sám neprišiel, že som nehľadal dajaké iné východisko. Troje liet už pasiem v Smrečinách, ale o takom východisku neviem. Druheho východiska odtiaľ niet.

– A predsa je, viem o takom východisku.

Kto to povedal? Kto sa opovážil? Čí je to hlas? Pokojný, rozvážny a celkom tichý. Všeiky tváre obracajú sa k dverám. Z kúta odo dvier pohla sa vysoká, temná postava a postúpiac o dva kroky, zastala si s obnaženou hlavou, s klobúkom pridŕžaným obidvoma rukami na prsiach rovno proti svetlu, čo sa sem práve vodralo cez tesný oblôčik. Nik nezbadal, kedy sem vošiel, no v tej chvíli nik na to ani nepomyslel, to, čo prave povedal, bolo dôležitejšie, ako záhadný spôsob, ktorým sa sem dostal. Dívali sa naň a všimli si, každý si to musel všimnúť na prvý pohľad, že ako tu stojí s obnaženou hlavou, sú jeho vlasy skoro

načisto šedivé a že sa svojou sivou farbou nápadne odrážajú od tmavej opálenej tváre i od krátkych fúzov a hustých obív, ktoré sú dosiaľ čierne ako žúžoľ. A potom si tiež všimli, že zpod pásky na ľavom oku tiahne sa cez jeho čelo až dole k lícnej kosti dávno zahojená, jasne ružová jazva. No najnápadnejšie vari bolo, že sa ozval celkom ticho, skoro šeptom a že ho predsa každý počul, každý sa strhol a obrátil k dverám, kde stál.

– Jestvuje také východisko, opakoval po chvíli. – Viem o ňom. Medzi Čubrinou a Lipovskými múrmi. Volá sa Závory.

– Závory? opakoval pastier udivene.

-- Tak, Závory.

– Ale veď cez Závory sa príde do Tichej a Tichá horí takisto ako Kôprová.

– Z Tichej treba ísť na Tomanovo.

Pastier mávol rukou: – Za Tomanovým je Poľská...

– Tak je, Poľská, prisvedčil Drak pokojne.

– A hádam sa nenazdáš, že tade prejdeš, že ti Poliaci dajú pokoj. Kradnú statok z našich vlastných dolín, a ty im ho chceš doviesť až predo dvere.

– Musíme to skúsiť.

– Dobre, dobre... Ale z Poľskej, ako sa chceš dostaviť z Poľskej?

– Popod Kamenistú, cez Pyšné. Kamennistá nie je ešte ohňom zavretá.

Pastier znova mávol rukou: – Cez Pyšné,
s čriedou cez Pyšné, ani kídeľ oviec tade
nepreženieš, nie to čriedu volov.

– Musíme to skúsiť, iného východiska
zo Smrečín niet.

– Musíme, musíme, kto sú tí „musíme“,
ty a ešte kto?

– Ja a ten, čo sa ku mne pridá.

– Ty a ten, čo sa k tebe pridá?

– Hej, ak páni úradskí dovolia. Drak
sklonil hlavu, ako by nemal viac čo po-
vedať a čakal na odpoved.

Úradskí, boženíci a výborníci, pozerajú
jeden na druhého, pozerajú na richtára.
Richtár sa ošíva, úradskí sa ošívajú. Prišlo
to trochu náhle. Nevedia: majú alebo ne-
majú sa pustiť s Drakom do reči. Prepadol
ich nečakane, keď boli v úzkych a neve-
deli si rady. Teraz ich má v hrsti, núka im
pomoc, ktorú nemôžu odmietnuť, pretože
inej pomoci nieť nablízku. Tu richtár vy-
trčí proti nemu bradu a pozrie mu rovno
do tváre.

– A čo za to chceš, akú odmenu si žia-
daš, ak dovedieš čriedu v poriadku do-
mov?

Drak chvíľu rozmýšľal, podíval sa do
svojho klobúka, ktorý stále držal na
prsiach, ako by tam mal napísanú odpo-
ved, a potom odvetil oveľa miernejšie,
než sa patrilo odvetiť na richtárov podráž-
dený tón:

– Nežiadam si za to nič, žiadnu odmenu, len mi dovoľte – a tu zaváhal, ako by rozmyšľal, či sa má ešte viac uponíziť, – len mi dovoľte kopasť znova hlinu pod Peklom.

– Hlinu pod Peklom?

– Tak.

Chlapi sa zamrvili, sbili hlavy dovedna, začali šuškať jeden druhému do ucha. Po krátkej porade oznámil richtár rozhodnutie obecného výboru: Dobre, Drak môže ísť po čriedu, môže pojať so sebou, koho potrebuje. – Ale, richtár urobil významnú pomlčku a zdvihol vystretý ukazovák, – ak sa do týždňa nevráti, s čriedou alebo bez nej, zhorí jeho chalupa do základov. Sám, on richtár, dá rozkaz, aby ju zapálili. Také je rozhodnutie obecného výboru, tak nech sa stane.

– Na zdravie teda.

– Na zdravie vospolok. Aby nás pánočko od škody a zlej moci zachoval ráčil.

Štrngli si všetci dokola, okrem Draka. Draka vynechali. Draka prepustil richtár stručným: „Môžeš ísť.“ Na odchode, keď už stál vo dverách a držal kľučku, pripomenal mu ešte raz:

– A pamäтай...! Ako mal vo zvyku, zdvihol opäť svoj ukazovák významne pred oči a podíval sa na Draka zpod skloneného čela. Drak sa napolo otočil, vrátil richtárovi jeho pohľad, zdalo sa, že chce čosi povedať, no potom ako by si to roz-

myslel, sklopil zrak a dotknúc sa dvoma prstami strechy na klobúku, zavinšoval im dobrého zdravia.

– Pôjdem na noc, povedal. A doložil:
– Ak sa chce niekto pridať, ak chcete niekoho so mnou poslať, nech sa na mraku ohlási. Zohol sa v nízkych dverách a zavrel ich za sebou zpäť ruky.

6

- Náramne sme to zaonačili.
- Peknej kaše sme si navarili.
- Len čo je pravda, baranca sme na vlka sverili.
- Hahaha.
- Čit!
- Môžem sa vari zasmiať, hahaha. Prekabátil nás. Poriadne nás prekabátil. Ak, vraj, páni úradskí dovolia... Čože by nedovolili. Všetko dovolia. Sami sa ti ponúknu.
- Dobre si to vyrátal. Dobre vyčíhol pravú chvíľu, huncút jeden. Iste za dvermi načúval, počkal kým Kubuš dokončí a keď videl, že sme v závoze, že nemôžeme čihi ani hot, vošiel a pekne sa predstavil: Viem, vraj, o priechode, viem, ako statku pomôcť... ak páni úradskí dovolia... Hahaha, dostał nás, dostał, figliar jeden.

Vec má naozaj i svoju žartovnú stranku.

Teraz, keď krpka – frajerka neverná – koluje už po tretí či po štvrtý raz od úst k ústam a každý sa s ňou môže pomaznať podľa chuti, teraz by sa už radi zvesela zasmiali. A keby nešlo o celú čriedu, keby sa to bolo stalo niekomu druhému, aj by sa nasmiali do popuku. Či je to nie špás, prísť si po čriedu rovno do obecného výboru, a dostat ju, dostat pekne z rúčky do rúčky, so schválením richtárovým, všetkých prísažných a boženíkov! Nech som dobrý, deti našich detí to budú spomínať ako najpodarenejší fígel, čo sa kedy u nás stal.

I richtár by sa zasmial, no richtárovi sa patrí murgotisť. Stojí pri peci, ďube nazlostené svojou richtárskou palicou do hlinenej podlahy a nadúva sa ani moriak.

– Dobre teda, výbuchne odrazu, pošlem za ním hajdúcha, poviete mu, vy mu to poviete, ukazuje prstom s jedného na druhého, aby nikam nechodil, že ste našli inakší spôsob, ako staťku pomôcť.

– Aj mu to povieme. Nech len príde, sám mu to poviem.

– Počkaj, kmotre, pomaly do vŕška, nerezadýchči sa. Čože mu povieš? Že sám staťok dovedieš, či ako?

– Ja, žeby ja? Povedal som to? Počul to tuná niekto? Kmoto sa pošakane rozhliada po ostatných. – Najprv nech pašienkový gazda... Nech on povie, čo a ako.

S pašienkovým je zle. Pašienkový bol rád, že mu táto starosť spadla s pliec, a teraz aby znova. Míšti tvár a chytá sa za kríže. Chcel by im pripamätať, že má v nich od jari lámku. No darmo sa myká, darmo sa vykrúca, ich pohľady sú nemilosrdné, čakajú na odpovedď.

– Aj by som išiel. Sám by som išiel. Ale kdež v parome sú tie Závory, či ako poviedal.

Ozaj, ozaj, nikto poriadne nevie, kde sú Závory. A okrem toho má každý odrazu hromadu pilnej práce: krava je na otelení, žena na slahnutí, dievka neviem či sa neprespala...

– Viem, viem, skáče im richtár do reči.

– V komore sa myš okotila, kura vajce sniesla, poriadny gazda nemôžu opustiť domácnosť v takomto položení. Pôjdem teda po statok sám. Chcete?

Žeby naozaj? Konečne... no, nie, s tým jeho pupkom.

– Hej, chod', ale brucho si nechaj doma.

– Hahaha.

Teraz je tu konečne nálada, keď sa dá o veci hovoriť voľne a bez preháňania. Richtár sa v tom vyzná. Chlapík – ten náš richtár. Hotový fiškáč. Chlapi ho opäť počúvajú ako svojho rechtoru. Sedia spôsobne okolo stola, s bradami v dlaniach, s lakovami naširoko rozloženými, s klobúkmi sostenými do tyla a s očami upretými na

richtára. Počúvne detičky pred svojím pánom rechtorom.

A richtár im to vykladá pekne od začiatku, od prvých rodičov pádu, aby každý pochopil, aby sa žiaden neskôr nevyhováral.

— Tak je, chlapi, máte pravdu. Drak nie je náš človek, nemôžeme mu dôverovať. Ale, máme lepšieho? Trúfa si niekto miesto neho? Kto z nás sa vyzná vo vrchoch, čo tu spomínal? Čie sú to vrchy? Vari naše? Čerta kopasného! Poviem vám, hned' vám poviem, čie sú to vrchy, dobre počúvajte: Zbojnícke, pytliacke, poľské sú. Nedbám, pošlime Draka preč, ale potom musíme nájsť druhého — zbojníka, pytliaka, Poliaka — čo sa podoberie na jeho úlohu. A dá si to zaplatiť, dobre si dá zaplatiť. Lenže istoty zas nebudeme mať nijakej. A potom — richtár stímlil hlas a jeho hlas znel teraz tajomne, ako by prezradzal veci, o ktorých sa dozvedel hlbším nejakým vnuknutím. — Hej, to vám tiež musím povedať, lebo — dávno ma to škrie: dávno si nad tým lámem hlavu: Načo sa Drak vrátil? Čo má za lubom, že sa vrátil po toľkých rokoch? Ako by sa nič nebolo stalo, ako by bol odišiel len predvčerom. A ešte jedno: Šimon Jariabek sa ho ani nedotkol. Myslíte, že je tá vec so Šimom v poriadku? Há — ? Poviem vám, nie... nie je v poriadku. Muselo sa niečo stať, Šimovi muselo niečo

prísť do cesty, že Draka neodpratal priam v prvý deň. Nevieme, čo to mohlo byť, čo sa mohlo stať, no videli ste ho: chodí ako pomátaný, ako bez duše chodí, nevidí a nepočuje. Hej, poviete si: Drak mu porobil, zariekol ho. Ale ja vám zas poviem: takému chlapovi, ako je Šimo, len tak hocičo neporobi. No, čo vy na to?

Chlapi ani nemuknú. Žmurkajú len na richtára a, opierajúc hlavy o dlane, čakajú. Čakajú, ako skončí táto epištola.

– Čo vy na to, pokračuje richtár, znova sa rozohniac a pichajúc prstom do vzduchu, – čo vy na to, že si dal do poriadku chalupu, celú ju vybielil, že si koňa kúpil, že chodí v čistých šatách, celkom čiernych, a v čižmách, ako by bol jednostaj na ceste k farárovi. A že je už celý šedivý, že keď tu stál, vôbec už nevyzeral ako Drak, ale ako... ako... no ved' ste ho videli, ako ponižený služobník. Hej, to je ono, to je to pravé: Drak ostarel vypadaly mu zuby zacnelo sa mu po ľuďoch. Prišiel medzi nás a ponúkol sa nám. Povedzte, bol by sem prišiel, bol by sa ponúkol? Ved' mohol ísť rovno do Smrečín a zahnať čriedu do Poľskej...

– Ako že aj zaženie... Nech ma síra ohnivá spáli a mráz nech ma zdrví, ak nezaženie. Pekne rúče zadurí čriedu do Poľskej.

– Môžeš mať pravdu. Nevrávím, že nemáš pravdu. Ale musel by som sa šeredne

mýliť, a priam odložím richtársku palicu, ak sa naozaj mýlim. Lebo teraz už do toho vidím, mám to ako na dlani: Drakovi sa zunovalo túlať po svete, samému ako prst, bez domova. Či sa var' nazdáte, že je to slasť nejaká, nemať pri sebe nikoho, nemať človeka, čo by ti podal kapce s prípečkou, keď sa večer vrátiš uzímený a premoknutý, keď ti náramne zachutí najprv hrniec teplého mlieka a potom pekne vyhriata posteľ s dvoma – tento, onô ... Hehe, čože sa rehoceš, starigáň? Vari neviem, že to máš dosiaľ rád?

Nech som dobrý, hotový farár tento nás richtárisko. Akú kázeň im tu vystrúhal, ako pekne ho počúvajú. Vskutku, keď sa tak na nich dívaš, môžeš čakať, že každú chvíľu povie dajeden z nich „amen“, ako sa naučil v kostole.

– A možno, že má pravdu. Možno sa Drak naozaj dal na pokánie.

– No len aby! Nedal by som za to deravý krajciar. Prekabátil nás, jednoducho nás prekabátil.

Chlapom sa teraz zachcelo fajčiť. Potrvá chvíľu, kým sa im richtárova reč rozleží v hlave. A na to, aby sa ti niečo poriadne rozležalo v hlave, na to je najlepšie zapieci si. Pravda, vec sa má tak, že nemôžu začať s fajčením všetci odrazu. Na to by bolo treba naklásť na ohnisko poriadnu vatru. Vychádzajú teda po jednom do pitvora

a tu, prikľaknúc pred ohnisko na pravé koleno, odsype každý z mechúra za štipku tabaku. Pľuvne do dlane, mädlí v nej dohán so sústredeným výrazom v tvári raz palcom, raz zas ukazovákom. Napchatú fajku strčí pozorne do pahreby. Pipka tam chvíľu tiško drieme, no zrazu začne sa prebúdzasť k čulému životu: z trúbeľky vyrazí úzky pramienok dýmu, najprv bieleho – tým sa nesmieš dať oklamať, je to len para z vlhkého tabaku, a keby si teraz z fajky potiahol, poriadne by si si obaril jazyk, – potom krásne modrého – to je už opravdivý dym, zvestujúci, že zápek je hotový. Prvé dva-tri ťahy sú opatrné. Fajčiar bedlivо pozoruje ako tabak, napuchnutý teplom, vytŕča z fajky žeravú hlávočku. Koncom ukazováka, osobitne pre ten účel prispôsobeného, zaťačí tabak zpäť do fajky. Tak – teraz sa už možno oddať pôžitku z fajčenia bez vyrušovania.

Celý tento obrad zapekania má tú velikánsku výhodu, že dáva dosť času, aby sa fajčiar spamäťal z richtárových pekných rečičiek, takže keď sa vracia do izby, má fajčiar v sovretých črtách tvári a najmä v ostrých vráskach okolo úst nové, vážne pochybnosti:

- Akože vravel, kedy pôjde?
- Na noc. „Pôjdem na noc“, povedal.
- Na noc, ták, akosi mu je naponáhlo,
hm.

To „hm“ tam azda ani nepatri, dostalo sa nevdojak medzi dva fahy z fajky, no vystihuje znamenite položenie.

– Hm, odpovedajú aj ostatní. Každý svojím „hm“.

– A čo ešte povedal?

– „Ak sa chce niekto pridať, ak chcete niekoho so mnou poslať, nech sa na mraku ohlási.“ Tak povedal.

– Hm.

– Kohože by sme s ním poslali? Nebolo by vari od veci...

– Šima...? Chceš povedať, že by sme s ním mali poslať Šima?

– Hm... Nepovedal som, že Šima. Ale kohože iného, ak nie Šima?

– Vari nie naozaj? Vari to nemysliš vážne? Ved' by sa priam za dedinou po-klali.

– Baf, baf... Zasa je na richtárovi, aby zasiahol, aby o veci rozhodol. Rozkročil sa na to zoširoka a urobil dva dlhé bafy zo svojej richtárskej pipky: – Baf, baf... Ne- povedal by som, nebál by som sa toho. Keby Šimo chcel Draka odpratať, mal už na to dosť času. Nemusel by s ním chodiť do Smrečín. A Drak? Už som povedal: za Draka stričim svoju richtársku palicu do ohňa. Tak. Skúsme to teda, oprobujme. Lepšieho spoločníka sme mu nemohli vy- brať. Šimovi neujde, Šimo dá naň pozor ako na vlastný nos medzi očima. Tákl!

A richtár si po prvýkrát poriadne prihol z krpky. Mädlí si dlane, ako by spravil bohvie aký obchod. Tak veru, nech sa teraz niekto opováži pozdvihnúť hlas proti nášmu richtárovi. Či nerozriešil i túto situáciu, ako aj všetky predošlé, so šalamún-skou rozšafrnosťou?

- Dobre, dobre, lenže Šimona treba o veci upovedomiť, zasvätiť ho treba.
- Pravdaže treba. Sám to urobím. Hneď to urobím.

Richtár je vo svojom živle. Má rád situácie, ako je táto, keď treba konáť rýchle a rozhodne. O chvíľu už ho aj vidno kráčať dolu dedinou. A niec nijakých pochybností, že kráča v úradnej veci: po pravom boku sprevádza ho richtárska palica, po ľavom pašienkový gazda. Uprostred klenie sa v mohutnom oblúku jeho richtárske bricho.

- Nech vidí každý, vraví richtárske bricho, že konáme svoje úradné povinnosti staťčne a svedomite.

A naozaj, každý to vidí a každý sa so záľubou podíva na richtárovo bricho.

Iba na Šimona neurobí ono nijaký dojem. Šimon sa naň podíva bez akéhokoľvek respektu. Sedí na klátoch vo dvore a nevidno, že by sa niečím zameslnával. Je bez kabáta, neobriadený, v košeli z minulého týždňa, v papučiach na bosú nohu. Na jeho strnisku nepoznať, že by bola nedeleňa. Sedí

zohnutý vo dva konce s dlaňami zastoknutými medzi kolenná. Ako by tu sedel od rána, alebo priam od stvorenia sveta, a nepohol sa za celý ten čas. Nevstal a nepozdravil richtára. Počúva jeho reč bez záujmu a zdá sa, že ju ani nevníma.

— Chorý si, Šimo, opytuje sa richtár napokon a snaží sa sa vložiť do svojho hlasu trocha účasti.

Šimon nadvihne hlavu a žmúriac ľavým okom, obzrie si richtára zdola nahor, ako by chcel preskúmať, či je richtárova účasť úprimná. — Chorý? Či azda vyzerá ako chorý? Nie, nie je chorý. No neverí richtárovi. Podozrieva ho, že má za lubom čosi nečistého, že mu nepovedal pravú príčinu, pre ktorú za ním prišiel. Posielajú ho s Drakom po čriedu do Temných smrečín. — Dobre. Ale je to naozaj všetko, čo od neho chcú? Nenalíčili mu nejakú pascu? Nevnucujú mu príležitosť, aby sa s Drakom konečne porátal, aby napravil, čo zameškal toho rána, hned po jeho príchode?

Vstal, prešiel na opačný koniec dvora a, obrátiac sa chrbotom, šmátra tam čosi pod rebríkom.

Aby teda vedeli: nie, túto hru on s nimi nehrá. Ak dačo od neho chcú, nech mu to povedia s mosta doprostá. Na schovávačku sa baví nemusia. Kvôli tomu, aby sa zbavili Draka, netreba s ním posielat jeho, Šimona, do Smrečín. Pekne sa im po-

ďakúva za dôveru. A spánombohom, zo-
staňte zdraví...

Vchádza do stajne ku kravám, ako že už
nemá viac čo povedať. A richtár tu stojí
ako obarený.

– Šimon, ale veď... Šimon. A podíduc
za ním, začne znova od začiatku. Je ne-
únavný a vytrvalý. Duplikuje a replikuje.

– Šimo, Šimko, pozri sa..., nože počúvaj!
Draka nemožno poslať samoľného, celá de-
dina by sa vzbúrila. A nechcú od neho do-
čista nič, len aby ho doprevadil, aby vše-
tci mali istotu: Šimo dá na neho pozor,
Šimona neprekabáti. – Pre mňa za mňa,
mohol by Drak ísť hoci sám, mám príčinu,
pre ktorú mu dôverujem. Ale ostatní smý-
šľajú ináč, ostatní mu neveria...

Šimon, zdá sa, načúva pozornejšie: Na-
ozaj, nechcú od neho nič viac, len aby
Draka odprevadil? Nie je to klepec? Ne-
majú bočných úmyslov?

Richtár sa dušuje a znova opakuje: Drak
je jediný, no musia s ním niekoho poslať.
Sám to nadhodil a výbor si to žiada. Hneď
od začiatku mysleli všetci na Šimona. Tak
to vraj bude najlepšie. Nielen pre vec,
o ktorú ide, ale aj pre neho samého, pre
Šimona.

– Lebo to, čo je medzi vami dvoma,
o čom všetci vieme, nemôže zostať naveky
nevybavené. Nemôžeš s tým chodiť ako so
zvoncom na krku, aby sa každý za tebou

obzeral. Raz to len musíš nejako skoncovať. A skoncuj to tak alebo onak, nik sa ti do toho nezastarie. Nechcem to tvrdiť, nechcem sa nahovárať, ale hám sa aj dohodnete, hám sa poshovárate a...

— Nemám sa s nikým čo dohodovať, skočil mu do reči Šimon napajedene, — ale keď chcete, keď ste si to už vzali do hlavy, dobre, pôjdem. Môžete mu odkázať, že sa na mraku ohlásim.

Šimon zachlopil za sebou dvere na maštali a richtár triumfuje.

Nestačíme chváliť tohto nášho richtára. Ako sa v tom vyzná, ako sa len vie obraťať medzi ľudmi! Keď sa raz rozreční, keď sa raz do toho pustí, vymámi aj od jalovej kravy teľa. Tvár mu žiari a očká sa mu smejú. Potľapká pašienkového gazdu blahosklonne po pleci:

— To by sme teda mali s kŕku... Podme, pašienka, napijeme sa.

7

Tí dvaja pohli sa z domu na mraku. Vy-dali sa na cestu, keď slnce práve len čo zašlo za nízky obzor na západe – priam vpravo od Choča. Obloha bola tam teraz žiarivo žltá, ako by svet v tú stranu nemal nijakého konca, kým naopak od východu sa obzor v hustnúcom súmraku zúžil a sveta ako by tam ubúdalo.

Tí dvaja namierili svoje kroky rovno v tú stranu, proti hustnúcej tme, krížom cez Brezia. Ich kroky v machnatej a vypálenej tráve temer nepočuť. Tí dvaja sa po nej posunujú nehlučne ako dve čierne fône na temnejúcom obzore.

Drak ide popredku, pári krokov za ním ide Šimon. Obaja sú asi rovnakej výšky, obaja idú rovnakým krokom. Ibaže Drak je pri chôdzi trochu nachýlený a jeho silueta je štíhlejšia ako silueta Šimonova. A potom: Drak má na nohách čižmy, je

oblečený do úzkych, čiernych nohavíc a krátkeho, čierneho kabáta, na hlave má nízky, čierny klobúk s okrúhlou, vpredu sklopenou strechou. – Drak je celý čierny. Kdežto Šimon – Šimon kráča v mäkkých valaských krpcoch s mačkami na päťach, v bielych súkenkách, v košeli so širokými rukávmi, v kamizli, ktorý má prehodený cez ľavé plece, a v klobúku s úzkou, všade dokola vyhrnutou strechou. Šimon je skôr biely než čierny a jeho siluetu odráža sa preto jasnejšie od tmavého pozadia. Svoje veci nesú obaja v remenných kapsách, prehodených cez plece. Okrem kapsy má však Drak ešte i dva dlhatánske, ťažkó pastierske biče na krátkom, mocnom bičisku. Má ich zavesené na slučke vedľa kapsy. A má ešte i ľahkú valašku s dlhým jasenovým poriskom. Neopiera sa o ňu, má ju zakriačenú na ľavom rameni a tisne ju k boku.

Takýto je Drak a takýto zas Šimon, keď sa toho večera pustili krížom cez Brezia proti hustnúcej tme, proti vrchom, ktorých jasné štíty zachycovaly dosiaľ ostatné lúče zapadajúceho slnca, takže tie štíty, samotné ich špice, žiarili tam v tme, neobvykle vysoko nad obzorom, ako modrásté zafíry, ako ligotavé drahokamy.

Rovina, po ktorej tí dvaja kráčajú najprv od juhu k severu, potom viac doprava, k východu, cela tá rovina nemá nič spo-

ločného s naším prostredím. Nehodí sa doň, nemá v ňom nijakého zrejmého účelu. Zabudly ju tuná veky. Zabudly ju odpratáť súčasne s Rákóciho a Tököliho vojskami, ktoré tu kedysi táborili a ktorým slúžila za miesto mnohých bojov a bitiek. Vojská dávno odtiahly v iné strany, no rovina tu zostala – zbytočná a nepotrebná, cudzia a neprajná k obyvateľom niekoľkých dedín, čo sa rozložily v údoliach pod jej vývýšeným okrajom. Svojou suchou a riedkou trávou sotvaže rovina užívá dve čriedy kráv, čo sa na nej pasú každého leta od Dzura do Egida. Inak nedáva žiadneho úžitku.

A je to rovina rozsiahla, dlhá a priestraná, tiahnuca sa od Dovalovského jarku na juhu až hore k Sihlám na severe – dobré dve hodiny ostrej chlapskej chôdze.

Tieto dve hodiny chôdze sú teraz súčelen na to, aby si Šimon zvykol na Drakovu postavu pred sebou. Napodiv má táto postava čosi spoločného s pustým prostredím okolo. Ako by Drak i rovina patrili spolu, ako by ich oboch zabudly tuná veky.

Šimon o tom rozmýšľa kedykoľvek zdvihne hlavu a kedykoľvek sa podíva na obrys Drakovej postavy, ktorý je v hustnúcej ľme čím ďalej tmavší a neurčitejší. Z oboch, z roviny i Draka, má rovnaký dojem cudzoty a opustenosť. Zmocňuje sa ho pocit clivoty a hlboká potreba vyplniť

nejakým činom prázdný priestor okolo seba.

Dalo by sa to spraviť celkom ľahko. Prázdnota okolo dala by sa celkom ľahko vyplniť pokojným chlapským hovorom. Ti dvaja nemajú si však čo povedať. Kráčajú mlčky, naoko len na päť krokov, v skutočnosti na milé vzdialenosť od seba.

Za tmy vchádzajú do lesa. Šimon sa diví, ako Drak, nedovidiac azda na päť krokov pred seba, predsa s istotou nachádza vozovú cestu, o ktorej Šimon tuší, že viedie cez Sihly k vyšnému koncu východňanských lúk. Viac po pamäti, než podľa zvuku Drakových podpätkov na prašnej ceste sleduje Šimon jeho kroky.

Les stojí ticho, niet v ňom jediného zvuku, vysoké svrčiny s oboch strán cesty ani sa nepohnú. No i keby si šiel tadeto po prvý raz, vytušil by si obrovskú jeho rozlohu práve podľa toho zvláštneho ticha, ktoré vlastne nie je tichom, ale milión-krát znásobeným dýchaním každej jednotlivej vetvičky, každej trávy a bylinky. S času na čas postaví sa im do cesty pári svietiacich očí lesného dravca, ktorý obchádza nocou za svojou korisťou. Zakaždým zmiznú však tiež svietiace lampáše nečujno v tme prv, než sa k nim dosťatočne priblížia. Bolo by zaujímavé zistiť, myslí si Šimon, či aj Drakovo oko má tento žltý svietiaci lesk, čo preniká bez akejkoľ-

vek námahy nočnou tmou. Za celý čas sa však Drak ani raz neobráti, a tak táto otázka zostáva predbežne nerozriešená.

Okrem očí lesnej zveri sú hviezdy, ktoré sa chvíľami ukazujú medzi haluzím stromov, jedinými jasnými bodmi na tmenej klenbe, a to až do chvíle, keď les náhle prestal a Šimon oznove ucítil vokol seba voľný priestor.

„Mohly by to byť východňanské lúky“, myslí si Šimon a snaží sa rozoznať stodoly a známe cibuľovité kopy sena. Vskutku, tu stojí jedna z tých kôp a trochu bokom je aj stodola. Drakova postava sa opäť temne rysuje v popredí. Odbočuje teraz doľava, hore miernym svahom, na konci ktorého tuší Šimon nový les a za ním hradbu vrchov.

„Azda len nechce stúpať celú noc? Mal by som sa ho opýtať, kde mieni prenocovať.“ No táto otázka mohla by vzbudiť nedôveru. A k nedôvere nieť predbežne nijakej príčiny. Rozhoduje sa preto sledovať Draka hoci do rána.

Chôdza do kopca ho príjemne rozptýluje, a nepatrňá námaha, ktorú musí vynakladať, aby udržal s Drakom krok, odvadza jeho myšlienky iným smerom, takže v prvej chvíli ani nezbadal, že sa Drak zastavil. Nevdojak priblížil sa k nemu až na dva kroky. Po prvé za celý čas zodvihol teraz k nemu tvár, očakávajúc z tmy jeho

svietiaci pohľad. No Drakov pohľad sviezoł sa práve v tej chvíli bokom, k stodole, ktorú si Šimon až teraz všimol tesne po pravej ruke. Drak sa nakláňa do jej nízkych dvierok a skúma jej vnútro.

– Môžeme tu zostať na noc, vraví Drak. A sú to jeho prvé slová toho večera, prvé, čo Šimon vôbec počul z jeho úst. Prekva-puje ho ich samozrejmosť a pokojná vecnosť. Nemo prisvedčí kývnutím hlavy a súčasne s Drakom sníma s pleca kapsu a vešia ju pod štít na vyčnievajúci koniec srubu. V zapäti Drak kamsi zmizol a o chvíľu sa vrátil s náručou suchého raždia. Prv než sa Šimon spamäťal, vzplanul pred vchodom do stodoly nevelký oheň a trochu unáhlene osvetil blízke okolie jasným svetlom. Nepríjemne dočknutý, že sa tak stalo bez akéhokoľvek prechodu a bez patričného upozornenia, obracia sa Šimon chrbotom k ohňu a tvári sa, že si zaväzuje návlaky na krpcoch. Súčasne si však uvedomuje, ako hlúpo si počína: keby si nazaj zaväzoval návlaky na krpcoch, obrátil by sa predsa tvárou k ohňu, aby na svoju prácu lepšie videl. Celkom neodôvodnené vzplanie v ňom na chvíľu zlosť a musí ustúpiť pári krokov do tmy, za uhol stodoly, aby ju premohol. Drak medzitým doniesol ďalšie raždie a teraz už horí pred stodolou poriadna vatra. Šimon vyzrel zpoza uhla a vidí, že Drak, vtiahnuc pravú nohu

pod seba, sedí na zemi a krája dlhým, úzkym nožíkom rezeň slaniny. Pripravuje si ražeň, stýka naň slaninu, kladie celkom blízko k ohňu okrušek chleba a nevyčkajúc ani, kým drevo trochu prehorí, začína opekať slaninu priamo nad plameňom.

„Nie zlý nápad,“ myslí si Šimon a cíti, ako sa mu v ústach sbiehajú sliny. A keď vietor dovial k nemu vôňu škvarenej masti, badá, že dlho nevydrží dívať sa, ako si Drak chystá večeru.

„Prečo by som to neurobil i ja tak? rozhoduje sa náhle. A tak isto ako Drak, pripraví si aj on ražeň a pekný rezník slaniny.

A teraz tu kväčia proti sebe na zemi, každý s jednej strany ohňa, a opekujú si voňavú slaninu nad pahrebou. Šimon vychránil pári žeravých uhlíkov k okraju ohňa, pretože piecť slaninu priamo nad plameňom nie je múdre, a keď to Drak uvidel, spravil tak isto.

– Tak je to naozaj lepšie, poviedal Drak a krútil svoj ražeň nad pahrebou.

Keď dojedli, vynial Drak zo svojej kapsy bachratú čutoru, upil z nej a potom ju bez slova podal Šimovi.

Ten zprvu nepochopil, podíval sa prekvapene na Draka a Drak mu ju musel strčiť temer pod nos, kým mu ju vzal z ruky. Priložil čutoru k ústam, no znova ju na chvíľu odchýlil a znova sa podíval na Draka, ako by sám sebe neveril, že to, čo

práve robí, je skutočné. A tu sa Drak posmial – naozaj, Šimovi sa zdalo, že sa Drak pousmial ledva znateľným pohybom v kútkoch úst.

– Na zdravie, zamumlal Šimon v rozparkoch do hrdla čutorý. To boli zas jeho prvé slová Drakovi.

– Na zdravie, opakoval Drak, a keď si Šimon upil, vzal čutoru z jeho rúk, zapchal ju starostlivo a uložil zpäť do kapsy.

– A dobrú noc, doložil Šimon, keď vstal a chystal sa vojsť do stodoly, z pola naplnenej senom. Nemôže tu predsa presiedieť celú noc, nemôže besedovať s Drakom do rána.

Drak sa za ním podíval ponad plece, objal dlaňami svoje kolená a zostal sedieť pri dohorievajúcim ohni. Šimon ho videl špárou v srube, ako tam sedí, napcháva si fajku a zapala ju uhlíkom z pahreby. Pozoroval jeho odvrátený profil, ktorého časť bola zakrytá páskou na ľavom oku, díval sa na jeho sklonený chrbát a na ruky, ktoré dlaňami objímal kolená. Sledoval s tichou úcasťou, ako v pravidelných prestávkach poťahuje z krátkej fajky, ako dym z jeho úst je pochlodený zohriatým vzduchom nad pahrebou. Potom sa tento obraz pred ním zaclonil a na jeho miesto vystúpilo čosi rovnako utišujúceho, no čosi ešte príjemnejšieho, ešte bezpečnejšieho.

Pocit príjemného smierenia zostal v ňom

až do rána, no za živý svet si nevedel spomenúť, v čom sa mu prejavil, prv ako usnul. Videl len, že Drak je už zase zamestnaný a že len vyhľbené miesto v sene na opačnej strane koliby ukazuje, kde spal a že naozaj vôbec spal.

Lebo teraz je už zase v pilnej práci. Ostrou valaškou kliesni pred stodolou dva mocné, asi pol druhej siahaj vysoké sihliačky. Obratne odtína halúzky, nie popri samom kmeni, ale asi na piad od neho, takže napokon držal v ruke dva drúčky, podobné ostrvám, ktoré sa používajú na sušenie ďateliny. Prezeral si ich znalecky a napokon ich oprel o stodolu.

Šimon ho nechal, kým dokončil túto prácu, snažiac sa uhádnuť, načo mu drúčky asi budú. Keď videl, že Drak odišiel k blízkemu jarčeku, ktorého si včera nevšimol, vstal a vyšiel aj on zo stodoly.

Priamo proti jej štítu, neskutočne blízko a v celkom inej podobe, v zmenených jasných farbách, týčil sa tu z rannej hmlu mohutný bok Kriváňa. Netušil, že sa v noci dostali k nemu tak blízko, priamo pod úpätie, a odhadoval, ktorým smerom ho Drak asi povedie.

Vľavo je Kôprová, tade priechodu niet, i keď odtiaľto nebadať ničoho, čo by prezrádzalo, že tam už vyše týždňa horí les. A tu sa Šimon začudoval, že na oheň, vlastnú príčinu toho, po čo sem prišiel, te-

mer zabudol. Nespomenul si naň celý predošlý večer. Stále mal pred sebou Draka a Drak zaujal všešku jeho pozornosť. Až teraz si uvedomuje, že je tu s ním len preto, lebo oheň zatarasil cestu cez Kôprovú a zafisol statok až hore k Temnosmrečianskym plesám. A hoc priomnosť Draka ešte vždy prevažuje v jeho predstavách a začala všetko ostatné do pozadia, cíti odrazu vzrušenie a skrytú radosť z tohto podniku. Prvý raz po dlhom čase dostáva znova chuf do života, chuf zamestnať svoje ruky, svoje široké plecia a svoje mocné nohy. Cíti už, že sa tak stane čoskoro, že ruky i nohy i plecia budú mať onedlho plno opravdovej, chlapskej práce. A tu si Šimon uťahuje pevnejšie opasok, nabera do pľúc zhlboka vzduchu a dvíha bradu k vyzývavo čnejúcemu končiaru Kriváňa.

Drak sa medzitým umýva pri jarku na dostreľ od Šima. Zobliekol sa na to do pása a dlho sa člapká vo vode, ktorá musí byť za rána poriadne studená. Šimon vidí, že Drakovo telo vyzerá oproti jeho vlastnému telu, na ktoré je zvyknutý, celkom útle, že je neobyčajne snedé a, zdá sa, náramne pružné. Počkal, kým sa Drak začal obliekať a potom, bohvie prečo, podobral sa na to isté. Tiež si zobliekol košeľu, vytriašol z nej seno, čo sa tam naoberalo cez noc a pritisnúc bradu k prsiam, čliapal na ne, na plecia a na tvár vodu z potoka. Keď

bol s tým hotový, videl, že Drak už stojí pred kolibou s kapsou a s oboma drúčkami na pleci. V ruke držal valašku a čakal. Čakal, kým sa Šimon na neho podíval, potom zdvihol valašku a ukázal jej po riskom šikmo do hory, ktorá počínala na hornom konci svahu:

– Tadeľo, zavolal.

Šimon mu zdiaľky prikývol a Drak vykročil kosmo hore svahom.

8

Cesta viedie najprv hore trávnatým svahom, potom lesom. Práve tak ako včera nachádza Drak s udivujúcou istotou chodník, ktorý mierne stúpa a v širokej zákrute obchádza príkro vypučený bok Kriváňa.

Les dosiaľ tíško spí. Zdá sa ti, že musíš našťapovať na prsty, aby si ho nevyrušil z driemot. Mlady jeleň v hustej siatine zdvihne sice na chvíľu hlavu a večí prostí nim, no nepokladá za vhodné pohnúť sa zo svojho pelechu. Necháva ich prejsť pomimo a potom zas ukladá svoj orosený pýsk pod zadnú slabinu. A práve tak i čierny vták, čo drieme na borovici, otvorí na chvíľu svoje vtáčie oko, pustí z výšky trus, raz, dva razy prestúpi s nohy na nohu, hľadajúc si pohodlnnejšiu polohu, a pokojne dospáva ďalej.

S tejto strany nehrozí predbežne nijaké prekvapenie.

No trávou, ktorá rastie v riedkych chumáčoch popod svrčiny, prebieha už podivný, chvejivý život. Jej steblá, čo cez noc oklepaly k zemi, sa nepozorovane napružujú a obracajú širšiu plochu svojich listov oproti svetlu, ktoré sa úsilne prediera pomedzi kmene stromov v dlhých, rovnobežných sväzkoch, takže to chvíľami vyzerá, ako by krížom cez cestu boly preložené trámy zo striebrosivej hmoty.

Tesne v päťach za stúpajúcimi chlapmi dvíha sa z údolia hmla. Obchádza ich z dolnej strany svahu a nečakane sa im stavia do cesty s nehybnou, studenou výzvou. Drak sa do nej bezcitne zaborí a zmizne o chvíľu Šimovi s očú. Šimon ho sleduje vo vzdialosti asi sto krokov s prstami zastoknutými do oboch rázporkov vo svojich súkenkách. Občas štrngne o kameň okovaný špic Drakovej valašky, občas zachytí Šimon osamelý tón nejakej pesničky, ktorú si Drak teraz ticho pohvizduje.

Vskutku: Drak si teraz ticho pohvizduje...

A či sa to len drozd preberá konečne zo sna a trilkuje tento neznámy nápev?

Šimon to nemôže rozoznať, no ani sa o to veľmi nesnaží. O chvíľu sa to beztak ukáže, pretože Drak nemôže koniec koncov dlho trilkovať ako drozd, a naopak, drozd sa musí čoskoro rozhodnúť pre nejaký určitejší nápev.

Ale skôr než sa to rozhodne, skôr než sa táto otázka rozrieši, stane sa čosi iného, celkom neočakávaného: Les náhle zredne a po pravej strane, s horného konca svahu vzplanie medzi kolmými kmeňmi stromov a medzi ich vodorovnými haluzami veľký rovnoramenný kríž. Je celkom blízko, nie ďalej než nejakých dvadsať-tridsať krokov. V jeho strede žiare nádherný ohnivý kotúč a vystreľuje snopy lúčov vpravo a vľavo, nahor a nadol. Nemôže to byť klam, pretože i keď Šimon odvrati hlavu a znova sa podíva v tú stranu, kríž visí ďalej medzi haluzím stromov. Je celkom jasný a určitý, neuveriteľne žiarivý, nádherne ligotavý, celkom ako zjavenie. Ako zjavenie svätého Huberta, o ktorom Šimon dosiaľ myslel, že jestvuje len vymaľované na obrázku, čo visí nad posteľou mladého horára pred Svídovým.

Teraz je však tu, celkom nablízku, Šimon môže sa naň dívať vlastnými očami, mohol by sa ho doťknúť, keby sa opovážil pristúpiť k nemu ešte bližšie.

I Drak zastal na ceste, opiera sa bokom na obuch svojej valašky a díva sa v tú stranu. I Šimon po chvíli zastal a díva sa vedno s Drakom. Stoja vedľa seba bok po boku a dívajú sa bez slova na kríž medzi vetvami stromov. A napodiv, vobec im nevadí, že tak stoja a dívajú sa dlho na vec, ktorá nemôže byť než zjavením a ktorá zas

musí po chvíli zmiznúť, aby sa nikdy viac neopakovala. Šimonove pery sú pritom trochu odškerené a medzerou medzi nimi svietia konce jeho vlhkých zubov. Drakové pery sú i teraz pevne somknuté, podobné dávno zaškretnej jazve, no v jeho oku, v kútiku jeho jediného oka, leskne sa drobná kvapôčka. Šimon ju tam vidí a čuduje sa drobnej kvapôčke skoro práve tak, ako svietivému znameniu kríža nad svahom. Nie, nie je to slza, len drobná kvapôčka, ktorú ostrý ranný vzduch vytisol zpod mihalnice do očného kúťka, kde sa teraz chvíľu ligoce oproti slncu, poznačenému krížom. Azda ju Drak zbadal, azda zbadal Šimov kosmý pohľad, sotrel ju zohnutým ukazovákom, vysniakal sa a rozhodne vykročil.

Vzdialenosť medzi ním a Šimonom nie je teraz taká, aby Šimon nemohol sledovať jeho nachýlený chrbát, kedykoľvek zdvihne zrak. I hmla začína rednúť, ustupuje pred nimi s kroka na krok do výšky a keď po chvíli vydú z lesa a dostanú sa cez kosodrevie na trávnatý chrbát Vyšnej Priehyby, tu hmla, ktorá ich zatiaľ predbehla, vznáša sa vysoko nad nimi. Ešte pári krovov a pri náhodnom zdvihnutí hlavy ukáže sa trhlinou v hmle, v neuveriteľnej výške kamenný oltár, obliaťy plným slnečným svetlom. Vznáša sa nad mrakmi ako zázračný nebeský koráb, zdá

sa ňi, pláva, tichúčko plynne pomedzi zdrapý chmár a vrhá zpäť od tmavolesklých hladkých brál celé stohy zlatožltých slnečných lúčov. Nemôže to byť Kriváň, pretože Kriváň zdola nikdy takto nevyzeral. Skôr je to archa, Noemova archa dohody, ktorá znova pristala na vrchu Ararat.

A jednak je to Kriváň, samotný jeho končiar, celý z čiernolesklých žulových platení, naukladaných odzdola až nahor. Hľa, Drak dvíha k nemu svoju pravicu, ukazuje naň vystretným ukazovákom a vraví:

– Kriváň.

– Kriváň, opakuje po ňom Šimon a slovo vzbudzuje v ňom úctu. Zanecháva nový dojem, príbuzný s dojmom, ktorý sa bol pred rokmi vytvoril pri slabikovaní katechizmu, plného neznámych, vznešene znejúcich slov.

– Teraz už len kúsok, vraví Drak a púšfa sa, prikrčený k zemi, rovno do sedla, ktoré otvára svoje ružové ďasná medzi dvoma radmi vyškorených zubov priamo nad ich hlavami. Blížia sa k sedlu s kroka na krok a jeho pažerák je rozdavený čím ďalej hrozivejšie, ako by sa ich chystal pohltiť, ako by to boly jeho obvyklé raňajky, na ktoré tu teraz čaká.

Drak už stojí v jeho otvore. Zubý s oboch strán sa napodiv za ním nezaklaply. Stoji tam pokojne a díva sa kamsi do hĺbky na

druhej strane. O chvíľu stojí pri ňom aj Šimo. A iba teraz ukaže sa tajomstvo pažeráka v úplnej hrôze. Pažerák pokračuje na druhej strane nesmierne dlhým, úzkym, prudko sa svažujúcim hrtanom, ktorý ústi hlboko pod nimi do bezodného, široko zívajúceho jazera.

– Zelené pleso, vraví Drak a ukazuje prstom pred seba. – Sídeme tade.

– Tade? opýtuje sa Šimon pre istotu, lebo sa mu nezdá možným spustiť sa rovno dolu sypkým, nesmierne prudkým úšustom.

No Drak sa už pričupil, oba drúčky vzal pod pravú pazuchu a, hľa, už sa aj vezie dole svahom ako v zime na dobrej sanici. Váľa vopred seba hromady drobného štrku i veľkých skál, ktoré sa rušili na neistom podklade a rútia sa s hmotom do prie-
pasti.

Šimona zamrazilo. V chrbte, medzi lopat-
kami, cíti studený prst, ktorý ho strká a
pomkýna k okraju úšustu:

„Teraz, teraz nadišla chvíľa... Keby som to urobil po ňom, keby som nedočkal, kým sa spustí až dolu a začal váľať rovnaké množstvo skál... A on ma ani neupozornil, nepovedal, aby som počkal...“ Šimon ne-
domysli. Mohutný balvan, príliš veľký, aby sa rušil razom, zaostal za Drakom a teraz sa odrazu pohol. Začína sa pozvoľna sunúť nadol, najprv len plochou, na ktorej

ležal, už sa však lenivo obracia a jeho pád sa čochvíľa zrýchli.

– Varuj dušu na doline... zahúkal náhle Šimon, ako bol zvyknutý húkať v šlógu pri spúšťaní fažkých okliesnených kmeňov.

Drak v poslednej chvíli uskočil. Pritisol sa chrbotom k stene a balvan, zlosne duďuc, prehrmel okolo neho. Potom sa Drak podíval hore na Šimona, chcel vari čosi rieciť, no dotkol sa len strechy na klobúku, nie ani ako na pozdrav, len ako by si chcel napraviť klobúk na hlave, a znova prikľakol, znova sa pustil šmykom dolu úšustom.

O chvíľu stál už dole, na dne hlbokého hrtanu. Šimon sa naň díval, aký bol malý a nepatrny v tej strašnej hĺbke, potom sa pričupil, privrel oči a odstrčiac sa dlaňami, začal sa spúšťať. A odrazu to bolo celkom zábavné, prestal si uvedomovať nebezpečenstvo a oddal sa pôžitku z rýchleho, hladkého pohybu. Mačky na kŕpcach boli znamenité hamovky a sledovaly presne stopu, ktorú v štrku zanechal Drak. V jednu chvíľu bol pohyb nádherne rýchly. Studený vzduch z dolného konca údolia hvízdal mu okolo uší vzrušujúci nápev, ako by mu prichádzal v ústrety roztopašný parobčisko a chytal sa s ním zo samej bujnosti za pasy. Potom sa pohyb spomalil, Šimon skúsil vstať na rovné nohy a ľahkým, tancujúcim krokom sbehol zvyšok cesty.

Smial sa naširoko rozvorenými ústami, ked' krepčiac na jednej nohe, zastal pred Drakom, a ani si v prvej chvíli neuvedomil, že je to Drak a že mu aj on odpovedá miernym, chápavým úsmevom.

Pravdaže, Šimon je ešte mladý, mohol by dosiať parobčí a tento úsmev mu náramne svedčí. Môže to byť širší úsmev, než je úsmev Drakov, ktorý je o hodne starší, skoro raz tak starý, ako Šimon. Ani ho, ver', nepoznávame, ani sa v ňom nevyznáme. No keď sa už veci takto vyvinujú, tu je škoda prestať, škoda znova sa zakaboniť, najmä ak príde do cesty ešte viac takýchto kľačiek. Prečo by sme napríklad neurobili toto: Priložíme dlane k ústam, vypneme prsia a obrátiac sa proti skalnej stene, čo sa tu vytŕča - ľa, ako naduto sa vytŕča na druhej strane plesa - prečo by sme jej nezavolali niečo hodne veselého?

- Hahó, volá Šimon roztopašne proti zamračenej skalnej stene.

A stena, stiahnuť trochu obrvy, odpovedá nevrle: Hahó.

- Hahó. A ešte raz: - Hahó.

*

Kam však teraz, kam sa podejeme ďalej, keď so všetkých strán týčia sa bralá rovno do neba, ako by si tu zastaly schválne

kvôli tomu, aby nás okrúžili, aby nám zahály zpiatočnú cestu? Tučo vpravo je, zdá sa, priechod, no Drak ukazuje práve na opačnú stranu, rovno proti zubačnému hrebeňu, ktorý spája Kriváň s Krátkym vrchom. Vidno tam medzi zubami hrebeňa úzku štrbinu, súcu najskôr ak na to, aby ňou netvor, do ktorého úst patrí, vypúšťal kočúče dýmu. A vskutku, valí sa odtiaľ hustý kúdol hmlý, ako by to bol otvor do pekiel.

- Špára, vysvetľuje Drak. A dokiadá:
- Tam budeme potrebovať drúčky.

Šimon pozrie najprv na Špáru, potom na drúčky a nevie si predstaviť, načo ich tam budú potrebovať.

„No, poručeno Bohu, ak je to Špára, musíme ju zapchať.“ A púšťa sa s dôverou, ktorá sa k nemu znezdaly pridala, za Drakom.

*

Za Špárou ukázaly sa nové dve plesá a nad nimi vrch, ktorý sa volá Hrubý. Obišli ho s ľavej strany ponad kosodrevie, a tu boli – i keď sa to v prvej chvíli zdalo neuveriteľné – ďalšie dve plesá, celkom podobné predošlým, takže Šimon sa začal nechápavo obzerať s Draka na plesá a s plies na Draka.

- Temné smrečiny, povedal Drak a do-

tknúc sa Šimovho pleca, obrátil ho trochu doľava.

– Oheň...

Zpomedzi hory pod nimi i proti nim na svahoch Kríznej vystupovaly biele, machnaté obláčky. Tmolily sa nad vrcholcami stromov, spájaly a rozchádzaly sa v nevinnej hre na kolembabu. Len nástojčivosť a výtrvalosť, s ktorou tam trčaly a nerozplynuly sa ani keď zadul vietor, prezrádzala ich pôvod a svedčila, že sú živené odspodu desivou potravou.

Inak sem nebolo cítiť nijakého zápachu, nebolo vidno plameňa, neozval sa odtiaľ jedený zvuk, jediné zastonianie. Všetko sa odohrávalo v mŕtvolnom tichu, hlboko v lone lesa, v samotných jeho útrobách, rozhodávaných nezadržiteľne postupujúcou ohnivou rakovinou.

– A črieda? opýtal sa Šimon.

– Črieda? Črieda je tamto, a Drak ukázal na nehybné červenkaste bodky na protiľahlom svahu, ktoré vyzeraly odtiaľto ako prominle na medovníku.

*

Došli k čriede okolo poludnia. Voly, na ktorých sa už začal ukazovať nedostatok paše, nemaly nijakého košiara a stály alebo ležaly roztratené pomedzi skaly a kosodrevie, vždy po páre, náručný so sedlovým,

ako sa naučily v jarme. Srsí na nich bola schlpená, bez lesku, trčaly zpod nej hranaté rebrá a hnáty. Slabiny pod vpadnutými bokmi sa im chvely ako v zimnici a okolo chriapy i v očných kútkoch usadzoval sa hustý, lepkavý šliam, na ktorý sadalo množstvo múch, zatiaľ čo ovady a veľké bzučiace sršne vyhľadávaly citlivé miesta popod slabiny, na bruchu a nad pýskom. Zdravý vôl by toto nestrpel. Oháňal by sa chvostom, pchal sa do kosodrevia, v najhoršom prípade začal by bzikať, kýmkoľvek by sa nezbavil príliš neodbytného sršňa. Tieň tu, zdá sa, odovzdaly sa už svojmu osudu. Stoja s ovisnutými chvostami, s mučným a neprítomným pohľadom. Nebo nad nimi je prázdne, bez akéhokoľvek prejavu účasti a vrchy dookola stoja nehybne, v napätej bezcitnosti. Jediný zvuk, čo sem dolieha, je temné hučanie vodopádu. Znie ako neprerušovaný, dunivý hukot blížiacej sa skazy, blížiacej sa pohromy.

Jediným pohľadom vôkol seba postihne Drak situáciu. Ide rovno k volom, ide od páru k páru, ohmatáva dlaňou rohy, či nie sú teplé od horúčky, obzerá ratice, odškiera pýsky a díva sa do chriapy.

– Nebudeme čakať, vraví napokon, keď je s tým hotový. – Tieto štyri musíme z čriedy vylúčiť, tie by sa cez Závory nedostaly. Ostatné prejdú, hádam prejdú... Porátame ich.

Stal si na vývýšenú skalu a začal rátať, ukazujúc si poriskom valašky. Šimon chodi pomedzi čriedu a ráta s ním.

— Tristo dvanásť, hlási Šimon.

— Tak je, a menej štyri je tristo osem. Drak odväzuje od slučky na kapse oba biče. Jeden z nich hodí Šimovi, druhý rozmotá, zakrúži ním nad hlavou a potom prudko trhne zpäť popod pravú pazuchu.

Je to pravý voliarsky bič, upletený z konopných vláken, dobre natretý kolomážou, s lesklou mosadznou obrúčkou na hornom a s umne usúkanou srstienkou na dolnom konci. Váži bez bičiska dobré tri funty. Keď ním Drak zakrúžil nad hlavou a potom prudko trhol popod pravú pazuchu, ozval sa pravý voliarsky pleskot, fažký a dunivý, ako keď z mažiara na Božie telo vystrelia. Tri, štyrikrát odrazil sa od skál, od Čubriny, Kôprového, Hrubého a napokon od Liptovských múrov. Voly pohly srsnatými ušima, zodvihly ovesené hlavy: „Je to pravý voliarsky bič, pravý voliarsky pleskot. A či nás len naše volské uši klamú?“

Drak plesol ešte raz a potom ešte dva, tri, štyri — hádam desaťkrát rýchle za sebou. Teraz už nekrúžil pred každým plesknutím bičom nad hlavou, ale trhal ním zpäť ruky v dlhých osmičkách a pri každom obrate ozval sa krátky, suchý, naliehavý praskot. To už ani Šimovi nedalo.

Strčil do úst medzi vtiahnuté pery oba ukazováky a zakaždým keď Drak plesol, hvízdol krátko a mocne, dobre mu bubníky v ušiach nepraskly. A potom aj on zakrúžil bičom a plesol až mu ruka v pleci mala odletieť. A tak sa tu porážali, jeden druhého prehlúšali, až im ani dolina nesťačila odpovedúvať. Zježila sa v rade ozvien, celá sa rušila, zachvela a striasla. Voly nahrbili chrbáty, jeden po druhom začaly sa hýbať, obzerať sa a švihať chvostami. Potom ten, čo sa pokladal za vodcu, čo vždy chodieval popredku, sahavo zabučal. Otrčil chriapu proti Šimovi a proti Drakovi a mocne zaručal. Ako že už rozumie, že už netreba viac plieskať.

– Pôjdem popredku, zavolal Drak.

Ale skôr než skočil so skaly, skôr než sa rozbehol do svahu, pribehli odkiaľsi – celí zadýchčaní – dvaja chlpáni, dvaja bieli Dunčovia. Vyrútili sa z kosodrevia s náramným štekotom, s vybíjanými obojkami, s klepcami pod hrdlom.

– Aha, na vás sveril Kubo čriedu. Vy tu vartujete. No, nože no, pod sem, tutona, vábi ich Drak kúskom chleba, ktorý vytiahol z kapsy. Tlapká si pritom dlaňou o stehno. Psi vrhia nedôverčivo chvostami a dvívajú predné laby k rozpačitému pozdravu. Keď sa k nim Drak blíži s kúskom chleba medzi prstami, ustupujú pozpiatky, stale chvíľami vrčiac, chvíľami krútiac

chvostom, ako by sa nevedeli rozhodnúť. Náhle však zachytia otrčeným čumákom Drakov pach, ich nedôvera razom poklesne. Ten, čo je bližšie, dáva sa po ťapkať po papuli. Drak ho berie za obojok a odopne mu klepec.

Tomuto zas rozumie každý pes. Behať s klepcom po hore, keď máš chufu na mladého zajačka, keď by ti dobre padol kúsok siňacinky, nie je veru žiadna pasia. A človek, ktorý ti ho odopne, nemôže mať s tebou zlé úmysly.

— Dur! volá Drak a ťapne si povzbudivo do dlani.

Psiskovia sú ihneď usrozumení. Začnú obskakováť okolo volov, sháňajú ich do kídla a duria za Drakom, ktorý rýchle stúpa hore trávnatým svahom šikmo do sedla. Šimon zostáva s psami za čriedou a pomáha im svojím bičom.

9

Ešte pred zapadom slnca dostali sa cez Závory do Tichej.

Je tu trochu útulnejšie ako v Smrečinách. Široká, úložná poľana je s oboch strán okrúžená nerušenou stácou horou, prostredkom preteká potok a pod dvoma svrčinami na dolnom konci vidno srubenú kolibu s riadnou šindľovou strechou.

Drak dvakrát krátko zahvízda, psi sa obzrú a keď vidia, že gazda zastal, predbehnú čriedu, zakrúžia pred ňou a zasiavia ju.

Drak prejde poľanou nakríž, vráti sa, sotí klobúk do tyla, poškrabe sa na čele.

– Tráva nie je najhoršia. Volom by nezaškodilo pári dní sa na nej popásť, potrebovaly by nabrať súl. Cez Pyšné bude trochu strmšie, a Tomanová je už v Poľsku.

Šimon ho počúva a vidí, že má pravdu. No do týždňa sa majú vrátiť. Chce mu to

pripomienúť, ale zháči sa zavčasu. Nemyslí, že jemu patrí rozhodovať o tejto veci. Tak či onak, do rána sa odtiaľto nepohnú; statok potrebuje oddych.

Drak znova ide medzi čriedu, znova ohmatáva volom rohy, díva sa im na ratice. Potom siahá do trávy, prejde po nej dlaňou.

— Bude rosa, vraví, voly sa do rána napasú.

A voly naozaj — oňuchávajú už trávu, rozchádzajú sa so spuštenými šijami — a už aj počuť to jemné chrumkanie, to tiché šklbanie trávy, čo fa vždy rozveselí okolo srdca.

Je však čas starať sa o nocľah. Koliba je iste plná bôl, treba ju vyriadíť, pozameňať, vyhádziať starú, ovädnutú čečinu a nанosiť novej. Šimon vezme na to Drakovu valašku, prejde palcom po jej ostrí a na-odtína hromadu mäkkých jedľových halúzok. Ukladá ich v kolibe pozdĺž sten, pekne vedľa seba, počnúc tam, kde budú nohy a končiac pod hlavou, kde nastielie mäkkušký zvýšený vankúš. Keď je s tým hotový, začína sa už stmievať. Nanosi ešte k opačnej stene suchej haluziny, porúbe ju na prahu a nocľah je hotový. Len sa už natiahnuť, založiť ruky pod hlavu a divať sa dierou v streche na hviezdy, čo začínajú pučiť na temnejúcej oblohe ako hlávky sedmikrások, ako drobne hlávky púpa-

vy. Nad Kamienistou ukázal sa úzky kosáčik. Dosadol spodným rožkom práve na jej končiar, pobudol tam chvíľu, váhajúc, či nemá vykonaf dáky kúsok, ktorému by sa Šimon zadivil, a potom ticho sklizol dole. Súčasne sa les trochu pohol, slabo zašumel a vzal na známosť, že sa skončil deň, ktorý je v kalendári označený menom proroka Daniela.

Až teraz pocítil Šimon hlad. Hľadá po hľadom svoju kapsu, kde by ešte mal byť kúsok chleba. Sotva si však sadne na prah, sotva kapsu otvorí, zbadá Draka, ktorý sa blíži s dolného konca poľany a je obložený ako Mikuláš. Zďaleka možno rozoznať, že v jednej ruke nesie geletku a druhou si pridržiava na pleci baranca.

„Nech som dobrý, celého živého baranca! A pod pazuchou ... Pod pazuchou má hrudu čohosi bieleho. Na moj’ pravdu, má tam celú hrudu syra.“

Šimon sa naň díva s otvorenými ústami. Kde to len mohol nabrať, kde sa len k tomu dostal? Vari vie naozaj čarovať?

– Poniže je salaš, ani nie na pol hodiny, vysvetľuje Drak, keď sa priblížil k prahu.

– Bača je známy, z Pribyliny, dokladá a podáva Šimovi geletku.

– Dobrá je, okoštuj.

A Šimon, stále ešte neveriac vlastným očiam, prikladá k ústam geletku. Pije rovno z nej.

Žinčica, urda, aá, hoľová smotana. Tečie ťi dolu bradou, kvapká pomedzi kolená do trávy vedľa prahu. Toto nám ver' dávno chýbalo. Toto nám zase raz poriadne vymastí črevá!

Napokon odtrhne Šimon geleťku od úst a díva sa na Draka. Nová nedôvera prikráda sa zpoza uhla.

– Akože? Salaš? A čo oheň? Neboja sa pastieri ohňa?

– S ovcami? S ovcami prejdú hocikade. To nie sú voly. A držiac baranca pod pažuchou, siaha druhou rukou do vrecka v nohaviciach. Vyberá odtiaľ nožík, otvára ho na kolene a ani sa neodvrátiac, prereže ním jediným pohybom barancov hrtan.

„Ten sa v tom vyzná“, myslí si Šimon. – „Ani si na to kabát nezobliekol, ani rukávy si nevysúkal. Mal zájsť aspoň za roh, nie tuná, rovno pred prahom.“

Znovu sa v ňom prebudí starý odpór. Ako by zarezal baranca bolo bohvie akým hrozitánskym skutkom. No tento baranec nemal času ani zablačať, Šimon sa mu nestíhol ani len podívať do očí. Drak ho stisol medzi kolená, ľavou rukou vykrútil mu pýsk dohora, pravou pichol a urobil krátky pohyb zľava doprava. To bolo všetko. To všetko netrvalo ani minútu. A predsa odohralo sa za tú minútu v mrazivej skratke všetko, čo ľudí od Draka odpudzo-

valo, čo prezrádzalo jeho bezcitnú pokojnosť, jeho istotu v každom počinani.

Ale ani naše myšlienky o tom všetkom netrvajú dlhšie ako minútu. O chvíľu je zasa všetko v úplnom poriadku. „Mal sa vari pomodliť. Mal baranca ľutovať? Lepšie takto, ako robí dlhé parády. Pravda, mohol sa odvrátiť, no ale – azda sme krv nikdy nevideli. Kvôli nám sa ver’ nemusel odvracať.“

Drak si konečne vyzliekol kabát, vysúkal si rukávy a pitve baranca pred kolibou. Stisnutou päsfou derie s neho kožu, držiac pritom otvorený nožík medzi zubami. Počína si obratne a s istotou ako vyučený mäsiar. Medzi prácou sa nebadané rozvraví. Stručne, v skratkách, v začiatých a nedopovedaných vetách robí poznámky o barancovi, ktorého pitve, o voloch, ktoré sa pokojne pasú, o ceste, ktorá ich čaká. Napokon si spomenie na kotlík.

– Kotlík . . . obzerá sa okolo seba, kotlík som zabudol na salaši. A chcel som ho . . . v urde. Varený v urde by bol najlepší. No nevadí, upečieme ho. Mastný je . . . dosť je mastný, ľadže . . . Ale oheň . . . Treba už oheň . . .

Drak sa pomkne, spraví Šimovi miesto a Šimon rozloží pred kolibou oheň.

– A ražeň . . . ? I ražeň treba.

Šimon pripraví aj ražeň.

O chvíľu obracia sa už baranec nad pa-

hrebou. Masť s neho kvape, syčí a prská, celý sa pokrýva zlatohnedou chrumkavou kôrkou. Vôňa pečienky privábi oboch psov. Okália z úctivej vzdialenosťi a – nevediac sa dočkať – prestupujú s nohy na nohu, ako by sami stáli na žeravom uhlí. Vlhkými jazykmi olizujú svoje čierne ňufáky a vrtia netrpezlivo chvostmi. Drak si ich všimne a pohodí im vnútornosti. Zhľtnú ich v tu chvíľu a znova sa postavia do predošej pózy.

Vatra pomaly prehára. Tma a ticho pri- bližujú sa s kroka na krok ku kolibe. Ne- nápadne ju obstupujú v úzkom polkruhu a sledujú s neodbytným záujmom každý pohyb na osvetlenom priestranstve.

Drak stiahol s ražňa dopečeného baranca a položil ho na dva lopúchy, ktoré Šimon rozprestrel pred kolibou. Obaja si odkroja svoj diel a jedia ho mlčky, jeden s tejto, druhý s onej strany pahreby. Geletka s urdou stojí pod ústreším. Keď sa nasýtia, pijú z nej postojačky dlhými dúškami. To všetko, i ďalšie, odohráva sa potichu a bez rečí, v nevyslovenej dohode s okolím, ktoré sa pokrylo neprístupnými īoňami a vyslalo svojich mlčanlivých strážcov až tesne k pahrebe.

Pre Šimona je táto zmena trochu náhla. Cíti sa ňou skoro osobne dotknutý. Zazlieva Drakovi, že – sotva sa rozvravel – znova zamíkol a vrátil sa k predošlým od-

meranym pohybom. Sám sa nechtiac zatvrdí a utiahne do tmy pod kolibu. Pred chvíľou rád by sa bol Draka na čosi opýtal, no teraz nevie už svoju otázku vyslovieť. Nevie ani, čo sa chcel vlastne od Draka dozvedieť. Cíti len, že premeškal vhodnú chvíľu a že to hlavné a konečné, na čom sa raz zvráte všetko ostatné, zostane už navždy nevyslovené, že sa to už teraz neda vybaviť slovami a že musí počkať na inakšie rozhodnutie. Neatrúfa si však uhádnuť, kde a kedy toto rozhodnutie dozreje. Uvedomuje si len, že sám ho nijako nemôže posúriť, že sa naň nemôže ani pripraviť. Riešenie, ktoré sa ukazovalo možným v prvý večer po Drakovom návrate, prípada mu teraz trápne primitívne a myslí naň s najväčším odporom. A to, že sa Drak tomuto riešeniu nevyhýbal, ba že mu dokonca poskytol možnosť, aby ho použil, načisto ho odzbrojilo a vneslo dokonalý zmätok do všetkých jeho predpokladov.

Čím ďalej je totiž zrejmejšie, že v hré, do ktorej sa s Drakom pustil, nie je v stávke už len Eva, ale ešte aj čosi iného, väčšieho a významnejšieho, a zdaleko nie tak určitého, ako sú Evine pohľady a jej úsmevom poodhalené zuby. Je to hádam jeho alebo Drakova česť. A je to hádam aj stratená dôvera ľudí, ktorá sa donedávna zdala daromnou a nepotrebnou, no časom nadobudla takej dôležitosti, že stojí zato pustiť

sa teraz o ňu za pasy a dobývať ju nazad
hoci s nasadením vlastného života.

Nevie – nemôže to posúdiť. Nedozvie
sa ani, akú úlohu má tu hrať on, Šimon,
a čo treba urobiť, aby z nej nevypadol
pred koncom. A Drak, ktorý mal istotne
viac času, aby si všeľko dokonale rozvážil,
neprezradí mu ničoho zo svojich plánov.
Ako tam sedí nad pahrebou a znova po-
fahuje zo svojej fajky, nevidno na ňom ani
len to, či i jeho zamestnávajú tie isté my-
šlienky, alebo či sedí len tak, posajčieva
a trávi svoju večeru. Nezdá sa, že by mal
úmysel pustiť sa znova do reči. A jednako,
Šimon na to ešte dlho čaká a díva sa naň
zamračene z tmy pod ústreším. Ani raz
však neobráti Drak k nemu svoju tvár, ani
raz neurobí trochu voľnejší pohyb. Sedí
meravo na nízkom pni, díva sa do pahreby
a keby chvíľami nepotiahol z fajky, zdalo
by sa, že tam zaspal, že vie usnúť i v takejto
neprirodzené meravej polohe. A predsa –
napriek tomu všetkému, napriek odcudze-
niu, ktoré sa medzi nich znova dostalo,
cíti Šimon celkom zreteľne, že ich spolu
viaže akési nevysloviteľné tajomstvo, ne-
postihnutieľné, ale nadmieru mocné puto,
ktoré spôsobi, že ich osudy rozhodnú sa
spoločne, v jeden a ten istý deň, na jed-
nom a tom istom mieste. A tu si Šimon
znova spomenie na kríž, ktorý sa im zjavil
toho dňa na svitaní medzi vetvami stro-

mov. Nebolo to ono? Nebolo to niečo, čo ich oboch poznačilo spoločným znakom?

Nie, istotne nie. Ani toto, ani ono lastovičie mláďa, čo Drak jedného iného rána zodvihol so zeme a uložil nazad do hniezda, nemohly vytvoriť takéto silné, do žil sa rezávajúce puto. Musí tu byť ešte čosi iného, čosi hlbšieho, čo tkvie v samej podstate ich pováh a vzájomného pomeru a čo sa nemôže prejaviť takýmito viditeľnými znakmi. To mláďa vtedy a ten kríž dneská možno len na chvíľu poodhalili clonu, ktorú stále cíti pred očima. Ani dnes ani vtedy nestihol sa však presvedčiť, čo sa za ňou skrýva. Bolo to, zdá sa, niečo svietivého, niečo čistého, niečo podobného pohľadu Eviných očí, ktorý sa mu pári ráz podarilo zachytiť, keď – sediac pri ňom v slnečný, jasný deň na lúke – zahľadela sa ponad zelené polia a modrasté vrchy kamsi do neznámej diaľky.

Čo to len mohlo byť, že to nikdy nevedel postihnúť a že sa nad tým musí teraz trápiť?

Šimon unavene vstane a pretiahne sa pomedzi dvercia do koliby. Zohnutý v poly prekročí vysoký prah a hmatajuc rukami po zemi, nájde svoje lôžko. Kým usne, dlho mu ešte chodia popred oči zahmlené obrazy s náhle sa vynorujúcimi, svietiacimi, ako by zlatými niťami vyšitými vzorkami.

Ráno sa zobudil na tichý a jednotvárny šumot dažďa na streche. Draka už v kolibe nebolo. A nevidel ho ani keď vystrčil hlavu pomedzi dvercia a rozhliadol sa po poľane. Pomyšľel si, že sa azda znova výbral na salaš. Prečo to však urobil tak začasú? A prečo ho neupovedomil, ak odišiel niekam ďalej?

Pršalo, vlastne len mrholilo, celé predpoludnie. Voly našly si úkryt na okraji poľany a ležiac roztratene popod svrčiny, pokojne meridzaly. Psi sa prikmotrili ku kolibe a vyňuchujúc žinčicu, ktorú zabudol odložiť na neprístupné miesto, vychlemiali ju do dna. Našiel ich vyvalených, spokojne sa olizujúcich predo dvermi.

Celé predpoludnie strávil tým, že chodil v daždi pomedzi horu a hľadal kúsok rovnej rakyty, súcej na vyzrezanie kúdele. Nechce si vlastne príznať, že to má byť kúdeľ. Chce sa len niečím zamestnať a potrebuje na to kúsok rovnej rakyty. Od začiatku má však pred očima vyzrezávanú a žeravým klincom vypaľovanú kúdeľ. Z predošlého večera zostali mu v mysli niektoré z tých obrazcov, čo sa mu pred usnutím motaly hlavou a rád by ich teraz videl pekne vykrúžené na podnoži kúdele. Okolo poludnia naďabil konečne na mladý, náležite hrubý a všade pekne rovný stromček. Nebola to rakyta, ale javor.

„I javor je dobrý,” pomyslel si. Opatrné ho odrezal popri samom korení.

Idúcky ho okliesnil a priam cestou začal stružlikáš. Dôjduc ku kolibe, sadol si na holú zem pod ústrešie a vtiahnuc kolená pod bradu, pokračoval v práci. Začal od horného konca, kde vyzrezal guľatú hlávočku v podobe makovice, potom urobil niekoľko ostrých zárezov a poniže pustil sa do vyzávania cifrovaného hada, ovinutého kol dokola a siahajúceho otvorenou papuľou po makovici. Spodobenie hada ho natoľko zaujalo, že zabudol ľemer na voly, popásajúce sa v tichom daždi popod horu. Zabudol i na Draka, a nezbalal ho, keď sa celý premoknutý vynoril náhle z hory a zočiac Šima, postál chvíľu na uhle a uprene ho pozoroval. Všimol si ho až po chvíli, keď počul za svojím chrbtom pukanie ohňa. Nazrel špárou do koliby a videl ho napoly svlečeného, chystajúceho sa usušiť svoje premoknuté háby. Videl, že si sosňal i pásku s ľavého oka a nevdojak sa odvrátil, keď zbadal, že jazva, tiahnuca sa cez čelo až k lícnej kosti, má podobu hada so vzdýčenou hlavou a rozzavenou papuľou. Sťiasol sa odporom a podivajúc sa na kúdeľ, ktorú držal v ruke, schoval ju s nijako neodôvodneným chvatom medzi mach, ktorým bola upchata spodná špára v srube.

„Hlúposť”, pomyslel si, „čo má kúdeľ

spoločného s jazvou na jeho čele."

No jednako nechal ju tam a pod zámienkou, že na noc treba sohnáť voly do čriedy, vošiel po bič do koliby. Drak bol k nemu obrátený chrbtom. Zostal tak za celý čas, kým hľadal bič.

Dlhými krokmi prešiel potom cez poľanu a plieskajúc, začal pomocou psov sháňať voly do čriedy. Keď bol s tým hotový a vrátil sa ku kolibe, sedel už Drak na prahu a večeral.

– Bol som v Tomanovej, začal sám od seba. – Prezvedieť sa, doložil po chvíli. Potom urobil dlhú prestávku, ako by hľadal slová pre najstručnejšie vyslovenie toho, čo chcel ešte povedať.

– Dolina je plná staňku, pokračoval. – Dve čriedy z Koščelísk a dve zo Zakopaného. Okrem toho ovce... Pastieri vravia, že zostanú až do Mitra... Neviem, ako prejdeme, dovtedy čakať nemôžeme...

To bolo všetko, čo povedal. A nebol by už istotne toho večera povedal viac, keby sa na samom mraku nebol ukázal honelník z pribylinského salaša. Prišiel si po geletku a doniesol v ľadvenici čerstvej žinčice od večerného pôdoja. Drak vyňal z mešca peniaz a dával mu od cesty. Vtom sa náhle zarazil, podíval sa chlapcovi do očí, vzal mu peniaz z ruky a siahol znova do mešca.

– Dám ti zlatku, vraví a díva sa mu stále do očí. – Túto zlatku ti dám, ale

musíš mi niečo vykonať. Pôjdeš do Leštin, vyhľadáš tam richtára a povieš mu:... Dávaj pozor, čo mu povieš... Povieš, že chlapi, čo išli po statok do Smrečín, nemôžu sa vrátiť do týždňa. Že sú s voľmi v Tichej a čakajú, kým budú môcť prejsť cez Tomanovú. Tam, že sú Poliaci. Ale nech sa neboja, črieda príde v poriadku domov. V Tichej je dobrá paša. Aj to mu povedz: v Tichej je dobrá paša. Možno, že tu zostanú až do Mitra. Zapamätal si si? Všetko musíš richtárovi rozpovedať.

Chlapčisko prikývlo hlavou a berie zlatku z Drakových prstov.

— A neboj sa, s bačom sa poshováram, aby ťa pustil hned' zajtra ráno.

*

Šimon sa nediví tomuto Drakovmu rozhodnutiu. Naopak, pokladá ho za mûdre a prirodzené. Menej prirodzeným sa mu zdá, že Drak od tohto prvého dňa stále niekam odchádza, nevídať ho často celý deň a často sa nevracia ani na noc. Neprzradí ani len slovom, čo za robotu si našiel. Nemôže predsa večne trčať v Tomanovej. Čo by tam hľadal a načo by sa denne štvieral cez príkres sedlo?

No nechtam, nech si chodisť, keď mu je vôľa. Nám je dobre vyvalovať sa v kolibe, stružlikasť kúdel' a večierkom chodisť na po-

siedky k bačovi na pribylinskom salaši. Dívaf sa, ako vyfahuje z putery medzi kolennami hrudy syra, ako ich miesi v prie-hršti, vytláča z nich svátku a formuje oštiepký, zdobené uprostred a na koncoch vypuklými ciframi. Možno sa tu všeličomu priučif, možno do nekonečna načúvaf bačovým múdrym rečiam a žartovným pore-kadlám. Má ich stále v zásobe plné cedidlo. Má tam i zásobu spomienok na bitky pri Solferíne, Majlande a iných talianskych mestách, ktoré všetky dobyl Franc Jozef, zdá sa, hlavne jeho, bačovou, zásluhou.

Raz sa Šimon pokusil zaviesť s ním reč o Drakovi. Vie predsa, že sú tu spolu, že vedú voly zo Smrečín cez Tomanovú. Nespomínal Drak pred ním ničoho? Nevrável, kam to siále chodí? Sú predsa starí známi. No akokoľvek nenápadne si počína, bača sa nedá zvábiť do rozhovoru. Strúha tajomnú tvár a obratne sa vyhýba Šimono-vým narážkam. Začrie do cedidla a vytiahne daktorú zo svojich nedokončených spomienok na Lombardiu. Z celého môže mať Šimon dojem, že bača alebo sám nič nevie a robí sa len dôležitým, alebo že je s Drakom usrozumený a bojí sa prezradiť, čo spolu kujú.

Na šťastie ani bačovo tajnostkárstvo, ani Drakove výlety nie sú dostatočnou príčinou, aby sme sa príliš znepokojovali. Všetko ostatné má pokojný a očakávaný priebeh. Zem po dlhotrvajúcjom suchu znova

navlhla, tráva zmäkla, rozzelenala sa a zakviila oneskorenými sedmikráskami a tureckými klincami. Voly sa na nej pasú od rána do večera s dvojhodinovou prestávkou cez obed, keď pokojne vylihujú v tôni pod svrčinami. Boky sa im so dňa na deň vypĺňajú, srsť na nich zhustla, dostala nový lesk. I ratice sa im zahojily. Dokonca aj zvonce na ich šijách majú od istého času celkom iný, utišujúci a lahodný zvuk. Psom sme oznove museli pripnúť klepce na obojok, pretože sa z dlhej chvíle opäť začali túlať po hore. Opäť začali znepokojoval mladé srnky.

Inak slnce každého rána vychádza nad Krížnou a večer zapadá nad Kamenistou. Dni sú ako lenivé bravý, prevaľujú sa v koryte medzi týmito dvoma vrchmi, spokojne si pochrochtávajú a nezdá sa, že by sa raz muselo dačo zmeniť na tomto poriadku. Od rána do noci stoja štíty na svojich miestach a strážia túto chvíľu, keď ležiac horeznačky pod svrčinou, hľadíme na biele obláčky a priopodobňujeme si ich ku kŕdlu husí, plávajúcich po tichej hladine rybníka. I hora je, hľa, večne tá istá a potok pri jej nohách stále má s ňou o čom šepleť. Vietor zpoza vrchov donáša samé dobré zvesti. Naozaj netreba sa trápiť o zajtrajšok a nemusí nás mýliť ani Drakova častá nepritomnosť. Jedného dňa sa beztak všetko vysvetlí.

10

Ako že sa aj vysvetlilo –
Toho rána ležala na tráve strieborná
hmla.

Ležala tam v nízkej vrstve, siahajúcej
ledva nad kolená. Celé údolie bolo ňou
vystierané ako by bielym, zľahka našucho-
reným páperím.

Drak zobudil Šimona ešte pred úsvitom.
Nahol sa k nemu a dotkol sa jeho pleca.

– Pôjdeme, povedal mu.

Povedal mu to priduseným hlasom, ako
by za uhlom mohol niekto načúvať.

Šimon sa posadil a díva sa rozospale na
Draka. V rannom šere rysuje sa jeho po-
stava oproti svetlejšiemu rámcu dverí te-
mer mátožne.

– Pôjdeme, opakuje Drak a volá ho po-
hybom hlavy za sebou. Nato vychádza
predo dvere a potichu zahvízda. V zápäti
pribehnú oba psi a vrtiac chvostmi, začnú

obskakovať okolo jeho kolien. Sú plní horlivosti, nedočkavo skučia, vetria okolo uhlov koliby a nachvat tam vykonajú svoju potrebu.

Šimon si okrúca návlaky. Prsty sa mu pritom trocha chvejú. Ľahké vzrušenie šteklí ho na prsiach a popod pazuchy. Každú chvíľu návlak povolí a rozmotá sa. Napokon sedia však krpce pevne na nohách. Šimon v nich pákrat zadupá o podlahu, ako by sa chystal preskočiť s miesta vysokú prekážku. Ešte si pritiahne opasok na tri pracky, aby dobre doľahol na bedrá. A už len zápästky, kamizol a klobúk ... Môžeme ísť, je pripravený.

Drak čaká na neho predo dvermi. Sleduje pozorne Šimonove prípravy. Jeho obočie sa pritom trochu stiahlo. Ostré črtu okolo úst ako by sa na chvíľu zachvely vonkajším chladom. Alebo sa azda zachvely nejakým vnútorným pohnutím? Nieť čas rozoznať to, v zápatí znova stvrdly a znehybnely. Drak ich utíšil dlaňou, ktorou si prešiel po tvári odhora nadol. Potom zvoľna vykročil k miestu, kde stály voly. Cestou rozmotal bič a dvakrát ním plesol. Psi v tej chvíli pochopili svoju úlohu a štekajúc, začali zdúrať voly z ležoviska.

Šimon sa ešte chvíľu motá okolo koliby. Nenápadne vyberá hotovú vyrezávanú kúdel zo špáry v srube, rozkladá ju na tri časti a strká pod kamizol. Neobyčajná ná-

lada tohto rána vrýva sa mu do podvedomia niekoľkými nápadnými črtami. Zanecháva tam otvorené, citlivu reagujúce stopy. Dve hviezdy sliepňajú dosiaľ ospanlivu proti bližiacemu sa úsvitu. Vyzerajú náramne opustené na prázdnom obzore. Kontúry vrchov vystupujú s nevšívou určitosťou na mučnom, rozmazanom pozadí. Voly sa lenivo brodia nízkou hmlou, ich beznohé trupy ako by po nej plávaly. Zvuk zvoncov zasahuje nápadne rušivo do mrazivého ticha.

„Nemali by sme ich odopnúť? Alebo aspoň zapchať trávou?“ dumá Šimon sám pre seba.

No Drak nezdá sa tým znepokojený. Kráča zvoľna popredku hore údolím. Šimon počká, kým prejde celá črieda a pridá sa potom na jej koniec.

Čím vyššie stúpajú, tým redšia je hmla. Napokon, keď vyjdú do sedla, majú ju pod sebou so všetkých strán, ako mlieko, rozliaťe na nerovnom kastróle. Vrchy z nej vystupujú v nesúvislých, osihotených skupinách. Podobajú sa pustým, neobývaným hradom. Dávno sa už rozvidnelo, môže byť okolo poludnia, no v povetri stále ešte čosi chýba.

Ach, áno, slnce sa dosiaľ neukázalo. A podľa toho, ako to tuná vyzerá, ako by sa už ani nemalo nikdy ukázať. Nič si ho tu aspoň nežiada. Čierne skaly po oboch

stranách sedla ustrnuly v matnom prísvite a neprejavujú nijakej ochoty vyjsť mu v ústrety. Trčia mrazivo dohora. Na ich plochách usadzuje sa vlhká osuhel'.

A čo je najhoršie: s druhej strany sedla vyzerá svet ešte nevľúdnejšie: Vrchy neznámych mien shrkly sa tu proti nim v nevraživom soskupení. Predný ich rad je temer na dosah ruky. Jeho výstražne vyčerený hrebeň vynára sa z hmlly čoraz hrozivejšie. Posunuje sa k nim bližšie a bližšie a zdá sa, strojí sa chňapnúť a rozdrvíť ich obrovskými kerešami. Čo ako opatrne sôstupujú, nemôže sa Šimon zbaviť dojmu, že na dne údolia nečaká ich nič dobrého.

Drak stále ide popredku. Chvíľami postáva a, zdá sa, načúva. Díva sa uprene do údolia, ako by odtiaľ niekoho čakal. Vošli práve do hory, ktorá na tejto strane začína o hodne nižšie ako na tamtej, keď znova zastal a dočkal na čriedu. Dival sa pri tom zdola nahor, na Šimona, a dobrú chvíľu sa zdalo, že mu chce čosi povedať. Nepovedal však ničoho. Šimon bol od neho asi na desať krokov, keď sa znova obrátil a rýchlo stúpajúc, predbehol čriedu. No Šimon zreteľne pocítil, že mu tým pohľadom chcel čosi rieci. Čosi takého, čo hádam nemohol povedať slovami. Darmo sa však snažil uhádnuť, čo to mohlo byť, darmo sa aj on pristavil a hľadel zamyslene na jeho chytrou sa vzdiaľujúci chrabát.

Okrem nepokoja, ktorý sa od stretnutia s Drakovým pohľadom pridal k jeho predošlému vzrušeniu, nepocítil a nedopátral sa ničoho. Spoliehajúc na psov, ponáhľal sa za Drakom. Pred chvíľou zmizol mu v náhlej zákrute s očú a práve vtedy zmocnilo sa ho nejasné podozrenie. Odbočil s cesty a stúpajúc opačne po machu, snažil sa predbehnúť Draka.

Nepodarilo sa mu to. Znezrady uvidel ho na ceste pred sebou. Stál chrbotom k nemu. Oproti, hore pirfou, prichádzali dvaja Poliaci, dva Podhaľanci v bielych hološniach, s cifrovanými šujičkami na stehnách, s vybíjanými klobúkmi na hlavách. Stúpali rýchle, čochvíľa boli pri Drakovi. Svitali sa s ním, podali si ruky, ako by boli spolu starí známi.

„Starí známi“, blyslo Šimonovi hlavou. Temné podozrenie sa na chvíľu zosilnilo, nedobudlo určitejších obrysov. „Starí známi...“ Čosi sa k tomu žiada doložiť, čosi k tomu ešte patrí. „Pravdaže sú to starí známi!“ Jeden z Poliakov, starší a územčistý, s náramným orličím perom za klobúkom, poklepáva, hľa, Draka po pleci. Vráv dačo veselého, čo ich všetkých na chvíľu rozosmeje.

Šimon sa prikráda ešte bližšie. Rozoznáva už jednotlivé poľské slová. Ten starší stále čosi šepletí. Drak stojí nad ním vystretý, s času na čas prikývne hlavou. Všetci tria

opierajú sa o valašky. A náhle – náhle Poliak otrčí proti Drakovi vystreľu dlaň. Ten chvíľu zaváha, potom do nej tlačne. Dlho si potriásajú pravicami.

Toto je pohyb, ktorý má všade len jeden význam. Šimon ho však zprvotí nechápe. „Čo sa tu kupuje a kto komu čo predáva?“

Vtom sa Drak obráti tvárou k nemu. Keď zbadá Šima, je na jeho tvári najprv úžas a prekvapenie. Potom krásky náraz vz doru a slabý pokus o výpad. Napokon ostane v nej len skleslosť a trápne doznanie.

Šimon stále ešte neverí. Celý Drakov výzor, celé jeho chovanie prisviedča však na jeho žasnúcu otázku, napísanú v široko roztvorených očiach. Drakove plecia ovisly, jeho pohľad skláňa sa k zemi. Niet už pochybnosti, nemožno sa myliť – Drak predal Poliakom čriedu. Celú čriedu leštinských volov. Práve si tlačol s nimi do dlaní. Ale dávno, dávno predtým sa spolu zjednali... Kde sme len mali oči, že sme to nevideli? Čo sme len robili, že sme tomu nevedeli zabrániť? Ach, áno, vyrezávali sme kúdeľ. Kúdeľ pre Evu. Znovu nás opantaly myšlienky na jej tvár, lono a plecia. Nazdali sme sa, že kúdeľou sa jej zavŕačíme, že do nej vrežeme všetko, čo sa nám neprace do pís, čo vnáša mdlobu do slabín. A on medzitým... Medzitým vyjednával on s Poliakmi. Chodil k nim denne, zostával u nich na noc, kým sme

my pod ústreším vyrezávali z javora kúdeľ pre Evu.

Šimonova pera sa chveje. Dolná jeho pera sa odškerila, odhalila zafaté zuby a chveje sa ako v zimnici. Nozdry sa rozširujú, nestačia naberať vzduch pre rozbúrené prsia. Na sluchách a na čele vystupujú žily ako povrazy. Svaly sa napínajú samy od seba. Trvá to dlho, nekonečne dlho, kým Drak znova zdvihne hlavu a podíva sa na Šima mutným, neprítomným pohľadom. Šimon ustupuje pozpiasťky, ako by ho ten pohľad odstrkoval. Jeho ruka siaha po biči. Jeho zrak vymeriava vzdialenosť medzi ním a Drakom. A náhle sa ruka zoširoka rozmáchne. Čažký voliarský bič švihne vzduchom. Krátko hvizdne vzduchom a prilipne svojím koncom na Drakovu tvár. Zanechá tam dlhú, krvavú stopu. Mutný, neprítomný pohľad na chvíľu zaistí, no tvár sa ani nepohnie. A tu sa ruka znova rozmáchne, bič znova švihne vzduchom. A tvár sa znova ani nepohnie. Z dvoch úzkych švárov na ľavom líci vymoká krv. Steká ku brade, kvape z nej na zem.

Obaja Poliaci ako by na chvíľu zdrevneli. Pozrú najprv na Šimona, potom na seba a napokon, ako by sa ešte raz chceli presvedčiť, na Draka, na jeho krížom rozťatú tvár. A vtom sa jeden z nich – ten vyšší, počerný – prikrčí, trochu sa zvri-

ne vtok a valaška z jeho rúk vyletí popri zemi prudkým, nečakaným pohybom proti Šimovi. Hvizdne mu okolo uší a zatne sa svojím ostrím do stromu za jeho chrbtom.

Temer súčasne, ako by to mali nacvičené, opakuje ten istý pohyb aj druhý Poliak. No Šimon stihol sa už uhnúť. Práve že stihol myknúť hlavu, keď i druhá valaška zaťala sa do stromu tesne vedľa prvej.

Prisám vačku, majú to naozaj nacvičené. Ako by ich to od malička v škole boli učili! Ale je tu ešte tretia vlaška, pozor i na tú. Jeden z Poliakov trhá ju práve Drakovi z rúk. No ten ju drží pevne a, zdá sa, nemieni ju pustiť.

Nastane tým nečakané spomalenie prudko sa vyvíjajúceho deja. Šimon je v prvej chvili sám prekvapený: Drak nechce poslúžiť Poliakovovi svojou valaškou. Chce ju azda hodíť po ňom sám?

I druhý Poliak je však prekvapený, jeho pozornosť je na chvíľu odpútaná od Šimona. Šimon to v momente postihne. V momente posúdi situáciu. Odhodí nabok bič a kamizol a niekoľkými dlhými skokmi vrhne sa na neho. Prv než sa mu stačí potaviť na odpor, búsi doň z celej sily obooma päsfami. Pociťi v hánkach mäkký, povolujúci odpor zlomených rebár, akási strašná sila nadvihne Poliaka od zeme a odhodí ho dobrých päť krokov nadol. V zápätí, ani za ním nepozrúc, skočí Šimon

i na druhého, čo sa dosiaľ naťahuje s Drakom o valašku. Schváti ho od chrbta obooma rukami cez pás, zodvihne vozvysok, dvakrát sa s ním skrúti dokola, náhle ho pustí a odsotí ďaleko od seba. Džuchne o zem celou váhou ako vrece, plné zemiakov.

Až teraz napľul si Šimon do dlaní. Až teraz dostal vlastne ozajstnú chuf do bitky. Hlava sa mu trocha zamotala, popred oči prešla mu krvavá hmla. Videl cez ňu Draka, stojaceho stranou a zdá sa, nezúčastneného na všetkom, čo sa dosiaľ stalo. Podopiera sa nedbalo o svoju valašku a – nech som dobrý – medzitým, čo mu z rany na tvári vymoká krv, soľva viditeľný úsmev ihrá mu okolo úst. Vari si myslí, že toto divadlo odohráva sa len kvôli nemu? Či sa var' nazdá, že naňho už nepríde rad? Šimon zaškrípe zubami, vťahne hlavu medzi plecia a vrhné sa rovno proti nemu. Nemerá vzdialenosť, nehľadá miesto, kam ho zasiahne. Cíti len, že sa preženie ponad neho ako uvoľnený balvan, že ho rozmliaždi na pagáč.

Je už od neho len na dva kroky. Jediný bod, Drakovo prižmúrené oko, príťahuje teraz Šimonovu pozornosť. Dvíha ruku, zohnutú v ľakti, vysoko nad plece a mieri zaťatou päsfou rovno do oka. Oko hľadí nepohnute z úzkej štrbiny medzi mihalnicami. Sveti mu oproti čiernym, uhliovým

leskom. Hrot jeho pohľadu mieri mu rovno doprostred pís. Ak sa neprisťaví, nastokne sa naň ako na ražeň. Prepára ho skrz naskrz a vylezie mu na druhej strane popri chrbtovine. Šimon musí – uvedcmuje si, že nesmie, no jednako musí vrátiť ten pohľad. Neda sa, nemôže ho nechať bez odpovedi. A tu zafatá päsf na chvíľku zaváha. Jej pohyb sa zastaví. Krvou podliaty Šimonov zrak narazi s cvengotom na pohľad Drakov. Dva, trikrát sa s ním skríži, ostro nabrušené čepele vymenia spolu kvart a terc. Potom tuš – ruka odkväčne a pustí kord. V zápäti sa však znova napruží. Šimon zavrie zrak a plnou silou uderí.

Neskoro. Drakova noha sa nenápadne zohne v kolene, potom sa prudko vymrští vpred. Okovaná podošva doťahne tupým nárazom na Šimov žalúdok. Zohnutý vo dva konce zrúti sa Šimon k Drakovým nohám. Všeľko sa odohrá tak rýchlo a hladko, že Drak sa temer nepohol s miesta. Neprestal sa dokonca opierať o svoju valašku. Nahol sa nad Šima a podíval sa mu do tváre. Potom zastavil pohybom ruky oboch Poliakov, ktorí sa medzitým posbierali so zeme a vytrhnúc svoje valašky zo stroma, hnali sa s nimi na Šimona.

– Netreba, povedal im. – Nepreberie sa tak chytró. Vezmeme ho dolu.

Odfal z najbližšieho sihlaka dve mocné haluze. Položil na ne Šimona hlavou vyš-

šie a kývnuc na svojich nových kompánov, zapriahol ich do tejto roztodivnej fúry. Sám zdvihol so zeme Šimonov bič, jeho kamizol i výrezávanú kúdeľ, ktorá vypadla zpod kamizla. Počkal na čriedu a šiel za ňou do doliny. Na jeho tvári okrem dvoch jaziev opäť nevidno nič zvláštneho. Čierny lesk oka pohasol a jeho chôdza je vyrovnaná, ako chôdza človeka, ktorý dobre vykonal svoju úlohu.

11

Bdie, a či sa mu len sníva?
Leží horeznak na tvrdej drevenej priči.
Zdá sa, že už otvoril oči a že sa nimi díva
niekam dohora. Ničoho tam nevidí. Je teda
noc. Čo je to však za noc? Plná nevyslo-
viteľného kúzla a vytrženia. Príde dnes
azda tá, na ktorú odprvoti čakáme?

Podľa čoho ju poznáme, ak vskutku prí-
de? Ako jej dáme vedieť, že na ňu od-
dávna čakáme? Príde s hudbou a druži-
cami, a či sa priblíži sama, na prstoch?

Pst, pst...! Ani slova viac! Zdá sa, že už
aj prichádza s hudbou a družicami. Celkom
nablízku hrajú, hľa, husle. Vysoký ženský
hlas spieva. Spieva o láske a milovaní.
Slovám nemožno rozumieť, ale melódia je
všetkým známa. Vzdúva sa našou túžbou,
chveje sa naším utrpením. Volá a vyčká-
va, típne a zaklina.

Ten, čo má prísť, sa však neozýva.

Pieseň sa svíja, kvílive stúpa, vzdáva sa,
láme, padá zvysoka, klesá a zaniká.

A vtom ju podoprie, a vtom ju podchytí
jeho hlas: Prichádza zdľaleka, je slabý a
ukonaný. Rozpráva o moriach a cudzích
krajinách. Už sa však blíži, už ju poznáva,
už sa jej chytá, berie ju v náručie. Splýva
s ňou v jedno, nesie sa s ňou vtedy v ja-
savom finále.

Stále však nevie, či bdie alebo sa mu len
sníva.

Oči zvykly si na tmu a rozoznávajú tem-
né obrys predmetov, ktoré, zdá sa, patria
do skutočnosti a pripomínajú zariadenie
valaskej koliby. V ušiach dosiaľ však znie
melódia vašnivo a vrúcne primknutá k ne-
ubúdajúcemu a nepostihnutelnému kúzlu
tejto noci. Vzniká v ňom pocit podivnej
rozpoltenosti. Ako by jednou polovičkou
svojho vedomia bdel, kým druhou zostáva
v objatí sna, z ktorého sa nemôže vymaniť.

Po pravde, ani sa mu nežiada vymaniť
sa z neho. Chce zostať v jeho náručí hoc' aj
za cenu rozdvojenia svojej bytnosti a
zrieknutia sa lepšej jej polovičky.

Zostáva preto ležať horeznak s rukami
založenými pod hlavou, s očami uprenými
do tmavej povaly. Všecko, čo dosiaľ nevedel vysloviať, hovorí teraz za neho táto pie-
seň. V súhlase s jej melódiou preskupujú
sa pred jeho zrakom mäkké, vábivé tvary.
Klžu a vlnia sa v oblých pohyboch zná-

mých bedier a ramien. Do ich hladkého a plynulého striedania zasahuje rušivo len predstava upriameného, čiernolesklého poľadu, dívajúceho sa zpomedzi prižmúrených mihalníc a podčiarknutého dvoma rovnobežnými, krvácajúcimi jazvami. Táto predstava vynoruje sa v krátkych, pravidelných preslávkach, a hoci sa mu zakaždým podarí zaťačiť ju zpäť, vracia sa nedobytnie a vytrvale.

Náhle však melódia skončí. Kolembavý pohyb, ktorý ho uspával, prestane. Prudkým nárazom vyhodí ho zvlnený príboj na tvrdý breh skutočnosti.

Pokúša sa zachrániť. Lapí sa oboma rukami okrajov priče, nohami hľadá pod sebou pevnú zem. Nenachádza však opory a zpoza chrbta útočí naň desivá predstava, že visí nad bezodnou prázdnotou. Až po chvíli zbadá, že sú tu dve prične a že leží na hornej z nich. Oddýchne si a s uľahčením spustí nohy na zem. Macia vôkol seba, dotýka sa jednotlivých predmetov a poznáva ich podľa hmatu. Áno, zrejme je to valaská koliba: Tu visí kotol na kumhári, zastoknutom medzi dve brvná, tu je putera s varechou, gelety, črpáky, pôdišiar. A všecko dookola razí syrom a žinčicou. Vôňa syra a žinčice prebudí v ňom pocit hladu. Začrie varechou do putery a vypije na dúšok všecko, čo sa mu do nej nabralo. Je to čerstvo odvarená žinčica, ešte teplá, a

v nej plno drobného syrenia. Ako by baču bolo niečo vyrúšilo z práce, takže nemal času dokončiť ju. Inak by predsa syr dávno musel byť v cedidle.

Áno, koliba bola zrejme nachvat opuštená: v popoli na ohnisku tlejú dosiaľ žeravé uhlíky. Prečo ho však nezobudili a nepojali so sebou, keď odchádzali? Hmája ďalej vôkol seba snaží sa nájsť nejaký východ alebo aspoň výhľad. Obide všeiky štyri steny, kým nenadabí na špáru, ktorou sem vniká trochu svetla. Pritkne k nej oko. Výjav, ktorý sa mu ukáže na druhej strane, je v prvej chvíli nepochopiteľný. Priponíma mu nejakú udalosť, ktorá sa začala vo sne a teraz tu pokračuje, presadená do skutočnosti.

A či vari naopak: To, čo práve vidí pred sebou, je nadsmyselné a neskutočné pokračovanie toho, čo sa pred nedávnom odohralo v skutočnosti. Vyzerá to tak, ako by stena, čo oddeluje vnútorný priestor koliby od vonkajšieho sveta, tvorila súčasne priečadu medzi snom a skutočnosťou. Na nešťastie nevie však rozoznať, na ktorej strane je sen a na ktorej skutočnosť. Celkom zmätený odvráti zrak od špáry a ohmatáva ešte raz predmety vôkol seba.

Niet pochybnosti: toto tuná je skutočné a opravdové, kým tamto máta mu len v hlave a je blúznivým pokračovaním sna, ktorý ho pred chvíľou opanoval.

Ešte raz sa na to podíva trievym a nezmúteným pohľadom:

Uprostred poľany, nezdá sa, že príliš veľkej, horí nízka vatra. Okolo nej, s tejto i ľamnej strany, sedia neznámi chasníci. Podávajú si hlinenú krpku a pijú z nej dlhými dúškami, zrejme nie po prvý raz. Jeden z nich obnieca kotol, ktorý visí nad ohňom. Druhý brnká potichu na husle, kým nenájde nôtu, ktorú po chvíli podchytí vysoký ženský hlas, čo náhle znova vypučí z tmy ako ohnivý, červený kvet.

Ba nie, hlas nevypučal z tmy.

Zpoza človeka, ktorého si dosiaľ nevšimol, pretože jeho čierna postava splýva s tmavým pozadím, vyklonila sa teraz jasná tvár. Vzhliadla dohora k temnému profilu, v ktorom Šimon s údesom poznáva zastretný profil Drakov. Sedí tam na kláte, v pravej ruke drží svoju čutoru, ľavou objíma nedbalo okolo pliec tú, ktorej hlas podstúpil skúšku dnešnej noci a ktorej tvár žiari v mäkkom, červenkastom svetle ako tvár spievajúceho cherubína.

Jeho profil skláňa sa s výšky k nej a ona naň hľadí a spieva o tom, čo noc, ako je táto, prináša na svojich čiernych perutiach do ľudských sídc.

Čupí na zemi pri jeho kolenách, túli sa k jeho boku a spieva pieseň tejto noci. Jej tvár je osvetená červenkastým svitom, vidno ju celú, žiarivú a čistú. Jeho tvár je

v tôni. Poznať ju však predsa podľa temného profilu, podľa čiernej pásky na ľavom oku a tiež podľa dvoch nezacelených, rovnobežných jaziev, ktoré sa náhle ukážu v plnom svetle, keď Drak zodvihne hlavu a pije zo svojej čutory.

Tieto dve nezacelené jazvy sú známe a desivo skutočné. Najskutočnejšie zo všetkého, na čo sa práve díva. Boli tu pred chvíľou vo sne. Ale boli už tu dávno predtým. A teraz sú tu zase. Patrí k nim... Počkajteže... Patrí k nim ešte oko – čierny pohľad prižmúreného oka. A ruka, cieliaca do prižmúreného oka....

Celý výjav z predošlého dňa vynori sa náhle pred ním v desivej, meravej skratke. Vidi ho pred sebou – nehybný a stípnutý – vo chvíli, keď ruka práve chcela odraziť ten prižmúrený pohľad a keď viom skľavela, ako by podľahla zaklínacej formule neviditeľného čarodeja, ktorý sledoval celý ten výjav zo svojej lesnej skrýše.

Istotne bolo tomu tak, pretože inak by predsa ruka uderila, inak musel by sa pamätať, ako sa sem vlastne dostal. Istotne mu ten pohľad uriekol. Istotne spôsobil, že jeho ruka odkväčla navládne, skôr než zasiahla svoj cieľ. Nič iného, len ten čiernonolesklý pohľad z prižmúrených mihalníc... Cíti ho dosiaľ v útrobách. Odlomený jeho hrot trčí mu dosiaľ medzi rebrami. Obklady z medvedieho sadla mu hádam časom po-

môžu. No teraz niet kedy dlhšie sa tým zabávaf. Chasníci s Drakom pijú, hľa, oldomáš. Oslavujú svoje lacné víťazstvo. Celá jarka vrie im v kotli. Súdok rozolišu si náchystali. Ešte len i dievku pripravili pre svojho vzácneho hosfa. A jeho samého ako brava zavreli do koliby, aby sa díval špárou v srube, ako tuná hodujú.

Lenže počkajte, bračekovci, ešte sme sa neporátali. Ešte ste sa nás neopýtali, čo na to povieme. Koľko vás je vlastne? Dva, štyri, osem – trochu veľa na jedného – Drak je deviaty.

Ozaj, Drak... dostal nás. Ako malého chlapca nás dostal. Sadli sme mu na lep. Teraz tam sedí a iste sa v duchu smeje, ako nás prekabátil. Od prvej chvíle, od chvíle, keď nám podal svoju čutoru s pálenkou, nás klamal a podvádzal. Dokonca ešte predtým, dávno predtým, keď zdvihol so zeme lastovičie mláďa, keď zaťačil hánkou zpäť pod viečko slzu, čo sa mu usadila v kútiku oka pri pohľade na kríž medzi stromami, keď sa pustil ozlomkrk dolu úšustom k Zelenému plesu, stále nás klamal a podvádzal. Celé svoje chovanie vyrátal si tak, aby v nás vzbudil najprv dôveru a potom aby túto dôveru sklamal. Aj sa mu to podarilo. Na moj veru, že sa mu to podarilo. Uspal nás, učičíkal. Tak nás učičíkal, že, my blázni, začali sme dokonca vyzávať kúdeľ pre Evu, ako by

sme inakšej roboty ani němali. Ozaj, kdeže je tá kúdel? Dávno sme ju nevideli... Eh, čert tam po nej. Máme teraz inakšie starosti. Keď aj nie ostatných, ale Draka musíme dostať do hrsti. Musí dostať svoje i keby mal popod holé nebo lietať.

Ako vždy, ani teraz nepije viac než zne-sie. Očistom si sem tam prihne zo svojej čufory. Lenže, skaza ho vie, možno tam má čistú vodu: ako vždy, i teraz chce zostať triezvy. Chce si udržať v ruke všetky trumfy. Bohvie, čo má ešte za lubom.

Zato ostatní – ostatní pijú ako dúhy. Ako by od hôd nevideli nápoja. Každú chvíľu putuje krpka k súdku a od súdka nazad k smädným ústam. Máte vari pípeť, mládenci, že sa tak ponáhľate? Nolen, dajte si pozor, veľmi sa neroztaľpašte, sedí medzi vami Drak. Tú čriedu, čo predal dnes vám, môže zajtra predať dakomu druhému. Dívajte sa mu dobre na prsty, vie s nimi vývádzat kúsky, že vám oči na vrch hlavy vylezú. Nedajte sa oklamáť, že nako díva sa len na tú Magdalénku, čo mu čupí pri nohách, že ju hladká a objíma. Poznáme ho, má len jedno oko, ale vidí ním dobre. Vidí, ako sa častujete, ako vám žilky ihrajú – len už skočiť, zaujukat a pustiť sa do tanca. Uverte, čaká len na to. Čaká len, kým budete mať všetci dosť, aby vám vyparafil niečo, nad čím sa zajtra budete svorne chytať za hlavu. Chceli by ste

vedieť, čo za klepec vám prichystal? To, na moj' pravdu, sám neviem. No dávam vám svoje slovo, že budeťe poriadne prekvapení. Spýtajte sa hádam tej dievky, čo sa jej zalieča, tej sa skôr zdôveril ako mne. Stále jej, hľa, šepce čosi do ucha. Iste ju už obrobil. Ak dobre vidím, hotová je urobiť preň všetko. Hotová je... Práve, hľa, vstáva a nenápadne odchádza do tmy.

Pozor, pst... zdá sa, že ide sem, práve sa ktori dotkol dvier.

Jediným dlhým skokom vrhol sa Šimon na lôžko. Robí sa, že spí, no ledva zdržiava zrýchlený dych. Cíti, že mu srdce bije až kdesi v hrdle. Nemá ani poňatia, načo ju Drak poslal k nemu do koliby. Je však pripravený...

Áno, keby len vedel, na čo má byť pripravený? Čaká a predstavuje si mäkkú, žiarivú tvár. Cíti už na lící jej teplý dych. Rozpaľuje ho a musí tuho zaťať päste, aby ho vydržal, aby sa nepohol a neprezradil sa. Rád by sa na ňu podíval aspoň kútkom oka: musí byť celkom blízko, nakláňa sa nad jeho tvár, cíti vôňu jej vlasov. Stačilo by vziať ramená, aby ju objal v páse a pritisol k sebe.

Nie, musí sa tváriť, že spi, že dosiaľ nie je pri vedomí. Zatína päste ešte tuhšie. Kúzlo jej blízkosti pomaly, nečujno vypráháva. Otvára opatrne oči. Niet tu nikoho. Žeby sa mu to všetko bolo len zdalo?

Sadne si na priču a šúcha si dlaňou čelo. Nie. Istotne bola tuná. Skláňala sa nad ním a dlho, skúmave ho pozorovala. Pach jej blízkosti vznáša sa dosiaľ v povetri. Jeho hlava je ním omámená. Taží sa mu vstaf a prejsť znova k špáre v srube, aby sa podíval, či tam sedí tak ako prv. Chce, aby dojem jej prítomnosti zostal v ňom čo najdlhšie.

Napokon si však predsa uvedomí, ako hlúpe si počína. Vstane a zdvihne hlavu. A tu sa mu zdá, že dvercia na kolibe sú máličko odškerené: čerstvý vzduch ovial mu cez ne tvár. Prejde k nim a dotkne sa ich koncom prstov. Povolily a trochu zavízgaly v pántoch. Skúsi to ešte raz: naozaj sú otvorené. Zabudla ich teda zavrieť za sebou. Alebo ich azda schválne nezavrela? Chvíľu sa nad tým zamyslí. Náhle si však uvedomí, aká možnosť sa mu tým naskytlá. Chvatne vezme s priče svoju kapsu a kamizol, ešte raz sa poriadne napije z putery a potišku, aby dvercia veľmi nevízgaly, vyklízne z koliby. Jej tôňa poskytuje dobrú skrýšu jeho prvým krokom. Podíva sa na hviezdy a podľa vytrčeného oja Veľkého voza rýchle najde smer, ktorým musí ísť.

Zastavil sa, celý udychčaný, až hore v sedle, o ktorom tuší, že sa volá Pyšné. Odhaduje čas; môže byť okolo polnoci: nad vrchami výšiel práve polpečeň mesiaca v druhej štvrti. Ešte pred svitom môže

byť v Leštinách. Ale prv než sa spustí na druhý bok do Kamenistej, rád by sa aspoň na chvíľu vrátil k tej, čo odchýlila dvercia na kolibe. Ľutuje, že sa pred odchodom nepodíval ešte raz na jej teplú, žiarivú tvár. Sotva ju viac uvidí. A keď ju aj uvidí, bude to za celkom iných okolností než dnes, keď, oziarená mäkkým, červenkastým svitom, spievala pieseň tejto noci a svojím hlasom preklenula všetky rozpory, čo sa navrstvily v ostatné dni. Premohla ho a pri-pútala na lôžko do tých čias, kym sa jeho rozum neočistil a jeho myseľ nevyjasnila. Nedožičila času jeho vášni, aby v ňom vybuchla a vohnala ho do nerozmysленého konania vo chvíli, keď podľa dvoch švárov na tvári poznal vedľa nej Draka. Z nevysvetliteľnej príčiny bola jej tvár v tej chvíli dôležitejšia ako tvár Drakova, ako všetko ostatné, a pohľad na ňu nesmel byť premeškaný. Bol jej za to vďačný. Dokonca vďačnejší, než za to, že otvorila dvercia na kolibe. Privrel na chvíľu oči a znova ju uvidel, počul jej vábivý, vyčkávajúci hlas. Chcel sa ho chopiť, chcel naň odpovedať. Obraz sa však zvoľna začal rozplývať, hlas tiško zanikal, až zmíkol načisto. Napokon sa podíval za seba do údolia. Hlboko pod ním horelo červené svetielko, ako by jedna z hviezd bola spadla do temravej, bezodnej studne. Udalosti, ktoré sa tam toho dňa odohraly a ktorých bol sám svěd-

kom, pripadaly mu teraz neuveriteľne nepravdepodobné a musel si ich násilím pamätať, aby sa utvrdil v predsa vzatí, ktoré mal vykonať.

Temer behom spustil sa dolu príkrym svahom. Prudká chôdza v čerstvom povetri prevetrala jeho myšlienky a zbavila ho všetkých pochybností. Keď sa nad ránom blížil k Leštinám, videl svoju úlohu pred sebou celkom jasne. Dôjduc k Drakovej výzihárni, odbočil trochu s cesty, vyňal z kapsy práchno, kremeň a ocieľku a podpálil jej slamenú strechu. Počkal kým sa oheň rozhorel a kým sa jeho hriva posadila rozkročmo, mávajúc víťazoslávne plamennými mečmi, na hrebeň strechy. Nazdal sa – a na to vlastne čakal – že pohľad na horiace Drakovo stavanie vzbudí v ňom pocit uspokojenia a zadosťučinenia. Nedostavilo sa však to ani ono, napak, doľahla naň temná nevôle a pocit zbytočnosti a daromnosti toho, čo práve vykonal.

S nohy na nohu, so zamračeným a ovesneným čelom vošiel cez záhumnie do dediny. A iba teraz si uvedomil, že sa vracia z prehranej bitky a že ho podľa toho akiste aj privítajú. Nepripavil si nijakú výhovorku, nič, čím by okrášlil alebo ospravedlnil svoju porážku. Môže im sice rozpovedať, ako sa udalosti odohraly navonok, ale o tom, čo sa pritom dialo pod povrchom,

v jeho mozgu a prsiach, nebude im viedieť povedať ani slova. Nik by mu nerozumel a neuveril. Sám si už veľmi neverí, sám už pochybuje, či všetko bolo naozaj tak, ako sa mu zdalo, keď to prežíval.

Predstiera, že sa vracia ako víťaz. Podpálil Drakovu chalupu. Ale je to len prázdne a lacné gesto, ktorým zbytočne na seba upozornil, pretože v skutočnosti prichádza ako porazený. Nič z toho, čo bolo vykonné, nedá sa už teraz odvolať. Nepozostáva než vziať na seba všetky následky, ktoré privodily temné a nesmyselné udalosti v Smrečinách, Tichej a Tomanovej.

Ako zlodej plazí sa popod uhly. Nezdvihne hlavu, ani vtedy, keď prechádza popred obloky, za ktorými dospáva svoj ranný sen Eva, jeho žena. Len v skrytom záhybe podvedomia vynori sa nepriznaný objav: Drak sa viac nevráti, Eva ho už nikdy neuvidí, patrí odteraz len jemu. Nemá však z toho objavu nijakej radosti. Výhodu, ktorú mu poskytuje, nezískal si v stafočnom, chlapskom zápolení. Prišiel k nej lacno a bez zásluh. V záchvate hrdého a nie priam úprimného odriekania púšťa ho s myseľ a ospalou rukou klepe na okénicu richtárovho bývania.

12

A tu sme pri tom, na čo sme od začiatku čakali v úzkostiach, za čo nás každý odkundes môže vykvákať za vlasy. Aha, vraj, lapili sme vtáčka, zase sa tu chvastá cudzím perím. Počkaj len, pôjdeš ešte popred nás, prebijem ti hlavu.

Lenže chyba lávky, milý odkundes! Nie každý má tvoje móresy. Aspoň nie náš richtár. Stojí, hľa, na prahu v gatiach a kap-coch na bosú nohu, v krátkom kožušku a s neprikrýtou hlavou. Palica mu však nechýba. Bez nej by ani neboli richtárom. Ak nás dačo v jeho výzore prekvapuje, je to len to, že sám nezdá sa vôbec prekvapený, keď nás tu vidí bez čriedy, bez Draka, zavčas rána, samých, s holými rukami. Víta nás dokonca s úsmevom. Ako by nás od začiatku inak ani neboli čakali.

Prvá jeho starosť, keď vojdeme do pitvora, nie je črieda, ale kŕpka s pálenkou.

Dobre – vraj – padne takto za rána.
Jeden, dva, tri kalíšky vypili sme na dúšok.

– A teraz vrat, pekne od začiatku.

Počúva nás ľapezlivý. Oblapil zpäť ruky svoje kolená, takže jeho lakte vyčnievajú bokom ako uchá na bachratej paňyici. S času na čas prikývne hlavou, s času na čas zažmurmá očkami. Nepreruší nás však ani slovom. Iba ku koncu, keď sa nazdáme, že niet už o čom vravieť, poznamená ako rektor, čo skúša žiačka z úlohy, ktorú on sám davno vie nazpamäť:

– No a – nič si nezabudol, nič si nevynechal?

Podívame sa naňho prekvapene.

– Nolen, spomeň si... Keď si ho šibol po tvári, čo on na to, čo spravil, ako sa zatváril?

Na to sme ver' zabudli. A richtára to zrejme zaujíma. Očká sa mu blyštia a pupok sa natriasa duseným smiechom, keď mu rozprávame, ako sme vyzvítali Poliakov, ako Drak ani okom nepohol, keď náš bič švihol vzduchom a prilepil sa mu na tvár. Nevieme ver', čo je na tom do smiechu.

– No a potom, čo bolo potom? vyzvedá sa richtár a, zdá sa, všetky žilky v ňom ihrajú. – Ako si sa dostal z koliby? Vybořil si dvere? A oni ťa nezbadali?

– To som vedel, mohol som si to myslieť, smeje sa richtár na celé kolo, keď rozpo-

vieme, trochu sa pritom zhŕdajúc, ako tá, o ktorej už ani neveríme, že sme cítili jej dych na svojej tvári, zabudla zavrieť dvercia na kolibe. Ešte vždy však nevieme, čo ho v našom rozprávaní tak rozveseluje, že sa musí chytať za pupok. Čakali sme pravý opak. Čakali sme, že sa bude tváriť, ako sa na richtára svedčí: prísne a karhájúco, a jemu sa, hľa, namiesto toho bruško naťriasa, ako by sme mu rozprávali najlepšie žarty. Dívame sa naň zaražene a nechápavo.

– No, nič to, napi sa, Šimko, dobre si sa držal.

Dobre? Vraví, že dobre?

– Môžeme si ešte aj pospať, kým začnú kravy vyháňať. Eva ťa už čaká. Bola tu predvčerom.

Pospať? Že pospať? – Ale ved’ črieda... Treba ju ratovať, nie je hádam ešte neskoro. Načože som sem chodil? Nech richtár pošle hajdúcha s bubnom, nech dá zvonif na poplach. Chlapi nech sa vystroja, nech vyrukujú s valaškami a sekerami...

– Ba ešteže čo? A kamže by s nimi šli?

– Po čriedu predsa. Do Tomanovej. Poliaci budú po včerajšku vyspávať.

Richtár mávne rukou a smeje sa, ako by som povedal podarený dáky vtip.

– Do Tomanovej... ved’ črieda dávno nie je v Tomanovej. Azda si nemyslíš, že Drak tam na nás čaká ako na spasiteľov.

Že už nie je v Tomanovej? A kdeže je teda?

– Neviem, kde práve môže byť. Ale ak chceš, môžeme jej ísť naproti.

– Naproti?

– No hej, naproti.

Šimon zbledne nedobrou predtuchou.

– Vravíte, že naproti? opýtuje sa ešte raz a kladie medzi jednotlivé slová dlhé preštávky, v ktorých ako na otvorenom jazisku obnovujú sa pred ním jednotlivé udalosti a nadobúdaju nový, neuveriteľný význam. Stojí ako stĺp a vyvaľuje oči na richtárovu usmiatu tvár.

– Všetko je v najlepšom poriadku, všetko ...

Richtár sa na chvíľu odmlčal, no zdá sa, že chce ešte čosi rieci, keď vtom ako by rozmáchnutou sekerou rozkálal krátky štiep ticha medzi nimi dvoma: pisklavý ženský hlas zvolal na priedomí:

– Horí!

Štiep ticha rozletel sa na obe strany. Richtárovi primrzlo slovo na jazyku. Jeho ruka sa mimovoľne dotkne úradnej palice. Potom skočí k polenici a trhá s nej svoje súkenky. Chvatne si ich stokýňa na nohy. Náhle sa však zarazí, ako by si na čosi spomenul, a podíva sa bokom na Šima.

Šimon snaži sa vyhnúť jeho pohľadu, skláňa zrak a cíti, ako mu pod návalom krvi navierajú žily na sluchach.

– Podpálil si ho, vrav?

Šimon skláňa zrak ešte hlbšie. Nevraví hej ani nie. Netreba však ani, aby dačo povedal. Richtár vyčítal z predošlého jeho rozprávania veci, o ktorých sa jemu samému ani nesnívalo. Vyčítal teraz aj odpoveď na svoju otázku. Šimon ju má napísanú na čele. Páli ho tam a je ňou navždy poznačený, aby sa mu ľudia zdaleka vystupovali.

Chvíľu je richtár bezradný. Sedí ne doobliekaný, s jednou nohavicou natiahnutou, s druhou prázdnou, na lavici konča stola. Hľadí tupo do zeme. Ako by zabudol na svoju richtársku dôstojnosť. Ako by ju bol kdesi zapotrošil a nevedel si spomenúť, kde ju hľadať. Znovu siaha po svojej palici, ako by u nej hľadal pomoc. Drží ju pevne za rukovätku v napriahnuťej pravici a tlačí ju špicom do zeme. Jeho chrbát sa pomaly narovnáva a črty jeho tváre postupne tvrdnú. Nevraví ešte nič, ale jeho pohľad je už rozhodnutý.

– Teraz mu už naozaj musíme ísi naproti, povie napokon. Rozvážne sa dooblieka, pričeše si vlasy a prihladí ich sadlom, vezme si celkom novú gurtku s veľkými striebornými gombami a čižmy, ktoré nosieva len do kostola. Dôstojne, ako by išiel vítať biskupa, vykročí z domu. Šimon ho poslušne nasleduje.

Bok po boku kráčajú dole cestou. Popod uhly stoja bosí, rozospatí chlapi a sledujú ich mlčanlivými pohľadmi. Vidno, že len pred chvíľou vyskočili z výhriateho pelechu: s rukami krížom cez prsia tiskajú uzmiené dlane pod teplé pazuchy. Tak isto ženy: kryjú ruky pod zástery na teplé bruchá a prestávajú rapotať, náhle zočia Šima s richtárom. Podajedni stoja tu s vedrami a sekérami, ale na nikom nevidno úmysel hasiť tento požiar. Je príliš výmluvný, príliš jednoznačný a dosťatočne vzdialený od ich bývaní. A keď vidia Šima s richtárom, je všetko dokonale jasné. Nemusia sa ani vypytovať, aspoň nie hned teraz. Na podrobnosti je dosť času neskoršie. Predbežne nechce sa nikomu strkať prsty do tejto pahreby. Nech sa o ňu starajú tí, čo ju rozdúchali. Všetci bezlak odprvotí vedeli, že sa Drak s čriedou nikdy nevráti, nemuseli ich na to tak nápadne upozorňovať tým, že podpálili jeho chalupu. Chlapi sa odvračajú premírajú v ústach nevyslovené kliatby, ženy si pred nimi vyzývavovo odplúvajú.

A Šimon richtárovi ledva stačí. Náhli sa, ako by od toho závisela spása jeho duše. Navŕch Brezí sa na chvíľu pristaví a zacloniac si dlaňou zrak proti slnku, ktoré práve vychádza cez otvorenú bránu, čo viedie z Liptova do Spiša, díva sa smerom k Sihlám.

– Tamhľa... ukazuje prstom rovno pred seba a chytá Šimona za plece.

Šimon sleduje zrakom jeho vystreté rameno. Ďaleko pod Ošusť, na strmom svahu, obrátenom k slnku, vidí červenkasté bodky.

„Promincle na medovníku.“

Nedá sa rozoznať, či bodky stoja alebo sa pohybujú. Ale istotne je to črieda. Jediná črieda, ktorá sa tam mohla dostat takto zavčas rána...

Šimon nedomyslí, náhle sa pred ním všecko dookola zakníše, hlava sa mu začočí a sám sa hornou polovicou tela trochu zatacká, takže musí prestúpiť s nohy na nohu, aby udržal rovnováhu. V hlave má prázdno, začo údy oťažely, ako by mu na ne zavesil centové závažia. Nohy sa pod ním chvejú, nevládny pot vystúpil mu na čelo.

– Sadnem si trocha, strýko. Chodťe ďalej sami, ja počkám tuná.

Richtár sa naň podíva krátkym, kosmým pohľadom a rozpačite vykročí. Urobí párikov a opäť sa nerozhodne zastavi.

– Počkám s tebou, povie a sadne si obďaleč na holú zem. Bricho mu pri tom trochu zavadzia, takže vystreté nohy musí rozložiť hodne naširoko, aby spravil preň miesto medzi nimi. Vyzerá v takejto pozitúre bezmocne a ustalostene.

Šimon sa naň ľútostivo podíva. Sedí na

zemí, bokom k nemu. Chrbtom sa opiera o zbuľavený, od slnca vybielený peň. Dlane, zakriačené prstami do seba, složil na prsiach, laktie primkol k bokom. Slnce začína pripekať a svieti mu rovno do tvári. Skláňa pred ním hlavu a zacláňa si oči klobúkom. Nevláda z údov prešla teraz do celého tela. Cíti ju najmä v zápästiach a nad členkami ako železné okovy, ktorými je nakrátko pripútaný k zemi. Udalosti minulých dní doťahly naň zrejme až teraz plnou váhou. Nazdá sa, že nikdy už nebude mať dosť sily, aby sa s nimi vyrovnal. Ich účinok, podporovaný účinkom prihrievajúceho slnka, začína sa prejavovať tupou ospalosťou. Odovzdáva sa jej a spúšťa zvoľna hlavu na prisia.

Sníva:

Najprv je v ňom len pocit neurčitej slabosti a malátnosti, ktorým sa prekleňuje hranica medzi spánkom a bdením. Veľmi sa mu žiada čohosi a nemôže to dosiahnuť. Potom sa tento pocit zaostruje a vyhraňuje. Vidí sám seba na dne hlbokého údolia, okrúženého so všetkých strán nedostupnými skalnými štítmi. Stojí na brehu zeleného jazera, ktoré vypĺňa celé dno údolia. Vie, že ho tu čaka nejaká dôležitá úloha – schválne kvôli nej sem prišiel – za živý svet si však nevie spomenúť, čo by to malo byť. Díva sa bezradne na svoj obraz, ktorý sa mu ukazuje pod zelenou

hladinou jazera. A zrazu zbadá tam vedľa svojho obrazu aj obraz Evin. Súčasne počuje zpoza chrbta jej hlas. Spieva vo vysokej polohe tú istú pieseň, ktorú počúval včera v noci. Obzerá sa prekvapene vokol seba a konečne ju nachádza na vysokej skalnej veži, ktorá vyčnieva za jeho chrbtom priamo z jazera. Sedí tam s vystretým chrbtom na samom vrcholci, objíma dlaniami svoje kolená a spieva proti zázračne modrému nebu známu pieseň. Ona sa naň nedíva, on ju však vidí celkom zreteľne. Tu dole pri ňom je vlhké šero, ale tam hore pri nej je plno svetla a jasu. Jej odvrátená tvár žiari tam v slnečných lúčoch ako nádherný červený karbunkul. Núka sa mu a volá ho. Nemôže ho však dosiahnuť, pretože steny skalnej veže sú úžasne hladké a strmé. Jednako, probuje ich sliez. Ale nohy sa pod ním klžu a každým svezie sa zpäť k jazeru. Hrozí mu nebezpečenstvo, že ak sa sklzne trochu prudšie, utopí sa v jeho vodách.

A náhle si uvedomí, že nemá nijakého smyslu namáhať sa, pretože zabudol na kúdeľ, ktorú jej mal doniesť. A sotva si na to spomenie, vynorí sa odkiaľsi Drak a podáva mu kúdeľ, ktorú pre ňu vyzrezal. Berie ju váhavo z jeho rúk a díva sa mu pritom nedôverčivo do očí, či v tom nie je zasa nejaký fígeľ. Nezdá sa však, že by mal Drak bočné úmysly. Usmieva sa naň

a podáva mu kúdeľ tým istým pohybom, ako mu v prvý večer podával čutoru s pálenkou.

No tak sa zdá, že je už pozde. Hlas nad ním náhle zmíkol, celá scenéria zmizla a premenila sa na inú: Stojí nad ním richtár a štuchá ho okovaným špicom svojej palice medzi rebrá. Je tu aj Drak. Nie je však sám. Drží za uzdu nízkeho plavého konika. Na jeho chrbte sedí hokom, s nohami po jednej strane tá, čo včera čupela pri jeho kolenách. Všetci, dievčina, Drak i richtár, sa naň usmievajú. Usmievajú sa mu do tvári a richtár ho štuchá palicou medzi rebrá. Drak drží v jednej ruke uzdu, v druhej jeho vyrezávanú kúdeľ. Dievčina sa naň díva šibalsky zpod obočia, na jej lícach je červený rumenec, jej úsmev je hanblivý a súčasne aj povzbudivý. A ešte čosi: sú tu aj obaja Dunčovia, obaja bieli chlpáni. Tiež sa mu smejú do tvári a vrtia šibalsky chvostami. Okrem toho počuje za chrbtom známe zvonce a znásobený zdušený zvuk, ktorý vydáva črieda ťažkých volov, keď ide po mäkkej tráve.

— Hore sa, Šimon, vari si nezaspal, vraví richtár a štuchá ho palicou do boka.

— Zabudol si kúdeľ v Tomanovej, vraví Drak a podáva mu kúdeľ.

— Ďaf, ďaf, vraví bližší z Dunčov a chce ho obliznúť ružovým jazykom po tvári.

Dievčina na koni nevraví nič. Díva sa

naň zpod obočia a usmieva sa povzbudivo.

Šimon sa hanbí a červená. Cíti, ako mu horia uši i líca. Žmúri na nich proti svetlu a otvára ústa, ako by chcel do nich dačo lapiť. Smejú sa mu ešte viac. Napokon sa Drak nahne k richtárovi a šeptá mu čosi do ucha. Richtár zvážnie, kľakne si pred Šimona na ľavé koleno a vraví mu celkom zblízka:

– Martin Lepiš Madlušovie ti chce dačo povedať. Ale najprv mal by si hádam tý povedať čosi jemu.

Martin Lepiš? Kde je tu aký Martin Lepiš? Nikdy to meno nepočul. Obzerá sa dookola, hádam že ho dosiaľ nezbadal.

– Ja som to, ja, vraví mu Drak.

– Martin Lepiš?

– Tak je, to je moje meno. A meno mojej... podíval sa s nehrou, ktorú Šimon dosiaľ u neho nevidel, na tú, čo sedela na koni, vynechal to slovo, čo malo prísť a povedal len: – A meno mojej... je Žoška.

Šimon sklopil zrak a zahniezdil sa, ako by chcel vstať. Zostal však sedieť na zemi pri ich nohách, dúfajúc vari stále, že to, čo práve vidí, nie je ešte vždy skutočnosťou a že skutočnosť by sa mu ukázala len potom, keby sa postavil na nohy.

– Richtár vraví, že mi chceš dačo povedať, prihovára sa mu Drak znova.

Šimon sa opatrné podíva na richtárove čižmy, potom na čižmy Drakove a napokon zase len sklopí zrak.

Vznikla dlhá a trápna pomlčka. Bol rad zas len na richtárovi, aby to nejako skoncoval.

— Stala sa totiž chyba, Martin. Malá chyba sa stala. Zabudli sme... totiž ty si zabudol... vlastne ja som zabudol... Richtár sa poplietol. Odprskol zlostne a začal s druhého konca: — Keď si odchádzal do Smrečín po voly, povedal som, že ak sa do týždňa nevrátiš...

Drak trocha zbledol. V zápätií sa však spamätal a slovo, ktoré mu už sedelo na jazyku, prehľtol s námahou, až mu pritom ohryzok pod bradou povystúpil a pohol sa zdola nahor, ako by preglgal hrubú, nestraviteľnú gundžu.

— Ved ale... poslal som vari honelníka s odkazom?

Richtár prikývol hlavou: — Tak-tak, honelníka si poslal, ale...

— Počkajte, zastavil ho Drak pohybom ruky. — Nechcem vedieť, kto to spravil, nie teraz — inokedy...

Keby bol Šima horúcou vodou obliat, neboli by sa cítil tak, ako teraz. Drak zrejme vie, tuší to aspoň, kto podpálil jeho bývanie. Prečo mu teda neusporil toto zahanbenie? Vstáva so zeme a chce mu to sám povedať. Bledne, dviha k nemu po-

maly zrak. Stretnáva sa s jeho pohľadom. Objavuje v ňom nečakanú mäkkosť, chápajúcnu a odpúšťajúcnu poddajnosť, ktorá ho celkom zmätie a nedá mu prísť k slovu. Ale i tak je rozhodnutý skoncovaním všetko razom. Uhýba sa Drakovmu pohľadu, narází však na pohľad ríchtárov a na pohľad dievčaťa na koni. V oboch nachádza to isté čo v pohľade Drakovom. No má tu vyzerať ako slaboch, ktorého všetci ľufujú? Radšej nech...

– Áno, aby teda vedeli: sám to spravil, sám podpálil Drakovo bývanie... Pri slove „Drakovo“ sa poťkol. Chcel ho vziať nazad, no bolo už neskoro. Drak mu nedal dokončiť, vzal to meno na seba a nedivájúc sa na Šima ani na ríchtára, ale kamsi bokom, prerušil ho vážnym, neobyčajne hlbokým hlasom:

– Viem, nedalo sa inakšie, ten, čo to spravil, vrátil mi len, čo som ja dávno predtým vykonal jemu. Potom zdvihol hlavu k svojej milej, čo sedela na koni pri jeho boku a dokončil s úsmevom:

– Musíme dnes teda prenocovali v obecnej bujačiarni. Nato trhol uzdou a kráčajúc vedľa koňovej hlavy, pohol sa za čriedou, ktorá sa medzitým vzdialila od nich o hodný kus napred.

Epilog

– A potom? Čo bolo potom, stará maš?

Chlápä, ktoré celý večer driemalo pod materiným kamizlom a v polospánku načúvalo rozprávke o tom, ako Drak zachránil čriedu z Temných smrečín, vytrčilo teraz hlavu, posadilo sa na prípecku a zíza vypúlenými očami do kúdeľnej izby.

Stará maš neodpovedúva na jeho otázku. Od dlhého rozprávania vyschlo jej v hrdle. Berie si z omarie plánča na prieslinku a omála ho v bezzubých ústach. Priadky, ktorým ten príbeh rozprávala, dávno už zadriemaly s vretenami v lónach. Kolovrátky zmikly, oheň v kozube ťemer výhasol, izba norí sa do šera. Tône, ktoré za celý večer stály nehybne na vybielených stenách, postupne mäknú a rozpľývajú sa. Len chlápä ešte vždy bdie a čaká na dokončenie rozprávky. Hlavou snujú sa mu strašidelné predstavy o tom,

ako sa to všetko napokon skončilo. Volá znowu na starú mať.

Stará mať si ho nevšíma. Je nahluchlá a soľva aj počuje chlapcovo volanie. Nedokončila svoju rozprávku, pretože ju začala neskoro, keď sa už priadkam dávno driemalo, takže za celý čas hovorila viac pre seba ako pre ne. A keby ju aj boly počúvaly, sotva by priadky videli v jej rozprávaní niečo zvláštneho. Príbeh o Drakovi a Šimonovi zdá sa zvláštnym a zaujímavým hádam len jej samej. V spomienkach na dni svojej mladosti vracia sa k nemu stará mať každej zimy, obnovuje a občerstvuje si ho v pamäti, a čím nižšie chýli sa jej hlava k zemi, čím bližšie má za Pochvánku, kam ju raz vynesú, tým sviežejšie prežíva ho vždy znowu.

... rátali vtedy na šajne a lážovce. Pálenku merali na holby a rumplísky. Žily v tých časoch ešte vědmy a čarodejnice, ktoré viedely liečif neduhy, zariekali diabla a odoberali kravám mlieko. Zmokovia nosili gazdom, ktorí si to zaslúžili, zrno do sýpok a vlkolaci navštievovali za dusných nocí panny v komôrkach. Líhali s nim a zanechávali na znak toho krvavé chrasty na ich ústach. Žilo sa vtedy hádam ťažšie, ale svet bol menší a jednoduchší, ľahšie sa v ňom človek vyznal. Odplata stíhala hriech a dobrý skutoč bol podľa zásluhy odmeňovaný. Ľudia mali svoje

biedy, ktorých dodnes len málo ubudlo, ale aj svoje zábavy a radosti, o ktorých my potomkovia nič už nevieme. Každý mal v kalendári svoj deň a ku každému dňu vzťahovalo sa množstvo všelijakých povier a porekadiel, mnoho veselých hier, ktorými sa krátily dlhé zimné večery, ale aj mnoho vážnych a dôležitých udalostí, podľa ktorých spravoval sa běh sveta. Načo by sme ich tu jednotlive spomínali, beztak už všetky dávno vymrely a sotva sa z nich zachovalo viac, než kostonky mién a čudných, starých slov, ktorým vrstovníci nerozumejú.

Stará mař bola vtedy mladá a pekná. Nosila sa hersky, rada tancovala cindrušku, omilienec a všetky staré tance. Mladenci sa jej zaliečali a keby nebola bývala z chudobného domu, iste by sa bola dostala pod čepiec ako prvá zo svojich vrstovníčiek. Mala pekný hlas a vedela pesničky, ktoré sa dnes už nespievajú.

Jednu z tých piesní spievala toho letného večera, keď sama v celom poli sberala ľan s veľkého štôchu na Kráľovej. Jej hlas, hoc nebol silný, niesol sa ďaleko v tichom súmraku ponad tabuľy zrejúceho žitia a slová piesne hovorily práve to, čo stará mař vtedy cítila: hovorily o zelenom majeráne, ktorý nadarmo vädne na hriadke pod okny, pretože dievča nemá komu uviť z neho pierko. A tu sa jej medzi dvo-

ma veršmi odrazu zazdalo, že jej hlas za-
stihol práve kohosi, čo išiel sám chodní-
kom pomedzi zbožie. Chodník bol ešte
vyhriaty odpoludňajším slnkom, výdy-
choval teplú vlahu čerstvo upečeného
chleba, a ten, čo po ňom kráčal, nachýlil
k nemu tvár, aby tú teplú vlahu lepšie
zachytil na svojich lícach a pérach. Starej
materi stiahlo sa hrdlo, ukradomky sa po-
obzerala okolo seba a hoci nenevidela nikoho,
nedokončila svoju pieseň. Tušenie, že
ju počul práve ten, ktorému bola určená,
bolo v nej príliš silné. Chvatne zaviazala
posberaný ľan do plachtice, prehodila si
ju cez chrbát a ponáhľala sa domov.

A tu sa pred ňou vynoril ten, o ktorom
vedela, že raz príde. Usmieval sa jej do
tvári a díval sa na ňu spýtavým, žiarivo-
čiernym pohľadom. Hanbila sa za svoje
rozpaky, ale neľutovala, že počul jej pie-
seň. Nemusela nič viac hovoriť, ani on sa
jej nemusel prihovárať, pretože začiatok
povedala pieseň a ostatok dopovedal jeho
pohľad. Cítila, ako sa pod ním celá pre-
bára a roztápa – ako ľad na zamrznutej
rieke, keď naň zasvieti jarné slnko. Ne-
mohla to pred ním zatajiť a nechcela ani
nič zatajovať. Zdvihla k nemu zrak, z kto-
rého on ľahko vyčítal plachý a odovzda-
ný súhlas na upriamenú otázku svojho
žiarivolesklého pohľadu. Pritiahol ju k se-

be a bozkal ju rovno doprostred úst, raz, dva, tri razy... bohvie koľko ráz.

Ostatok sme už povedali. Odľahlo nám, že sme to rozpovedali. Hoci nevieme, či sme všetko povedali tak, ako na to spomínala stará mař. To všetko stalo sa totiž dávno, v časoch, keď ešte žily strigy a vedmy, ktoré odoberaly kravám mlieko, vedeli zariekasť a porobiť k zlému. Zriekly sa i proti starej materi a poponáhľaly sa, aby prerušili jej krátke šťastie. Vzaly jej toho, ktorého ťubila a vydaly ju za iného, ktorého nemohla mař rada.

Až po rokoch, po dlhých rokoch bolestného odriekania a tupého utrpenia našla cestu k tomuto druhému. Vyšla mu v ústrety toho rána, keď sa vracať s čriedou a keď sa zvesí o tom rozletela po celej dedine. Vybehla na záhumnie a videla ho zďaleka, kráčajúceho za čriedou. Pritisla sa k plotu, čakala a stípalala, či ju zbadá, až pôjde pomimo.

Videla vtedy aj toho prvého. Šiel po predku a viedol za uzdu plavého koňa. Prešiel povedľa a nevšimol si ju, pretože sa práve díval a usmieval na tú, čo sedela bokom na koni.

Črieda prešla, on sa k nej blížil viac a viac a stále ju ešte nevidel. Šiel so spusťenou hlavou, žial a zármutok sedel mu v tvári. Preto ju nevidel. Dvaja psi, dvaja bieli chlpáni ju však zbadali. Zaštekali a

len potom zdvihol on hlavu. Pristavil sa uprostred cesty a dlho sa na ňu díval. Čím dlhšie sa díval, tým viacej sa ona pýtila, až napokon musel tomu uveriť, osmelil sa, pristúpil k nej a doškol sa jej. Zdvihla k nemu oči a v každom oku trblietala sa plachá, odprosujúca slza. V tej chvíli spomenul si on na vyrezávanú kúdeľ, ktorú držal v ruke:

– Pozri, akú kúdeľ... páčila by sa ti?

Podával jej kúdeľ. Nevzala ju priam, ale oblapila ho najprv okolo hrdla, schovala tvár na jeho pleci a ticho sa rozfikala.

Potom...

– Čo bolo potom, stará mař?

Chlápä ešte vždy nespí. Zíza na babku, ktorej bezzubé ústa tíško čosi šepocú, oslovujú kohosi nežným, maznavým menom. Na chlapcov hlas preberie sa z driemot a odvetí mu mäkkým, trpezlivým hlasom:

– Potom? Potom už nebolo nič. Mali sa radi a žili spolu šťastne, kým nepomreli... Spi, syn môj.

Dobroslav Chrobák

Drak sa vracia

Rozprávka

Vydané ako ôsmý sväzok Komornej knižnice,
ktorú viedie Ján Smrek
a vydáva Vydavateľstvo Elánu
v Bratislave, Blahova 14
Obálka a tri kresby od Vincencia Hložníka
Druhé vydanie

Vytlačilo Universum v Bratislave
v marci 1944

Knižka vyšla na simili japane v 1500 výtlačkoch
autorom podpísaných a číslovaných,
z nich tento má číslo

463

Dobroslav Chrobák